

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamiskorkeakoulu

Maiju Virnes

LIIKETOIMINTAKOKONAISUUS YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

Pro gradu -tutkielma
Vero-oikeus
Tampere 2014

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

VIRNES, MAIJU: Liiketoimintakokonaisuus yritysjärjestelyissä

Pro gradu -tutkielma, X + 84 s., 1 liites.

Vero-oikeus

Maaliskuu 2014

Tutkimus käsittelee elinkeinotulon verottamisesta annetun lain (EVL, 24.6.1968/360) 52c.2 §:ssä tarkoitettua liiketoimintakokonaisuuden käsitettä. Säännöksen mukaan liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Yritysjärjestelyistä osittaisjakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa edellytetään hyväksyttävän liiketoimintakokonaisuuden olemassaoloa. Käytännössä sen määrittäminen on kuitenkin usein osoittautunut varsin haasteelliseksi.

Tutkimuksessa selvitetään lainopin keinoin, mikä on EVL 52c.2 §:n sisältö ja miten laissa olevaa liiketoimintakokonaisuuden määrittelevää säännöstä tulisi kussakin käsillä olevassa tilanteessa tulkita. Oikeusvertailevan tutkimusotteen avulla tutkitaan sitä, miten liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös on tiettyjen muiden jäsenvaltioiden lainsäädännössä muotoiltu. Tutkimuksen lähdemateriaalina ovat olleet lainsäädäntö, lainvalmisteluaineisto, oikeuskäytäntö, Verohallinnon ja muiden jäsenvaltioiden veroviranomaisten ohjeet sekä oikeuskirjallisuus.

Verovelvollinen itse voi luotettavimmin määrittää liiketoimintakokonaisuuden. Verovelvollisen esittämän liiketoimintakokonaisuuden tulee silti täyttää ne edellytykset, joita sille on laissa ja oikeuskäytännössä asetettu. Olennaista on myös se, että liiketoimintakokonaisuuteen sisällytetään paitsi tietyt varallisuus- ja velkaerät, myös itse toiminta. Liiketoimintakokonaisuuteen tulee sisällyttää kaikki ne varat, joita tarvitaan toiminnan harjoittamiseksi ja ylläpitämiseksi, sekä näihin varoihin liittyvät velat ja toimintaan kohdistettavissa olevat varaukset. Liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuudessa on puolestaan kyse siitä, että liiketoimintakokonaisuuden tulisi muodostaa yhtiön muusta toiminnasta selkeästi erotettavissa oleva toiminnallinen kokonaisuus siihen kohdistuvine varoineen ja velkoineen. Toisaalta omavaraisuuteen kuuluu myös taloudellisen itsenäisyyden ulottuvuus, jolla on merkitystä toiminnan tulorahoituksen riittävyyden ja tulokellisuuden kannalta.

Voidaan sanoa, että liiketoimintakokonaisuuden käsite on edelleen jossain määrin tulokannanvarainen. Verovelvollisen lienee myös jatkossa perusteltua hakea Verohallinnolta tai KVL:lta ennakkoratkaisu esittämänsä liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyydestä. Verotuskäytännön yhtenäisyyden ja ennakoitavuuden kannalta olisi kuitenkin myös perusteltua, että Verohallinto päivittäisi vuosituhannen vaihteessa julkaistua yritysjärjestelyjen verotusta koskevaa ohjeistustaan.

SISÄLLYSLUETTELO

SISÄLLYSLUETTELO	I
LÄHTEET	III
LYHENTEET	IX
OIKEUSTAPAUKSET	X
1 JOHDANTO	1
1.1 Aiheen taustaa ja esittelyä.....	1
1.2 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen rakenne ja rajaukset	4
1.3 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto	8
2 LIIKETOIMINTAKOKONAISUUS EVL:N KANNALTA	11
2.1 Säännöksen tausta ja kehittyminen EVL:ssa	11
2.2 Tulkinnan lähtökohdista	13
2.3 Rajausperusteista	16
2.4 Onko liiketoimintakokonaisuuden muodostuttava siirtävässä vai vastaanottavassa yhtiössä?.....	22
3 VARAT JA VASTUUT – LIIKETOIMINTAKOKONAISUUTEEN KUULUVAT ERÄT.....	27
3.1 Käyttö-, rahoitus- ja vaihto-omaisuus.....	27
3.2 Liikearvo	31
3.3 Tytäryhtiön osakekanta.....	32
3.4 Kiinteistöt ja kiinteistöliiketoiminta	36
3.5 Velat.....	42
3.6 Varaukset	46
4 OMAVARAISEEN TOIMINTAAN KYKENEVÄ YKSIKKÖ	48
4.1 Asia C-43/00 Andersen og Jensen ApS	48
4.2 Toiminnallinen itsenäisyys	50
4.3 Taloudellinen itsenäisyys.....	55
4.3.1 Rahoituksen ja varojen riittävydestä sekä voitollisuuden edellyttämisestä .	55
4.3.2 Velkarahoitukseen liittyvästä problematiikasta	58

5 LIIKETOIMINTAKOKONAISUUS EU-ALUEELLA TAPAHTUVASSA YRITYSJÄRJESTELYSSÄ.....	62
6 LIIKETOIMINTAKOKONAISUUS MUIDEN JÄSENVALTIOIDEN LAINSÄÄDÄNNÖISSÄ	67
6.1 Yritysjärjestelydirektiivi lainsäädäntöohjeena.....	67
6.2 Liiketoimintakokonaisuus tietyissä muissa jäsenvaltioissa	69
6.2.1 Itävalta.....	69
6.2.2 Ranska	71
6.2.3 Ruotsi	73
6.2.4 Saksa.....	75
6.2.5 Tanska	77
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	79
LIITTEET.....	85

LÄHTEET

Aalto – Viilo 2013

Aalto Pia – Viilo, Hanna: Korkorajoitussäännösten soveltamisen haasteista. Verotus 3/2013, s. 274–284.

Aarnio 1997

Aarnio, Aulis: Oikeussäännön systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Juha Häyhä (toim.): Minun metodini, s. 35–56. WSOY 1997.

Aarnio 1989

Aarnio, Aulis: Laintulkinnan teoria. WSOY 1989.

Alhager 2003

Alhager, Eleonor: Restructures of Companies in Swedish Income Tax Law – What is a Branch of Activity? Stockholm Institute for Scandinavian Law, Vol. 44/2003, s. 11–19.

Alhager 2002

Alhager, Eleonor: Verksamhetsgren i inkomstskatten. Skattenytt 2002, s. 671–677.

Andersson – Ikkala – Penttilä 2009

Andersson, Edward – Ikkala, Jarmo – Penttilä, Seppo: Elinkeinoverolain kommentaari. 12., uudistettu painos. Talentum 2009.

BOI 2012

Bulletin Officiel des Finances Publiques-Impôts (BOI): Fusions et opérations assimilées - Notions communes aux opérations assimilées aux fusions. Julkaistu 12.9.2012. Haettu 15.12.2013 Internet-osoitteesta <http://bofip.impots.gouv.fr/bofip/ext/pdf/createPdfWithAnnexe/BOI-IS-FUS-20-20-2012-09-12.pdf?id=7259-PGP&ve=1&br=2&la=2>.

Boulogne – Gooijer 2013

Boulogne, Frederik – Gooijer, Jan: Merger Directive: Conceptual Clarity of the Term ”Branch of Activity” Needed. European Taxation, May 2013, s. 243–248.

BMF 2013a

Bundesministerium für Finanzen: Umgründungssteuerrichtlinien 2002. Voimassa 14.10.2013 alkaen. Haettu 27.1.2014 Internet-osoitteesta <https://findok.bmf.gv.at/findok/resources/pdf/63083754-5922-421f-af13-cf6bd5fed4b8/19961.5.X.X.pdf>.

BMF 2013b

Bundesministerium für Finanzen: Einkommensteuerrichtlinien 2000. Voimassa 24.7.2013 alkaen. Haettu 27.1.2014 Internet-osoitteesta <https://findok.bmf.gv.at/findok/resources/pdf/5547feed-a357-4f6a-815d-4e2b542d8109/19973.15.X.X.pdf>.

Bundesministerium 2011

Bundesministerium der Finanzen: Anwendung des Umwandlungssteuergesetzes i. d. F. des Gesetzes über steuerliche Begleitmaßnahmen zur Einführung der Europäischen Gesellschaft und zur Änderung weiterer steuerrechtlicher Vorschriften. Julkaistu 11.11.2011. Haettu 9.2.2014 Internet-osoitteesta http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/BMF_Schreiben/Steuerarten/Koerperschaftsteuer_Umwandlungssteuer/016_a.html.

Donsimoni 2006

Donsimoni, Patrick: France Clarifies Tax Treatments of Transfer of Branch of Activity. ITS in the News. Julkaistu 2.6.2006. International Tax Services, Ernst & Young.

Ernst & Young 2009a

Ernst & Young: Survey of the Implementation of Council Directive 90/434/EEC Merger Directive, as amended. Tutkimus Euroopan komissiolle. Julkaistu 22.1.2009. Haettu 28.9.2013 Internet -osoitteesta http://ec.europa.eu/taxation_customs/common/publications/studies/archives/index_en.htm.

Ernst & Young 2009b

Ernst & Young: Survey of the Implementation of Council Directive 90/434/EEC Merger Directive, as amended. Country specific annexes. Julkaistu 22.1.2009. Haettu 19.10.2013 Internet-osoitteesta http://ec.europa.eu/taxation_customs/common/publications/studies/archives/index_en.htm.

Graw 2013

Graw, Christian: Der Teilbetrieb im Umwandlungssteuerrecht nach dem Umwandlungssteuer-Erlass 2011. IFSt-Schrift Nr. 488. Haettu 25.2.2014 Internet-osoitteesta <http://www.ifst.de/schriften/2013/488/>.

HE 247/2006 vp

Hallituksen esitys 247/2006 eduskunnalle eräitä yritysjärjestelyjä koskeviksi muutoksiksi verolainsäädäntöön.

HE 177/1995 vp

Hallituksen esitys 177/1995 eduskunnalle yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.

Helminen 2013

Helminen, Marjaana: Kansainvälinen verotus. Jatkuvatäydenteinen. Viimeisin päivitys 25.10.2013. Sanoma Pro Oy:n verkkojulkaisu.

Helminen 2012

Helminen, Marjaana: EU-vero-oikeus – välitön verotus. Talentum 2012.

Honkamäki – Pennanen 2010

Honkamäki, Tuomas – Pennanen, Matti: Yritysjärjestelyjen käsikirja - kirjanpito, verotus ja yhtiöoikeus. WSOYpro 2010.

Husa – Mutanen - Pohjolainen 2008

Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo: Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Talentum 2008.

Immonen 2011

Immonen, Raimo: Yritysjärjestelyt. 5. uudistettu painos. Talentum 2011.

Immonen – Ossa – Villa 2011

Immonen, Raimo – Ossa, Jaakko – Villa, Seppo: Osakeyhtiön pääoman hallinta. Osakeyhtiö-, kirjanpito- sekä verolainsäädännön rajapinta muodostettaessa ja järjesteltäessä yhtiön pääomaa sekä jaettaessa yhtiön varoja. Talentum 2011.

Järvenoja 2013

Järvenoja, Markku: Yritysjärjestelyt. Teoksessa Seppo Penttilä (toim.): Yritysverotus – EU-tuomioistuimen ratkaisut ja niiden tulkinta, s. 48–74. KHT-Media 2013.

Järvenoja 2007a

Järvenoja, Markku: Yritysjärjestelyjen verotus. 2., uudistettu painos. WSOYpro 2007.

Järvenoja 2007b

Järvenoja, Markku: Kiinteistöt yritysjärjestelyissä. Verotus 4/2007, s. 328–340.

Karsio – Koila – Vartiainen – Äärilä 2012

Karsio, Tomi – Koila, Turo – Vartiainen, Seija – Äärilä, Leena: Yritystoiminnan uudelleenjärjestely. 3., uudistettu painos. KHT-Media Oy 2012.

Keskuskauppakamari 2010

Keskuskauppakamari: Yritysverotus – Kilpailukykyä ja kasvua. Selvitys. Helsinki 2010.

Kinnunen – Laitinen – Laitinen – Leppiniemi – Puttonen 2009

Kinnunen, Juha – Laitinen, Erkki K. – Laitinen, Teija – Leppiniemi, Jarmo – Puttonen, Vesa: Avain laskentatoimeen ja rahoitukseen. KY-palvelu 2009.

Knuutinen 2012

Knuutinen, Reijo: Verosuunnittelua vai veron kiertämistä. Sanoma Pro Oy 2012.

Malke 2010

Malke, Christiane: Taxation of European Companies at the Time of Establishment and Restructuring. Gabler Verlag 2010.

Malmgrén 2013

Malmgrén, Marianne: Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitukset. Verotus 1/2013, s. 5–16.

Mattila 1999

Mattila, Pauli K.: Liiketoimintasiirtoa ja jakautumista koskevien säännösten tulkinnasta. Verotus 5/1999, s. 432–442.

Mehtonen 2001

Mehtonen, Pekka: Liiketoimintasiirto tuloverotuksessa ja konsernirakenteen muokkaamisessa. Oy Edita Ab 2001.

Myrsky – Linnakangas 2010

Myrsky, Matti – Linnakangas, Esko: Elinkeinotulon verotus. Talentum 2010.

Määttä 2012

Määttä, Tapio (toim.): Oikeudellisen ajattelun perusteita. Oikeustieteiden pääsykoekirja 2012. Joensuu 2012.

Nilsson 2003

Nilsson, Peter: Begreppet verksamhetsgren – ett verkligt tolkningsproblem. Skattenytt 2003, s. 843–857.

Penttilä 2012

Penttilä, Seppo: EU-oikeudelliset näkökohdat elinkeinoverolain yritysjärjestelysäännösten tulkinnassa. Verotus 1/2012, s. 29–40.

Prop.1998/99:15

Regeringens proposition 1998/99:15: Omstruktureringar och beskattning. 8.10.1998. Haettu 18.1.2014 Internet-osoitteesta <http://www.regeringen.se/content/1/c4/36/22/b7eb33e3.pdf>.

Pykönen 2012

Pykönen, Elina: Yritysjärjestelyjä, konserniavustuslain soveltamista ja kansainvälisen verotuksen kysymyksiä – Konserniverokeskuksen ennakkotiedoista vuonna 2011. Verotus 5/2012, s. 555–562.

Skatteministeriet 2014

Skatteministeriet: Den juridiske vejledningen. Julkaistu 15.1.2014. Haettu 9.2.2014 Internet-osoitteesta <http://www.skat.dk/SKAT.aspx?oId=1945304&chk=209219>.

Ståhl 2005

Ståhl, Kristina: Fusionsdirektivet – svensk beskattning i EG-rättslig be-lysning. Iustus Förlag AB 2005.

Terra – Wattel 2005

Terra, Ben J.M. – Wattel, Peter J.: European Tax Law. 4th edition. Kluwer Law International 2005.

Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala 2014

Tikka, Kari S. – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala, Tomi: Yritysverotus I–II. Jatkuvatäydenteinen. Viimeisin päivitys 16.1.2014. SanomaPro Oy:n verkkojulkaisu.

Tikkanen 2013

Tikkanen, Tuomas: Vielä yritysten korkovähennysoikeuden rajoituksista. Verotus 5/2013, s. 501–510.

Tizzano 2001

Tizzano, Antonio: Julkisasiamies Tizzanon ratkaisuehdotus. Asia C-43/00. Annettu 11.9.2001. Haettu 14.2.2014 Internet-osoitteesta <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62000CC0043:FI:PDF>.

Urpilainen 2008

Urpilainen, Matti: Puhtaasti keinotekoiset järjestelyt eurooppavero-oikeudessa. Referee-artikkeli. Verotus 5/2008, s. 563–549.

VaVM 42/2006 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/2006 vp koskien hallituksen esitystä 247/2006 eduskunnalle eräitä yritysjärjestelyjä koskeviksi muutoksiksi verolainsäädäntöön.

VaVM 49/1995 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1995 vp koskien hallituksen esitystä 177/1995 eduskunnalle yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.

Verohallitus 1997

Verohallitus: Yritysjärjestelyt. Tiedote 1/1997. Annettu 10.1.1997.

Verohallitus 2000a

Verohallitus: Yritysjärjestelyt verotuskäytännössä. Verohallituksen ohje Dnro 3311/345/2000. Annettu 28.11.2000.

Verohallitus 2000b

Verohallitus: Luottamuksensuojasta verotusmenettelyssä. Verohallituksen ohje Dnro 569/38/2000. Annettu 22.3.2000.

Vinther – Werlauff 2002

Vinther, Nikolaj – Werlauff, Erik: Community law and the independent business as interpreted by the ECJ in Andersen & Jensen ApS. European Taxation (October 2002), s. 441–445.

Vänskä 2012

Vänskä, Suvi: Kiinteistöliiketoiminta ja kiinteistöt EVL:n yritysjärjestelysäännöksissä tarkoitettuna liiketoimintakokonaisuutena. Verotus 3/2012, s. 273–283.

Wolf 2005

Wolf, Erich: Der Betriebs- und Teilbetriebsbegriff im UmgStG. Widersprüche zwischen Einkommensteuer- und Umgründungssteuergesetz. SWK 25/2006, s. 769–773.

LYHENTEET

art.	artikla
ArvL	laki varojen arvostamisesta verotuksessa (22.12.2005/1142)
AVL	arvonlisäverolaki (30.12.1993/1501)
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin (31.11.2009 asti Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, EYT)
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta (4.6.1968/360)
HE	hallituksen esitys
KHO	korkein hallinto-oikeus
KVL	keskusverolautakunta
MVL	maatilatalouden tuloverolaki (15.12.1967/543)
OYL	osakeyhtiölaki (21.7.2006/624)
SEU	sopimus Euroopan unionista
SEUT	sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TVL	tuloverolaki (30.12.1992/1535)
VaVM	valtiovarainvaliokunnan mietintö
VSVL	varainsiirtoverolaki (29.11.1996/931)
vp	valtiopäivät

OIKEUSTAPAUKSET

Euroopan unionin tuomioistuin

C-43/00, Andersen og Jensen ApS v. Skatteministeriet, annettu 15.1.2002

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2012:24
KHO 23.2.2010/323
KHO 2010:9
KHO 2008:74
KHO 2008:73
KHO 2001:3
KHO 1997 T 2157
KHO 16.1.1979 T 129
KHO 10.10.1978 T 4287

Keskusverolautakunta

KVL 57/2011
KVL 40/2007
KVL 36/2006
KVL 73/1999 (ei julk.)
KVL 57/1998 (ei julk.)
KVL 5/1998 (ei julk.)
KVL 234/1997 (ei julk.)
KVL 185/1997
KVL 346/1996
KVL 311/1996
KVL 243/1996
KVL 110/1996
KVL 80/1996
KVL 39/1996

1 JOHDANTO

1.1 Aiheen taustaa ja esittelyä

Yritysjärjestelyt ovat käyttökelpoinen instrumentti yritystoiminnan uudelleen organisoimisessa. Yritystoimintaa kannattaa harjoittaa sellaisessa juridisessa toimintamuodossa, joka parhaimmalla mahdollisella tavalla palvelee yhtiön tavoitteita ja toimintaa. Optimaalisen rakenteen saavuttaminen edellyttää kuitenkin huolellista suunnittelua sekä osakeyhtiö- ja verolainsäädännön ja kirjanpitolainsäädännön tuntemusta.¹ Käytännössä tiukimmat vaatimukset järjestelyn hyväksyttävyydelle asettaa verolainsäädäntö. Yritysjärjestelyä toteutettaessa on syytä perehtyä eri verolakien sisältöön ja niistä kumpuaviin mahdollisiin riskitekijöihin.

Tutkimuksen kohteena on EVL 52c §:n 2 momentissa tarkoitettu liiketoimintakokonaisuuden käsite. Jotta voidaan toteuttaa verotuksellisesti hyväksyttävä ja siten veroneutraali osittaisjakautuminen tai liiketoimintasiirto, yritysjärjestelyssä on siirrettävä säännöksessä tarkoitettu liiketoimintakokonaisuus. Säännöksen mukaan liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön.

Koko olemassaolonsa ajan liiketoimintakokonaisuuden käsite on ollut ongelmallinen² ennen muuta siitä syystä, että sen legaalimääritelmä on melko lakea. Liiketoimintakokonaisuuden tulkinnasta onkin kertynyt runsaasti KHO:n ja KVL:n oikeuskäytäntöä, ja erityisesti KVL on ollut merkittävässä asemassa liiketoimintakokonaisuuden käsitteen tulkitsemisessa. Ennakkoratkaisun hakeminen aiotun liiketoimintakokonaisuuden verokohtelusta oli varsin tavallista jo säännöksen alkuaikoina, kun Suomi oli EU:iin liittymisensä jälkeen implementoinut silloisen yritysjärjestelydirektiivin vaatimukset omaan lainsäädäntöönsä. Liiketoimintakokonaisuuden käsitteen merkityksestä ja tulkinnallisesta ongelmallisuudesta kertoo osaltaan myös se, että vuodesta toiseen liiketoimintakoko-

---

¹ Karsio – Koila – Vartiainen – Äärilä 2012, s. 11.

² Mm. Immonen 2011, s. 332.

naisuuden käsite on ollut Konserniverokeskuksen ennakkotietohakemuksissa kysytyimpien asioiden listalla³.

Vero-oikeudellisesti liiketoimintakokonaisuuden käsite on relevantti, koska se on edellytyksenä veroneutraalin osittaisjakautumisen ja liiketoimintasiirron toteuttamisessa. Käsitteen sisällön tarkka määrittäminen ja siihen liittyvään tulkintakäytäntöön tutustuminen onkin ensiarvoisen tärkeää, jotta osittaisjakautuminen tai liiketoimintasiirto voidaan toteuttaa yllättävät ja hallitsemattomat veroseuraamukset välttäten. Jos tarkasteltavaan liiketoimintakokonaisuuteen liittyy tulkinnanvaraisuutta, lienee edelleen perusteltua hakea sen hyväksyttävyydestä ennakkoratkaisua. Näin vältytään tilanteelta, jossa Verohallinto ei hyväksy verovelvollisen esittämää liiketoimintakokonaisuutta EVL 52c.2 §:n edellytykset täyttäväksi kokonaisuudeksi ja jo toteutettuun järjestelyyn ei sovelleta EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä. Jos liiketoimintakokonaisuutta ei hyväksytä, siirretyn omaisuuden luovutushinnat luetaan siirtävän yhtiön veronalaiseksi tuloksi käyvin arvoin laskettuna, tasejatkuvuus katkeaa ja siirtävän yhtiön katsotaan purkautuvan verotuksessa. Tilanteeseen, jossa verovelvollisen esittämää varojen ja velkojen kokonaisuutta ei hyväksytä liiketoimintakokonaisuudeksi, liittyy siten taloudellisesti merkittäviäkin riskitekijöitä.

Liiketoimintakokonaisuuden vaatimus osittaisjakautumisen yhteydessä ja sen monitulkintaisuus ovat kuitenkin yleisesti aiheuttaneet kritiikkiä. Suomessa arvostelua on aiheuttanut erityisesti se, että vaatimus vaikeuttaa kohtuuttomasti osittaisjakautumisten käyttöalaa, vaikka osittaisjakautuminen muuten olisi kokonaisjakautumista helpompi ja kevyempi tapa yritysjärjestelyn toteuttamiseen. Lisäksi on kritisoitu sitä, että liiketoimintakokonaisuuden vaatimus osittaisjakautumisen yhteydessä ei tosiasiallisesti estä yritystoiminnan veroneutraalia uudelleenjärjestelyä. Kaikki jakautumiset on mahdollista toteuttaa kokonaisjakautumisina, joissa liiketoimintakokonaisuuksien siirtämistä ei vaadita ja siten sitä koskevan vaatimuksen kiertäminen on mahdollista.⁴ Kansainvälisesti liiketoimintakokonaisuuden käsitteen tarpeellisuus on jopa kokonaisuudessaan kyseenalaistettu, koska siihen liittyy monia tulkinnanvaraisuuksia ja epäselvyyttä⁵.

---

³ Esim. vuoden 2011 osalta Pykönen 2012, s. 555–556.

⁴ Keskuskauppakamari 2010, s. 38.

⁵ Boulogne – Gooijer 2013, s. 246–248.

Osittaisjakautumisella tarkoitetaan järjestelyä, jossa osakeyhtiö selvitysmenettelyttä siirtää yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuutensa sellaisenaan yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ilman, että siirtävän yhtiön katsotaan purkautuvan verotuksessa (EVL 52c.1 §:n 2-k). Lisäksi säännöksessä edellytetään, että siirtävä yhtiö jättää itselleen vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden. Osittaisjakautumisen avulla yhtiö voi esimerkiksi hankkiutua eroon sen ydinliiketoimintaan kuulumattomasta toimialasta⁶ sekä keventää taserakennettaan. Erityisesti taserakenteen keventämiseksi toteutettavaan osittaisjakautumiseen liittyy kuitenkin riski siitä, että verovelvollisen esittämä liiketoimintakokonaisuus tulkitaan yksittäisiksi varoiksi. Yksittäisten varojen ei katsota muodostavan liiketoimintakokonaisuutta, jos myös itse toimintaa ei siirretä. Pelkän varallisuuden siirtämisessä ei katsota siirtyvän EVL:n säännöksessä tarkoitettu omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö.⁷

Osittaisjakautumisessa vastikkeen saavat siirtävän yhtiön osakkeenomistajat. EVL 52c §:n 1 momentin mukaan osakkeenomistajat saavat siirrettävästä liiketoimintakokonaisuudesta vastikkeena vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita, sen hallussa olevia omia osakkeita tai rahaa. Annettavan rahavastikkeen enimmäismäärä on kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta. Verolainsäädännön mukaan muun omaisuuden käyttö vastikkeena ei ole sallittua, OYL:n mukaan muutakin vastiketta voidaan käyttää⁸.

Liiketoimintasiirrossa puolestaan on kyse järjestelystä, jossa siirtävä osakeyhtiö luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, niihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirrettävää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle (EVL 52d §). Liiketoimintasiirrossa muodostuu konsernirakenne, kun siirtävä yhtiö luovuttaa yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuuden

---

⁶ Ks. esim. KHO 2010:9.

⁷ Immonen 2011, s. 337. Ks. myös tutkimuksessa myöhemmin käsiteltävä ratkaisu KHO 2008:74, jossa oli kyse puutarhaliiketoiminnan sekä arvopaperikaupan ja muun sijoitustoiminnan erottamisesta. Järjestelyä ei hyväksytty, koska sijoitusvarallisuuden siirtämisen katsottiin tarkoittavan yksittäisten varojen siirtämistä. Vrt. myös KHO 2010:9, jossa tytäryhtiön osakekanta katsottiin liiketoimintakokonaisuudeksi. Erona ratkaisussa on se, että vaikka tytäryhtiön osakekanta sinänsä käsittää vain osakkeet, yritysjärjestelyssä tosiasiallisesti siirretään myös harjoitettu toiminta. Rajausperusteita ja liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettäviä eriä käsitellään myöhemmin tässä tutkimuksessa.

⁸ Immonen 2011, s. 407–408.

tensa vastaanottavalle yhtiölle, joka antaa vastikkeena omia osakkeitaan siirtävälle yhtiölle. Liiketoimintasiirrolla voidaan luoda juridisesti itsenäisiä yksiköitä yhtiöittämällä liiketoimintakokonaisuuksia, lisätä konsernin liiketoiminnan tehokkuutta, siirtää tietty toimiala yrityskauppaa varten toiseen yhtiöön tai yhtiöittää ulkomailla oleva kiinteä toimipaikka tytäryhtiöksi⁹.

Liiketoimintasiirrossa vastikkeena käytetään EVL 52d §:n mukaan niin ikään vastaanotavan yhtiön liikkeelle laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita. Vastikkeena voidaan käyttää vain osakkeita. Yhtiön hallussa olevien omien osakkeiden käyttö tuli mahdolliseksi ensimmäistä kertaa vuodelta 2009 toimitettavassa verotuksessa – ennen tätä vain yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita oli mahdollista käyttää vastikkeena.

1.2 Tutkimuskysymykset, tutkimuksen rakenne ja rajaukset

Tässä tutkielmassa käsitellään liiketoimintakokonaisuutta EVL:n ja yritysjärjestelydirektiivin kannalta. Tutkimusongelma kiteytyy yksinkertaisuudessaan kysymykseen siitä, miten vero-oikeudellisesti hyväksyttävä liiketoimintakokonaisuus muodostuu ja mikä on se nettovarallisuus, joka siihen voidaan sisällyttää. Nettovarallisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa liiketoimintakokonaisuuteen kohdistettavia varoja, näihin varoihin liittyviä velkoja ja siirrettävään toimintaan kohdistuvia varauksia.

Lähtökohtana on se, että liiketoimintakokonaisuus on samansisältöinen sekä osittaisjakautumisessa että liiketoimintasiirrossa¹⁰. Tässä tutkimuksessa käytetään siten termiä *siirtävä yhtiö* siitä yhtiöstä, jolla olevan liiketoimintakokonaisuuden käsittelystä on kyse ja termiä *vastaanottava yhtiö* yhtiöstä, jolle liiketoimintakokonaisuus siirretään. Koska tarkoituksena on ollut, että liiketoimintakokonaisuus on sisällöltään sama sekä osittaisjakautumisessa että liiketoimintasiirrossa, tässä tutkimuksessa ei pääsääntöisesti erotella käsitteen sisällöstä ja tulkinnasta esitettäviä näkemyksiä käsiteltävän yritysjärjestelyn

---

⁹ Järvenoja 2007a, s. 163.

¹⁰ HE 247/2006 vp, s. 7.

mukaisesti. Esitetyt näkemykset pätevät siten yhtäläisesti sekä osittaisjakautumiseen että liiketoimintasiirtoon, ellei muuta ilmoiteta. Selvyyden vuoksi tutkimuksessa käytetään termiä *liiketoimintakokonaisuus* sekä EVL:n että yritysjärjestelydirektiivin yhteydessä, vaikka viimeksi mainitussa virallinen käsite onkin *toimiala*.

Oikeuskirjallisuudessa yritysjärjestelyitä on perinteisesti tarkasteltu kokonaisuutena selvittäen myös muita järjestelyyn liittyviä edellytyksiä kuin yksinomaan siirrettävää liiketoimintakokonaisuutta¹¹. Tämä tutkielma poikkeaa aiemmista tutkimuksista siten, että näkökulmana on nimenomaan liiketoimintakokonaisuus ja se, miten sen olemassaolo vaikuttaa yritysjärjestelyn hyväksyttävyyteen. Tutkielmassa syvennyttään nimenomaan liiketoimintakokonaisuuteen liittyviin edellytyksiin ja sen sisältöön.

Tämän tutkimuksen luvussa 2 käsitellään liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden edellytyksiä kansallisen lainsäädännön kannalta. Luvussa 2 avataan käsitteen tulkintalähtökohtia ja oikeuskäytännössä hyväksytyjä rajausperusteita. Lisäksi käsitellään oikeuskirjallisuudessa laajalti keskustelua herättänyttä kysymystä siitä, pitäisikö liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä arvioida siirtävän vai vastaanottavan yhtiön kannalta. Kummankin näkökulman puolesta esitetyt kannanotot tuodaan esiin luvussa 2.4, jossa pyritään myös esittämään asiasta perusteltu tulkintanäkemyks.

Perinteisesti liiketoimintakokonaisuus on jaettu kahteen elementtiin: yhtäältä omana kokonaisuutenaan on käsitelty varoja ja vastuita ja toisaalta omana kokonaisuutenaan legalimääritelmän jälkiosaa, jossa edellytetään liiketoimintakokonaisuuden olevan omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö. Tässä tutkimuksessa liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettäviä erilaisia varallisuus- ja velkaeriä sekä varauksia käsitellään pääluvussa 3, jossa käsitteen sisältöä lähestytään myös siitä kertyneen oikeuskäytännön kautta. Erityisesti kiinteistöihin ja kiinteistöliiketoimintaan liittyvät teemat ovat liiketoimintakokonaisuutta koskevissa oikeustapauksissa olleet vahvasti esillä. Täältä osin ongelmaksi muodostuu usein nimenomaan se, että kiinteistöjä pidetään luonteeltaan yksittäisinä, toiminnasta irrallisina varoina¹². Oikeuskäytännön perusteella voidaan teh-

---

¹¹ Tätä tarkastelutapaa sovelletaan laajasti vero-oikeudellisissa yritysjärjestelyitä koskevissa yleisteoksissa. Ks. esim. Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, Immonen 2011 ja Järvenoja 2007a.

¹² Yksittäisistä varallisuuseristä mm. Immonen 2011, s. 337.

dä tiettyjä linjauksia siitä, missä tilanteissa kiinteistö voidaan hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi.

Omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön vaatimusta tutkitaan pääluvussa 4. Käsitteen tulkinnan kannalta mielenkiintoinen havainto on se, että ainakaan kotimaisessa oikeuskäytännössä omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön vaatimusta ei eksplisiittisesti ole käsitelty, vaan ratkaisuissa tämä tuodaan lähinnä maininnan tasolla esiin. Juuri tämä legaalimääritelmän jälkiosa on kuitenkin omiaan aiheuttamaan tulkinnallista epävarmuutta. Sellaisia varoihin ja vastuisiin liittyviä rajanvetotilanteita, joihin ei vielä ole saatu KHO:n tai KVL:n ratkaisua, lienee vaikeaa löytää. Pikemminkin tulkinnanvaraisuutta liittyy siihen, mitä omavaraiseen toimintaan kykenevällä yksiköllä itse asiassa tarkoitetaan ja millainen kokonaisuus voidaan sellaiseksi katsoa.

Tutkielman luvussa 5 käsitellään liiketoimintakokonaisuutta rajat ylittävissä tilanteissa. Rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä koskee ennen muuta yritysjärjestelydirektiivi, joka sääntelee yritysjärjestelyitä kahden eri jäsenvaltiossa asuvan yhtiön välillä. EVL:ssa samat veroedut on ulotettu koskemaan niin kansallisia kuin rajat ylittäviäkin tilanteita. Koska yritysjärjestelydirektiivissä säännellään unionialueella tapahtuvia yritysjärjestelyitä, tässä tutkimuksessa tarkastelu rajataan niin ikään kattamaan vain EU-alueella asuvien yhtiöiden välisissä osittaisjakautumisissa ja liiketoimintasiirroissa siirtyvää liiketoimintakokonaisuutta. Unionioikeudellinen syrjintäkieltoperiaate¹³ edellyttää, että niin kansallisia kuin rajat ylittäviäkin yritysjärjestelyitä kohdellaan yhdenmukaisesti. Tässä tutkielmassa pyritään selvittämään, ovatko liiketoimintakokonaisuudelle asetettavat vaatimukset tosiasiasa samat kansainvälisissä ja kansallisissa tilanteissa.

Erikseen tutkitaan vielä liiketoimintakokonaisuuden käsitettä muutamissa muissa jäsenvaltioissa. Sinänsä säännöksen tulisi eri jäsenvaltioissa perustua yritysjärjestelydirektiiviin ja tulkinnan olla yhdenmukaista. Kuten jäljempänä luvussa 6 kuitenkin esitetään, liiketoimintakokonaisuutta koskevan säännöksen sisältö eri jäsenvaltioiden lainsäädännöissä voi vaihdella merkittävästikin. Tämä puolestaan on omiaan aiheuttamaan tulkinnallista epävarmuutta ja mahdollisesti jopa ristiriitatilanteita silloin, jos rajat ylittävissä

---

¹³ SEUT 18 artikla.

osittaisjakautumisessa tai liiketoimintasiirrossa siirtävän yhtiön asuinvaltio ja vastaanotavan yhtiön asuinvaltio tulkitsevat säännöstä eri tavoin.

Tutkimuksessa käsitellään Itävallan, Ranskan, Ruotsin, Saksan ja Tanskan liiketoimintakokonaisuutta koskevia säännöksiä ja mahdollisesti säännöksen tulkinnasta annettuja hallinnollisia ohjeita. Kyseiset valtiot on valittu tarkemman analyysin kohteiksi, koska tutkimuksen edetessä havaittiin, että näissä valtioissa käsitteen muotoiluun ja tulkintaan liittyy tiettyjä tulkinnanvaraisuuksia. Merkillepantavaa on erityisesti se, että Ranskassa liiketoimintakokonaisuutta ohjataan vain hallinnollisin ohjein, ei lainkaan verolainsäädännössä.

Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia varoja ja vastuita liiketoimintakokonaisuuteen tulee sisällyttää?
2. Miten omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön vaatimusta tulisi tulkita?
3. Onko liiketoimintakokonaisuuden oltava verotuksellisesti eheä siirtävässä vai vastaanottavassa yhtiössä?
4. Soveltuvatko samat liiketoimintakokonaisuutta koskevat säännökset ja periaatteet sekä kansainvälisissä että kotimaisissa yritysjärjestelyissä?
5. Onko liiketoimintakokonaisuutta koskeva sääntely muissa EU:n jäsenvaltioissa yritysjärjestelydirektiivin mukaista ja yhteneväistä EU-alueella?

Tutkielman tavoitteena on olla esitys liiketoimintakokonaisuuden käsitteestä verolainsäädännön ja ennen muuta yritysjärjestelyjä koskevien säännösten kannalta. Siten EVL ja yritysjärjestelydirektiivi rajaavat aiheen käsittelyn koskemaan lähinnä yhteisöjen tuloverotusta. Tarkoituksena ei ole paneutua arvonlisäverotukseen liittyviin kysymyksiin, sillä niin AVL:ssa kuin arvonlisäverodirektiivissäkin¹⁴ on omat säännöksensä yritysjärjestelyiden arvonlisäverotukseen liittyvästä problematiikasta eikä pro gradu -tutkielman laajuudessa ole mahdollista syventyä tuloverotuksen lisäksi näihin kysymyksiin. Liiketoimintakokonaisuutta ei myöskään arvioida samalla tavoin tuloverotuksessa ja arvon-

---

¹⁴ Neuvoston direktiivi 2006/112/EY, annettu 28 päivänä marraskuuta 2006, yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä.

lisäverotuksessa, vaan arvonlisäverotuksessa sovellettava luovutettavan osan käsite on laajempi kuin EVL:ssa tarkoitettu liiketoimintakokonaisuuden käsite¹⁵.

Yritysjärjestelyitä säännellään osin hyvinkin eri tavoin verolainsäädännössä ja osakeyhtiölainsäädännössä. Erot EVL:n ja OYL:n välillä aiheuttavat epävarmuutta siitä, millainen kokonaisuus muodostaa sekä EVL:n että OYL:n kannalta hyväksyttävän liiketoimintakokonaisuuden. On silti syytä pitää mielessä, että vaikka aiottu liiketoimintakokonaisuus ei olisi vero-oikeudellisesti hyväksyttävä, se voi silti täyttää OYL:n vaatimukset nettoapportista. Järjestely ei siten kokonaisuudessaan esty, vaan tällöin siirtävän yhtiön veronalaiseksi tuloksi katsotaan liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvän nettovarallisuuden käypä arvo ja siirtävän yhtiön katsotaan purkautuvan verotuksessa. Vaikka tämä tutkielma keskittyy ennen kaikkea yritysjärjestelyiden vero-oikeudelliseen sääntelyyn, myös OYL:n säännöksiä sivutaan tarpeellisissa kohdin.

1.3 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto

Oikeustiedettä voidaan tutkia lukuisin eri tavoin. Tutkimus voi olla oikeusdogmaattinen eli lainopillinen, oikeushistoriallinen, oikeussosiologinen tai oikeuspoliittinen. Tyypillisesti oikeustieteellinen tutkimus ei sijoitu puhtaasti jollekin osa-alueelle, vaan siinä voidaan hyödyntää useaa eri tarkastelutapaa. Jotta työ voidaan mielekkäästi rajata ja asemoida oikealle oikeustieteen osa-alueelle, tutkimuksen tekijän tulisi tiedostaa, mille osa-alueelle työ pääasiallisesti kuuluu.¹⁶

Oikeustieteellinen tutkimus on monesti pohjimmiltaan lainopillista tutkimusta. Lainopin tehtävänä on tulkita ja systematisoida voimassaolevaa oikeutta. Lainopilla voidaan siten nähdä olevan sekä teoreettinen että praktinen ulottuvuus, jotka myös vaikuttavat toisiinsa.¹⁷ Tässä tutkielmassa lainopin keinoin pyritään selvittämään, mikä on EVL 52c.2 §:n sisältö eli miten laissa olevaa liiketoimintakokonaisuuden määrittelevää säännöstä tulisi

---

¹⁵ Sainio 2011, s. 103–104. Yritysjärjestelyjen arvonlisäverotuksesta ks. tarkemmin esimerkiksi edellä mainittu teos.

¹⁶ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 19–20.

¹⁷ Aarnio 1997, s. 37.

kussakin käsillä olevassa tilanteessa tulkita. Toisaalta lainopin keinoin pyritään luomaan ja kehittämään voimassa olevaa oikeutta systematisoimalla sitä.¹⁸

Vertailevan oikeustieteen keinoin voidaan hahmotella kahden tai useamman eri maan oikeusjärjestyksen sisältöä ja oikeudellisia ilmiöitä. Oikeusvertailua käytetään lainopillisen tutkimuksen tukena erityisesti silloin, kun halutaan syventää oikeusjärjestyksen tuntemusta. Oikeusvertailun keinoin voidaan hakea vastausta siihen, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, että kahdessa oikeuskulttuurissa on tehty samanlaisia oikeudellisia valintoja tai miksi on käytetty erilaisia menettelyjä. Lisäksi vertailevan oikeustieteen metodeja käytetään hyödyksi lainopillisin painotuksin, jolloin tutkimuksen fokukseen otetaan tietty oikeussääntö ja selvitetään, miten kyseisen säännöksen tarkoittama asia on muissa oikeusjärjestyksissä säännelty.¹⁹

Oikeuslähdeoppi määrittelee oikeuslähteitä ja niiden keskinäistä suhdetta. Oikeuslähteet antavat tietoa oikeuden sisällöstä. Merkittäviä oikeuslähteitä ovat lait, muut säädökset, lain valmisteluaineisto, oikeustapaukset sekä oikeuskirjallisuus. Tyypillisesti oikeuslähteet jaetaan niiden velvoittavuuden perusteella kolmeen ryhmään ja siten niillä voidaan havaita olevan tietty etusijajärjestys: vahvasti velvoittavat, heikosti velvoittavat ja sallitut oikeuslähteet. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat laki ja maan tapa. Lain vahva velvoittavuus tarkoittaa, että viranomaisen ja tuomioistuimen ratkaisun tulee aina perustua kirjoitettuun lakiin. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lainvalmisteluaineisto ja oikeuskäytäntö. Lainsoveltajan tulee tuntea lain esityöt ja oikeuskäytäntö sekä huomioida niiden vaikutus käsillä olevassa tilanteessa. Sallittuja oikeuslähteitä taas ovat oikeustiede, arvot ja arvostukset.²⁰

Lähteinä tässä pro gradu -tutkielmassa ovat etenkin yritysjärjestelydirektiivi ja EVL. Myös niihin liittyvä valmisteluaineisto on keskeisessä asemassa selvittäessä lainsäätäjän tarkoitusta ja liiketoimintakokonaisuuden legaalimääritelmän muotoilun yhteydessä esitettyjä näkemyksiä. Tutkielmassa hyödynnetään sekä vuoden 2007 alusta voimaan tulleen lakimuutoksen että vuoden 1995 lakimuutoksen yhteydessä syntyneitä valmiste-

---

¹⁸ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 20.

¹⁹ Husa – Mutanen – Pohjolainen 2008, s. 23–24.

²⁰ Määttä 2012, s. 9.

luaineistoa (hallituksen esitykset 177/1995 vp ja 247/2006 vp sekä niihin liittyvät valtiovarainvaliokunnan lausunnot VaVM 49/1995 vp ja VaVM 42/2006 vp).

Myös oikeuskäytäntö on merkittävässä asemassa tarkasteltaessa liiketoimintakokonaisuuden sisällölle ja muodolle asetettavia edellytyksiä. Liiketoimintakokonaisuutta koskevat tulkintaperiaatteet ovat varsin pitkälti muotoutuneet juuri oikeuskäytännön kautta. Tutkielmassa käytetään hyödyksi niin KHO:n kuin KVL:n liiketoimintakokonaisuuden käsitteeseen liittyviä ratkaisuja.

Tutkimuksessa on hyödynnetty myös oikeuskirjallisuudessa esitettyjä näkemyksiä liiketoimintakokonaisuudesta ja sen tulkinnasta. Keskeisinä oikeuskirjallisuuslähteinä voidaan mainita Markku Järvenojan teos Yritysjärjestelyjen verotus (2007), Tuomas Honkamäen ja Matti Pennasen Yritysjärjestelyjen käsikirja (2010) sekä Raimo Immosen Yritysjärjestelyt (2011).

Myös artikkelilähteitä hyödynnetään tämän tutkielman lähdemateriaalina. Kansallisista vero-oikeudellisista julkaisuista voidaan mainita Verotus-lehdessä julkaistut artikkelit, joista etenkin Suvi Vänskän artikkeli ”Kiinteistöliiketoiminta ja kiinteistöt EVL:n yritysjärjestelysäännöksissä tarkoitettuna liiketoimintakokonaisuutena” tuo merkittävää lisäarvoa tutkielman kiinteistöjä koskevaan osioon. Myös ulkomaisia liiketoimintakokonaisuutta koskevia artikkeleita on pyritty hyödyntämään laajasti. Ulkomaisia artikkeleita käytetään lähteenä myös tutkielman oikeusvertailevassa osiossa, joissa paneudutaan muissa valtioissa voimassa oleviin liiketoimintakokonaisuutta ja yritysjärjestelyitä koskeviin säännöksiin. Esiin voidaan nostaa myös Ernst & Youngin Euroopan komissiolle laatima, vuonna 2009 julkaistu selvitys yritysjärjestelydirektiivin implementoinnista jäsenvaltioissa.

2 LIIKETOIMINTAKOKONAISUUS EVL:N KANNALTA

2.1 Säännöksen tausta ja kehittyminen EVL:ssa

EVL 52c.2 §:n mukaan liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Hallituksen esityksessä²¹ on korostettu liiketoimintakokonaisuuden luonnetta taloudellisena, itsenäisesti toimeentulevana yksikkönä. Edelleen hallituksen esityksessä on täsmennetty liiketoimintakokonaisuuden kykyä tulla itsenäisesti ja omavaraisesti toimeen. Esityksen mukaan liiketoimintakokonaisuus on varojen ja velkojen kokonaisuus, joka voi toimia itsenäisen liikeyrityksen tavoin ja harjoittaa itsenäistä elinkeinotoimintaa.

Yritysjärjestelydirektiivissä liiketoimintakokonaisuudesta käytetään termiä *toimiala*. Direktiivin 2 artiklan j-kohdan mukaan toimialalla tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan, toisin sanoen omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. EVL:ssa oleva säännös vastaa siten varsin tarkoin direktiivin muotoilua. Säännösten samanlaisuus on perusteltua, jotta kansallisessa lainsäädännössä ei aseteta direktiiviin sisällyttämättömiä lisäedellytyksiä liiketoimintakokonaisuudelle ja siten toimita vastoin EU:n negatiivista integraatiota edellyttäviä periaatteita²².

EVL:ssa säänneltiin jo ennen unioniin liittymistä menettelystä, jossa elinkeinotoimintaa harjoittava yhtiö sijoitti apporttina tai muuten luovutti osan liiketoiminnastaan toiminnan jatkamiseksi perustetulle tytäryhtiölleen. Yritysjärjestelydirektiivin implementoinnin yhteydessä todettiin, että menettely muistuttaa läheisesti yritysjärjestelydirektiivissä

---

²¹ HE 247/2006 vp, s. 6–7.

²² Ks. tarkemmin esim. Helminen 2012, s. 31. Negatiivisella integraatiolla tarkoitetaan kansallisiin verojärjestelmiin sisältyvien SEUT:ssa kiellettyjen rajoitusten ja muiden kiellettyjen säännösten ja käytäntöjen poistamista. Ks. myös VaVM 42/2006 vp, kohta Vastalause. Muutosdirektiivin implementointivaiheessa huomiota kiinnitettiin valiokuntavalmistelussa nimenomaan siihen, että alkuperäiseen lakimuutosehdotukseen sisältyi vaatimus, että vastikkeena tulee antaa *uusia* osakkeita. Vastalauseessa tuotiin esiin se, ettei vaatimus uusien osakkeiden käytöstä ole yritysjärjestelydirektiivin eikä suhteellisuusperiaatteen mukainen. Nykymuodossaan yritysjärjestelysäännöksissä sallitaan vastikkeena käytettävän uusia osakkeita tai yhtiön hallussa olevia omia osakkeita.

tarkoitettua liiketoiminnan siirtoa. Olemassa olleita säännöksiä muutettiin kuitenkin siten, että hyväksyttävyyden edellytykseksi asetettiin liiketoimintakokonaisuuden siirto ja se, että liiketoimintakokonaisuus siirretään verotuksessa poistamatta olevista arvoista aiemmin käytetyn rahoitus-, vaihto- ja sijoitusomaisuuden alkuperäisen hankintamenon tai sitä alemman todennäköisen luovutushinnan sijaan. Käyttöomaisuuden luovutushinnaksi katsottiin ennen lakimuutostakin verotuksessa poistamatta oleva hankintameno. Muutoksen tarkoituksena oli mahdollistaa veroneutraali yritysjärjestelyn toteuttaminen, sillä näin menettelemällä järjestelyssä omaisuuden arvonnousujen verottaminen lykääntyy. Erona aiemmin voimassa olleisiin omaisuudenapporttia koskeviin säännöksiin oli yritysjärjestelydirektiivissä se, että direktiivi ei edellyttänyt siirtävän yhtiön jatkavan liiketoiminnan harjoittamista sen jälkeen, kun osa liiketoiminnasta oli luovutettu.²³

Kun Suomeen implementoitiin yritysjärjestelydirektiivin²⁴ määräyksiä, EVL:iin otettiin direktiivin sanamuotoon perustuva säännös liiketoimintasiirrossa siirtyvästä liiketoiminnan osasta. Tuolloin voimassa olleen direktiivin määräyksen mukaan siirron kohteena on oltava itsenäinen liiketoiminnan osa eli sellainen yhtiön liiketoimintaan liittyvien varojen, velkojen ja muiden velvoitteiden kokonaisuus, joka organisatorisesti muodostaa itsenäisesti toimeentulevan taloudellisen yksikön²⁵. Liiketoimintakokonaisuuden vaatimus on siten ollut varsin samansisältöinen jo siitä alkaen, kun yritysjärjestelydirektiivi unioniin liittymisen yhteydessä tuli saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Muutosdirektiivillä²⁶ yritysjärjestelydirektiiviin tehtiin muutamia muutoksia. Vuoden 2007 alusta kansallisesti voimaan tulleiden muutosten myötä käsite *liiketoiminnan osa* muutettiin *liiketoimintakokonaisuudeksi*, koska katsottiin, että se vastaa paremmin di-

---

²³ HE 177/1995 vp, kohdissa Yleisperustelut – 1. Nykytila – 1.1.2. Liiketoiminnan siirto; 1.2. Euroopan yhteisöjen neuvoston yritysjärjestelyjä koskeva direktiivi – 1.2.4. Liiketoiminnan siirto sekä 2. Nykytilan arviointi ja ehdotetut muutokset – 2.4. Liiketoiminnan siirto.

²⁴ Tässä yhteydessä viitataan neuvoston direktiiviin 90/434/ETY, annettu 23 päivänä heinäkuuta 1990, eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, diffuusioihin, varojensiirtoihin ja osakkeidenvaihtoihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä.

²⁵ HE 177/1995 vp, kohta Yleisperustelut – 1.2. Euroopan yhteisöjen neuvoston yritysjärjestelyjä koskeva direktiivi – 1.2.4. Liiketoiminnan siirto.

²⁶ Neuvoston direktiivi 2005/19/EY, annettu 17 päivänä helmikuuta 2005, eri jäsenvaltioissa olevia yhtiöitä koskeviin sulautumisiin, diffuusioihin, varojensiirtoihin ja osakkeidenvaihtoihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä annetun direktiivin 90/434/ETY muuttamisesta. Tässä yhteydessä yritysjärjestelydirektiiviin otettiin määräykset mm. osittaisjakautumisesta. Direktiivissä käytetään käsitettä toimiala, eikä siihen tämän käsitteen osalta ei muutosdirektiivillä tehty muutoksia. Terminologinen muutos tehtiin vain kansalliseen lainsäädäntöön.

rektiivissä käytettyä termiä²⁷. Lainvalmisteluvaiheessa epäilyksiä herätti se, aiheutuuko uuden käsitteen käyttöön otosta tulkintaongelmia. Valtiovarainvaliokunta korosti mietinnössään, että muutos oli yksinomaan terminologinen, eikä aiemmin käytössä olleen käsitteen tulkinnasta syntyneen ratkaisukäytännön merkitystä ollut syytä kyseenalaistaa sen vuoksi.²⁸ Koska liiketoimintakokonaisuuden käsite on esillä sekä osittaisjakautumista että liiketoimintasiirtoa koskevissa säännöksissä, lain esitöiden mukaan tarkoituksena on ollut, että liiketoimintakokonaisuuden sisältö on sama molemmissa yritysjärjestelyissä.²⁹

2.2 Tulkinnan lähtökohdista

Liiketoimintakokonaisuus sisältää yhtiön tiettyyn liiketoiminnan osaan kohdistuvat varat ja vastuut, joista jälkimmäinen käsittää siirrettäviin varoihin kohdistuvat velat ja varaukset. Osittaisjakautumisessa lähtökohtana on, että liiketoimintakokonaisuutena pidettävä varojen ja vastuiden muodostama kokonaisuus siirretään vastaanottavaan yhtiöön sellaisenaan. Vaatimusta voidaan tulkita siten, että liiketoimintakokonaisuuteen on sisällytettävä kaikki kyseiseen liiketoimintaan liittyvät varat ja vastuut ja että siihen ei voida sisällyttää siihen kuulumattomia eriä. Valtiovarainvaliokunta toi mietinnössään esiin, että mikäli liiketoimintakokonaisuutta ei edellytettäisi siirrettävän sellaisenaan, liiketoimintakokonaisuus voitaisiin jakaa useammalle vastaanottavalle yhtiölle eikä tällöin enää olisi kyse säännöksen tarkoittamasta liiketoimintakokonaisuudesta.³⁰

Liiketoimintakokonaisuuden legaalimääritelmässä korostetaan kyseiseen liiketoiminnan osaan kohdistuvien varojen ja vastuiden sisällyttämistä liiketoimintakokonaisuuteen. Osittaisjakautumista koskevassa säännöksessä vaaditaan nimenomaisesti siirtoa sellaisenaan, kun taas liiketoimintasiirtoa koskevassa säännöksessä vaatimuksena on joko kaikkien tai tiettyyn nimenomaisesti rajattavaan liiketoiminnan osaan kohdistuvien va-

---

²⁷ HE 246/2006 vp, s. 4. Lainvalmistelun yhteydessä tehtiin paitsi tämä terminologinen muutos, myös implementoitiin muutospäätöksiin 2005/19/EY muut muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Muutospäätöksiin myötä mahdolliseksi tuli myös osittaisjakautuminen.

²⁸ VaVM 42/2006 vp, s. 4.

²⁹ HE 247/2006 vp, s. 7.

³⁰ Verohallitus 2000a, kohta 1.2 Liiketoimintakokonaisuuden käsite.

rojen ja vastuiden siirtäminen. Liiketoimintakokonaisuuteen ei näin ollen voida valikoida vain tiettyjä omaisuus- tai velkaeriä, vaan liittymä siirrettävään toimintaan on ehtona tietyn erän hyväksymiselle³¹.

Siitä, että liiketoimintakokonaisuus on siirrettävä sellaisenaan, ei kuitenkaan seuraa, että vastaanottavan yhtiön on jatkettava itse toimintaa sellaisenaan. Vastaanottava yhtiö voi organisoida ja kehittää toimintaa haluamallaan tavalla. Perusteltuna voitaneen kuitenkin pitää sitä lähtökohtaa, että liiketoimintakokonaisuuden toimintaa jatketaan vastaanottavassa yhtiössä muodossa tai toisessa³². Liiketoimintakokonaisuuden muodostumisen kannalta toiminnan tulolähteellä ei ole merkitystä³³, jolloin liiketoimintakokonaisuus voi muodostua sekä EVL-, TVL- että MVL-tulolähteen mukaan verotettavasta toiminnasta ja siihen kohdistuvista varoista ja vastuista.

Hallituksen esityksessä on tuotu esiin keskeinen seikka liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden arvioinnissa: liiketoimintakokonaisuutta koskevaa säännöstä ei voida soveltaa pelkkien varojen siirtämiseen ilman, että yritysjärjestelyssä siirretään myös itse toiminta³⁴. Liiketoimintakokonaisuus-käsite jo itsessään viittaa siihen, että myös harjoitettava toiminta tulee sisällyttää siirrettävään kokonaisuuteen. Koska yritysjärjestelyiltä jo lähtökohtaisesti edellytetään sitä, että ne perustuvat liiketaloudellisten syiden olemassaoloon³⁵, on ymmärrettävää, että liiketoimintakokonaisuuteen tulee sisällyttää myös siirrettävä toiminta.

Tapauksessa KHO 2008:74 oli kyse yhtiöstä, jonka päätoimialaksi kaupparekisteriin oli merkitty puutarhaliiketoiminta. Yhtiö harjoitti myös arvopaperikauppaa ja muuta sijoitustoimintaa. Yhtiön verotuksessa arvopape-

---

³¹ Ks. Immonen 2011, s. 334.

³² Ks. VaVM 42/2006 vp, s. 3.

³³ VaVM 42/2006 vp, s. 3. Valiokunta tuo mietinnössään esiin nimenomaisesti vain TVL- ja EVL-tulolähteen, mutta sekä siirrettävä että jäävä liiketoimintakokonaisuus voi olla myös MVL-tulolähteessä verotettavaa toimintaa.

³⁴ HE 247/2006 vp, s. 7.

³⁵ Ks. veron kiertämistä koskeva EVL 52h §, jossa todetaan, että veron kiertäminen tai välttäminen yhtenä tai pääasiallisena järjestelyn tarkoituksena johtaa siihen, ettei yritysjärjestelyitä koskevia säännöksiä sovelleta. Tässä tutkielmassa veron kiertämistä koskevaa problematiikkaa ei käsitellä tarkemmin. Säännös ei tulle sovellettavaksi liiketoimintakokonaisuuteen, koska aiottu liiketoimintakokonaisuus voidaan jättää hyväksymättä jo EVL 52c.2 §:n perusteella. Veron kiertämistä koskeva 52h §:ää tulisi pikemminkin soveltaa koko tapahtumaketjuun, esimerkiksi usean perättäisen oikeustoimen sarjaan, jos voidaan osoittaa, että se toteutetaan verolainsäädännön ja yritysjärjestelydirektiivin tarkoituksen vastaisesti.

rikaupan ja sijoitustoiminnan tuloja oli verotettu EVL-tulolähteessä. Tarkoituksena oli toteuttaa osittaisjakautuminen, jonka perusteena oli sijoitustoiminnan riskien eriyttäminen varsin erityyppisen puutarhaliiketoiminnan riskeistä. Tavoitteena järjestelyssä oli myös keventää tasetta, josta sijoitustoiminnan varat muodostivat merkittävän osan (n. 34 %). Osittaisjakautumisessa oli tarkoitus muodostaa kaksi yhtiötä: perustettavaan uuteen yhtiöön eriytettäisiin sijoitustoiminta ja sijoitusvarallisuuden hallinnointi, kun taas osittaisjakautuva yhtiö jatkaisi puutarhaliiketoiminnan harjoittamista. KVL hyväksyi ennakkoratkaisuhakemuksessa esitetyn yritysjärjestelyn.

KVL:n ennakkoratkaisusta kuitenkin valitettiin KHO:een. Valituksen perusteina veroasiamies esitti muun ohessa arvopaperikaupan passiivisuuden, henkilöstön jäämisen osittaisjakautuvaan yhtiöön ja sen, että uudessa yhtiössä tarvittava kalusto ja toimitilat oli tarkoitus vuokrata sen käyttöön. Yhtiön antamasta selvityksestä ilmeni, että sijoitussalkun sisällöstä noin kaksi kolmasosaa oli talletuksia ja yksi kolmasosa rahastosijoituksia ja että kauppoja oli vuoden aikana tehty vain muutamia. Lisäksi liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettäviin varoihin sisältyi noin 1 000 000 euroa uusia voittovaroja. Veroasiamies vaati, ettei osittaisjakautumista tule hyväksyä, koska tarkoituksena oli muodostaa uusi yhtiö pääosin jakamattomista voittovaroista ja passiivisuudesta, pääomaturvattuihin instrumentteihin sijoitetuista varoista. Veroasiamiehen mukaan tapauksessa oli kyse yksittäisten varojen ja ns. kuolleen substanssin siirtämisestä. KHO kumosikin KVL:n ennakkoratkaisun.

Tapauksessa merkittävässä asemassa oli se, että siirrettäväksi aiottu varallisuus katsottiin irrallisiksi varoiksi, joiden mukana ei ollut tarkoitus siirtää toimintaa. Liiketoimintakokonaisuutena haluttiin siirtää varoja, joilla yhtiö KHO:n perusteluiden mukaan ei ollut harjoittanut aktiivista sijoitustoimintaa. Sinänsä se, että sijoitusvarallisuutta sisällytetään liiketoimintakokonaisuuteen, ei todennäköisesti ollut peruste liiketoimintakokonaisuuden hylättävyydelle. Tapauksessa oli kyse pikemminkin siitä, että varoilla harjoitettua toimintaa ei voitu katsoa riittävän aktiiviseksi ja siitä, että aiottu liiketoimintakokonaisuus sisälsi huomattavan määrän uusia voittovaroja. Jos yhtiö olisi harjoittanut varoilla aktiivista arvopaperikauppaa muun liiketoimintansa ohella, sijoitusvarallisuuden katsominen liiketoimintakokonaisuudeksi olisi voinut olla mahdollista.

Toisena esimerkkinä rajanvedosta toiminnan ja varallisuuden siirtämisen välillä voidaan mainita tytäryhtiön osakekannan siirtäminen. Tytäryhtiöosakkeiden ongelma piilee siinä, voidaanko ne tulkita omavaraiseen toimintaan kykeneväksi varojen ja velkojen kokonaisuudeksi vai onko niissä kyse yksinomaan yksittäisistä varallisuuseristä. On ky-

seenalaistettu, voidaanko tytäryhtiön toimintaa pitää emoyhtiön liiketoiminnan erillisenä osana siten, että tytäryhtiön osakekanta täyttäisi EVL 52c.2 §:n edellytykset³⁶. Lähtökohtana voidaan pitää, että tytäryhtiön osakkeet tulisi sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen silloin, kun tytäryhtiö toimii samalla toimialalla kuin emoyhtiöstä irrotettava liiketoimintakokonaisuus³⁷.

Tytäryhtiön osakekantaan koskeva problematiikka on noussut esiin myös oikeuskäytännössä (KHO 2010:9). Kyseisessä tapauksessa tytäryhtiön osakekanta hyväksyttiin liiketoimintakokonaisuudeksi, koska tytäryhtiön toiminta muodosti emoyhtiön toiminnasta erillisen ja omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Ratkaisua selostetaan tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 4.3 Tytäryhtiön osakekanta.

Yhtenä merkittävänä tulkinnallisena ongelmana kansainvälisessä oikeuskirjallisuudessa on tuotu myös esiin se, tuleeko liiketoimintakokonaisuuden käsittää aktiivisesti harjoitettavaa liiketoimintaa vai riittääkö passiivisluonteisempikin toiminta.³⁸ Passiivisluonteisena toimintana on pidetty esimerkiksi portfoliosijoittamista tai holdingyhtiön toimintaa, kun taas aktiivinen toiminta viittaa esimerkiksi jollakin teollisuuden alalla toimivan yhtiön tiettyyn toimintoon, vaikkapa automaatioon tai valmistustoimintaan. Oikeuskirjallisuudessa ei selvää vastausta tähän kysymykseen ole saatu, vaan yhtenä ratkaisevana tekijänä on esitetty legaalimääritelmän omavaraiseen toimintaan kykenemisen vaatimusta.³⁹

2.3 Rajausperusteista

Lähtökohtana liiketoimintakokonaisuuden määrittämisessä on verovelvollisen oma käsitys.⁴⁰ Yritysjärjestelyissä on usein kyse toiminnan uudelleenorganisoinnista, jolloin on perusteltua hyväksyä se, että verovelvollinen voi parhaiten arvioida tarkoituksenmukai-

---

³⁶ Immonen 2011, s. 339.

³⁷ Verohallitus 2000, s. 5.

³⁸ Ks. esim. Terra – Wattel 2005, s. 545–546 ja Malke 2010, s. 113.

³⁹ Terra–Wattel 2005, s. 545–546. Omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön vaatimuksesta tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 4.

⁴⁰ Verohallitus 2000a, kohta 1.2 Liiketoimintakokonaisuuden käsite.

sen tavan toiminnan harjoittamiselle. Vaikka pääpaino liiketoimintakokonaisuuden muotoilussa annetaankin verovelvollisen näkemykselle, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että liiketoimintakokonaisuuteen voisi sisällyttää mitä tahansa varallisuutta tai velkoja. Verovelvollisen intressissä on määrittää liiketoimintakokonaisuus verotuksessa hyväksyttävällä tavalla. Jos verovelvollisen esittämä kokonaisuus ei nimittäin täytä liiketoimintakokonaisuudelle asetettuja edellytyksiä, uhkana on, että siirrettävän varallisuuden käypä arvo luetaan siirtävän yhtiön veronalaiseksi tuloksi. Siten on verovelvollisen oman edun mukaista pyrkiä liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyteen jo järjestelyn alusta lähtien.

Veroviranomainen ei välttämättä hyväksy aiottua liiketoimintakokonaisuutta, mikä tarkoittaa sitä, että liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettävien varojen tai velkojen kohdistamisessa on tapahtunut virhe. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että niissä tilanteissa, kun virhe on tapahtunut vilpittömässä mielessä, se tulisi voida oikaista ilman vero-seuraamuksia ja tasejatkuvuuden katkeamista etenkin silloin, kun kyse on kokonaisuuden kannalta epäolennaisesta erästä⁴¹. Linjaus on jossain määrin ongelmallinen. Verovelvollisen voidaan katsoa toimineen vilpittömässä mielessä silloin, kun tämä toimii lain ja viranomaisten ohjeiden mukaan eikä anna viranomaiselle väärää, puutteellista, epäselvää tai harhaanjohtavaa tietoa verotuksen perusteena olevista seikoista⁴². Ongelman muodostaa jo se, kenellä on todistustaakka siitä, että verovelvollinen on toiminut lain ja viranomaisen ohjeiden mukaan. Toisaalta ongelma lähenee luottamuksensuojaan liittyviä kysymyksiä. On ratkaistava, milloin viranomaisen ohje voidaan tulkita sellaiseksi, että verovelvollinen voi siihen vedoten saada luottamuksensuojaa eli milloin verotustilanteessa ratkaisu tehdään verovelvollisen eduksi.

Kuvatunlaisissa tilanteissa lähtökohdaksi tulisikin ottaa vero-oikeudessa yleisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan verovelvollinen ei omin vapaaehtoisin tahdonilmauksin pystyisi poistamaan tehdyn oikeustoimen epäsuotuisia tai yllättäviä veroseuraamuksia⁴³. Periaate tarkoittaa käytännössä sitä, että mikäli verovelvollinen pyrkii estämään tai kumoamaan järjestelyn veroseuraamukset peruuttamalla yritysjärjestelyn toteuttamisen,

---

⁴¹ Karsio – Koila – Vartiainen – Äärilä 2012, s. 210.

⁴² Verohallitus 2000b, kohta 2. Soveltamisedellytyksistä.

⁴³ Periaate on hyväksytty mm. ratkaisuisissa KHO 10.10.1978 T 4287 ja KHO 16.1.1979 T 129.

tämä tulkitaan uudeksi oikeustoimeksi. Tästä puolestaan aktualisoituisi jälleen uusi veroseuraamus, kun varojen ”palauttaminen” alun perin siirtäjänä olleeseen yhtiöön johdaisi siihen, että varojen luovutushinta käyvin arvoin laskettuna luettaisiin alun perin vastaanottavana yhtiönä olleen yhtiön veronalaiseksi tuloksi.⁴⁴

Kun lähtökohdaksi otetaan edellisessä kappaleessa esitetty periaate, vältetään myös joutumasta tilanteeseen, jossa jouduttaisiin tekemään rajanvetoja verovelvollisen vilpittömän ja vilpillisen mielen välille. Jos verovelvollinen ei ole hakenut liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyydestä ennakkoratkaisua ja verovelvollisen esitystä ei hyväksyttäisikään EVL 52c.2 §:ssä tarkoitettu kokonaisuudeksi, verovelvollinen ei ensinnäkään saisi hyväkseen EVL:n yritysjärjestelysäännösten etuja. Verovelvollinen ei myöskään voisi omilla disponoineillaan vapautua verosta, joka seuraisi luovutushinnan veronalaiseksi lukemisesta.

Liiketoimintakokonaisuus voidaan käytännössä rajata melko vapaasti. Liiketoimintakokonaisuus on oikeuskäytännössä hyväksytty rajattavaksi esimerkiksi maantieteellisen toiminta-alueen, markkina-alueen, toiminnan rahoitustavan, toimintojen eriyttämisen ja tuotantotoiminnan mukaan. Kuten edellä on mainittu, lähtökohtana on verovelvollisen käsitys liiketoiminnallisen kokonaisuuden muodostavasta varojen ja velkojen kokonaisuudesta⁴⁵. Oikeuskirjallisuudessa on korostettu sitä, että verovelvollinen on ainoa taho, joka voi määrittää liiketoimintakokonaisuuden sisällön omassa asiassaan⁴⁶. On selvää, että ulkopuolinen taho ei voi mielivaltaisesti hylätä verovelvollisen ehdottamaa liiketoimintakokonaisuutta, mutta ei myöskään voida pitää itsestään selvänä sitä, että verovelvollisen käsitys on ilman muuta hyväksyttävä. Kussakin tilanteessa liiketoimintako-

---

⁴⁴ Tällä tulkinnalla on merkitystä erityisesti varainsiirtoverotuksen kannalta. Pääsäännön mukaan kiinteistön luovutuksesta on luovutuksensaajan suoritettava varainsiirtoveroa 4 % kauppahinnasta tai muusta vastikkeesta (VSVL 4–6 §). Myös arvopaperin luovutuksesta luovutuksensaajan on suoritettava varainsiirtoveroa (1,6 % tai 2 % kauppahinnasta tai muusta vastikkeesta, VSVL 15–20 §). Osittaisjakautuminen on kuitenkin VSVL 4.5 §:ssä määritelty verovapaaksi saannoksi. Myös liiketoimintasiirrosta varainsiirtoveroa koskee rajoitettu huojennus (VSVL 43 §), jonka mukaan Verohallinto palauttaa hakemuksesta liiketoimintasiirrosta siirtyneestä kiinteistöstä tai arvopaperista maksetun varainsiirtoveron. Jos aiottua liiketoimintakokonaisuutta ja siten osittaisjakautumista tai liiketoimintasiirtoa kokonaisuudessaan ei syysytä tai toisesta hyväksyttyä, luovutuksensaajalle aiheutuva varainsiirtoveroseuraamus voi olla merkittäväkin. Myös varojen palauttaminen muodostaisi uuden saannon, jonka perusteella luovutuksensaajan tulisi maksaa varainsiirtoveroa kiinteistöistä ja arvopapereista.

⁴⁵ Verohallitus 2000, s. 4.

⁴⁶ Järvenoja 2007a, s. 175.

konaisuuden rajausperusteen ja sisällön hyväksyttävyyden verotuksen kannalta on arvioitava tapauskohtaisesti.

Ratkaisussa KVL 185/1997 liiketoimintakokonaisuus määriteltiin maantieteellisen jaotelun mukaan:

Tapauksessa koneiden valmistustoimintaa harjoittavalla yhtiöllä oli tuotantotoimintaa Suomessa, Sveitsissä ja Yhdysvalloissa sekä myyntitoimintaa seitsemässä eri valtiossa. Lisäksi yhtiö omisti tutkimustoimintaa harjoittavan yhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeita sekä viisi rakennusta, joista kolme oli tuotantotoiminnan käytössä. Yhtiö suunnitteli liiketoimintasiirtoa, jossa Suomen tuotanto- ja myyntitoiminta siirrettäisiin omiin yhtiöihinsä siten, että kaikki varat ja vastuut siirtyisivät vastaanottaville yhtiöille ja yhtiö itse jäisi konsernipalveluita tuottavaksi emoyhtiöksi. Kun kyseisessä järjestelyssä siirrettiin yksinomaan Suomessa sijaitsevien toimintojen varoja ja vastuita, katsottiin, että ne muodostivat verotuksellisesti hyväksyttävän liiketoimintakokonaisuuden, eikä muissa valtioissa sijaitsevien tytäryhtiöiden katsottu liittyvän kyseisiin liiketoimintakokonaisuuksiin. Rakennusten jättäminen syntyvän emoyhtiön omistukseen katsottiin kiinteistöomistuksen keskittymisen kannalta olevan hyödyksi, joten niiden jättäminen pois liiketoimintakokonaisuudesta ei estänyt järjestelyn hyväksyttävyyttä.

Ratkaisussa KVL 5/1998 (ei julk.) asumispalveluja tarjoava osakeyhtiö, jolla oli hallussaan aravalain rajoitusten alaisia kiinteistöjä sekä pitkillä ja lyhyillä korkotukilainoilla rahoitettuja kiinteistöjä, siirsi liiketoimintasiirrolla kunkin rahoitustavan mukaiset kiinteistöt omiin yhtiöihinsä. Rajaus tehtiin siis rahoitustavan perusteella. Liiketoimintakokonaisuus on myös hyväksytty rajattavaksi siten, että yhtiön erilaisten tuoteryhmien tuotanto ja markkinointi on kukin eriytetty omaan yhtiöönsä ja palvelutuotannosta vastaa erillinen konserniyhtiö (KVL 311/1996).

Tarve yritysjärjestelyihin voi perustua myös muuhun lainsäädäntöön. Esimerkiksi tapauksessa KVL 36/2006 oli kyse sähkömarkkinalain edellyttämästä toimintojen eriyttämisestä:

Sähkökauppa, verkkopalvelu ja sähkön tuotanto muodostivat X Oy:n kolme liiketoiminta-alueita. Sähkömarkkinalaki edellyttää, että sähköverkkotoiminta eriytetään omaksi toiminnakseen, mikäli verkonhaltija toimii

sähkön tuottajana tai sähkön myyjänä. X Oy aikoi eriyttää verkkotoiminnan perustamalla uuden yhtiön, joka harjoittaisi operatiivista sähköverkko-toimintaa ja jolle siirrettäisiin tähän toimintaan kohdistuvat varat ja velat. Sähköverkon omistus jäisi X Oy:lle, jolle konsernin emoyhtiönä oli keskitetty muidenkin tuotantovälineiden omistus. Perustettava yhtiö vuokraisi sähköverkkoa X Oy:ltä ja siten hoitaisi sähkön siirron asiakkaille. Operatiivisen sähköverkkotoiminnan ja siihen liittyvien varojen ja velkojen siirtämisen katsottiin muodostavan liiketoimintakokonaisuuden.

Ratkaisussa KVL hyväksyy liiketoimintakokonaisuuden rajaamisen operatiivisen sähköverkkotoiminnan muuhun lainsäädäntöön perustuvan eriyttämisvaatimuksen perusteella. Muun lainsäädännön edellyttämä toimintojen eriyttäminen ei kuitenkaan itseisarvoisesti voine oikeuttaa sisällyttämään liiketoimintakokonaisuuteen ”mitä tahansa”. Lähtökohtana on näissäkin tapauksissa pidettävä sitä, että liiketoimintakokonaisuuden verotuksellinen hyväksyttävyyys perustuu verolainsäädännön edellytysten täyttymiseen. Sinänsä se, että siirrettävää toiminnan ja siihen liittyvien varojen ja velkojen kokonaisuutta ei verotuksessa käsitellä liiketoimintakokonaisuutena, ei nimittäin johda siihen, että sitä ei hyväksytä esimerkiksi yhtiöoikeudellisesti. Seurauksena on ”vain” se, ettei järjestelyyn yhtiön verotuksessa sovelleta EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä ja siirrettävästä varallisuudesta käyvin arvoin laskettu luovutushinta on siirtävän yhtiön veronalaista tuloa.

Liiketoimintakokonaisuuden legaalimääritelmässä mainitaan, että liiketoimintakokonaisuudeksi katsottavan varojen ja velkojen kokonaisuuden tulee *hallinnollisesti* muodostaa omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö. Tätä voitaneen tulkita siten, että siirrettävää toimintaa on jo siirtävässä yhtiössä jossain määrin käsitelty omana laskenta- tai seurantayksikkönään. Liiketoimintakokonaisuutta ei välttämättä tule eriyttää omaksi tulosityksikökseen eikä myöskään juridisesti omaksi yksikökseen. Juridisesti itsenäinen yksikkö tarkoittaisi käytännössä sitä, että kyse olisi erillisestä oikeussubjektista.⁴⁷ Hallinnollisen itsenäisyyden vaatimuksella pyritään siihen, että siirrettävä toiminta sekä siihen liittyvät varat ja vastuut voidaan erotella yhtiön muusta toiminnasta ja varallisuudesta vaivattomasti. Tämä taas edellyttää sitä, että eri toiminnot on yhtiön sisällä riittävän selkeästi eroteltu toisistaan.

---

⁴⁷ Immonen 2011, s. 334–335.

Esimerkiksi tapauksessa KVL 243/1996 eläkevakuutukset ja sijoitussidonnaiset eläkevakuutukset niihin kohdistuvine varoineen ja vastuineen hyväksyttiin liiketoimintakokonaisuudeksi. Kaikki muut vakuutukset jäivät siirtävälle yhtiölle. KVL:n ratkaisuselosteesta ei käy ilmi se, miten eläkevakuutukset ja sijoitussidonnaiset eläkevakuutukset oli hallinnollisesti organisoitu, mutta lopputuloksesta päätellen näihin vakuutuslajeihin kohdistuvat varat ja vastuut pystyttiin luotettavasti ”irrottamaan” yhtiön muusta toiminnasta ja siihen kohdistuvasta varallisuudesta.

Oikeuskäytännössä liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden tarkastelu on varsin pitkälti tehty siltä kannalta, onko vastaanottavaan yhtiöön siirtyvä liiketoimintakokonaisuus verotuksellisesti eheä ja täyttääkö se EVL 52c.2 §:n edellytykset. EVL edellyttää lisäksi, että myös osittaisjakautuvaan yhtiöön jää vähintään yksi liiketoimintakokonaisuus. Liiketoimintasiirrossa tätä ei edellytetä. Voidaan kuitenkin kysyä, voiko osittaisjakautuvaan yhtiöön jäävä liiketoimintakokonaisuus estää yritysjärjestelyn hyväksyttävyyden silloin, jos se ei muodosta säännöksessä tarkoitettua kokonaisuutta. Oikeuskäytännössä tällaista tilannetta ei liene tullut käsiteltäväksi sellaisenaan, sillä oikeustapaukset ovat liittyneet pikemminkin siirrettävän kuin jäljelle jäävän liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden arviointiin.

EVL:n osittaisjakautumista koskevassa säännöksessä edellytetään nimenomaisesti ainakin yhden liiketoimintakokonaisuuden jäämistä siirtävään yhtiöön. Ei voitane pitää perusteltuna, että osittaisjakautuvaan yhtiöön jäävällä liiketoimintakokonaisuudella tarkoitettaisiin sisällöllisesti jotakin muuta, kuin mitä EVL 52c.2 §:ssä tarkoitetaan. Jo lain sisäisen logiikan kannalta on välttämätöntä, että myös osittaisjakautuvaan yhtiöön jäävällä liiketoimintakokonaisuudella on sama sisältö kuin vastaanottavaan yhtiöön siirtyvällä kokonaisuudella. Käsitteen johdonmukainen ja yhtenäinen tulkinta on oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden kannalta tarpeen.

Itse asiassa tällainen tilanne on yksinkertaisimmillaan käsillä silloin, kun osittaisjakautumisessa siirtyvään liiketoimintakokonaisuuteen on esimerkiksi sisällytetty jotakin ”ylimääräistä” tai liiketoimintakokonaisuuden varoihin kohdistuvia velkoja on jätetty

siirtämättä. Koska siirtyvä liiketoimintakokonaisuus on epäehea, sitä on myös siirtävään yhtiöön jäävä liiketoimintakokonaisuus. Näissä tilanteissa mielenkiinto kuitenkin kohdistuu yleensä nimenomaan siirtävään liiketoimintakokonaisuuteen, koska järjestelyn veroseuraamukset määräytyvät vastaanottavalle yhtiölle siirtävään liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvien varojen ja velkojen käyvän arvon perusteella silloin, jos järjestelyyn ei syystä tai toisesta sovelleta EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä. Jos osittaisjakautumisessa siirtävää liiketoimintakokonaisuutta ei hyväksytä, on jokseenkin irrelevanttia pohtia siirtävään yhtiöön jäävän liiketoimintakokonaisuuden kohtelua.

2.4 Onko liiketoimintakokonaisuuden muodostuttava siirtävässä vai vastaanottavassa yhtiössä?

Ongelmalliseksi liiketoimintakokonaisuuden tulkinnassa on muodostunut se, tarkastellaanko hyväksyttävyyttä siirtävän vai vastaanottavan yhtiön kannalta. Toisin sanoen tulkintaongelmia on aiheuttanut se, tuleeko siirrettävän kokonaisuuden muodostaa verotuksellisesti ehea liiketoimintakokonaisuus jo siirtävässä vai vasta vastaanottavassa yhtiössä. Koska EVL:n säännös perustuu yritysjärjestelydirektiiviin, tulkinnan tulisi perustua yritysjärjestelydirektiivin sanamuotoon⁴⁸. Direktiivissä todetaan, että osittaisjakautuva yhtiö siirtää yhden tai useamman *toimialansa* vastaanottavalle yhtiölle. Liiketoimintasiirrosta direktiivissä todetaan, että siirtävä yhtiö siirtää koko toimintansa tai yhden tai useamman *toimialoistaan* vastaanottavalle yhtiölle. Direktiivin sanamuodon mukaan lähtökohtana tulisi siten olla liiketoimintakokonaisuuden muodostuminen jo siirtävässä yhtiössä.

Myös EVL:ssa lähtökohtana on se, että liiketoimintakokonaisuuden edellytetään muodostuvan jo siirtävässä yhtiössä. Osittaisjakautumista koskevassa EVL 52c.1 §:n 2-

---

⁴⁸ Voimassa olevan oikeuden tulkinnassa ja oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa tulee kiinnittää huomiota käsillä olevien ratkaisuperusteiden velvoittavuuteen. Vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin kuuluu kirjoitettu laki, joka sisältää kansallisen lainsäädännön ja eurooppaoikeudelliset säädökset (EU:n perussopimukset, asetukset ja direktiivit). Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä puolestaan ovat esimerkiksi lainvalmisteluaineisto ja tuomioistuinten ratkaisut. Oikeustieteellinen kirjallisuus sen sijaan kuuluu ns. sallittuihin oikeuslähteisiin, joita voidaan hyödyntää silloin, kun velvoittavien oikeuslähteiden perusteella ei päästä ratkaisuun. Ks. oikeuslähteistä tarkemmin esimerkiksi Aarnio 1989.

kohdassa todetaan, että osakeyhtiö siirtää selvitysmenettelyttä yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuutensa. Liiketoimintasiirtoa koskevassa 52d §:ssä puolestaan todetaan, että osakeyhtiö luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset. Tulkinta on looginen myös sen kannalta, että yritysjärjestelydirektiivin tarjoamasta verotuksen lykkääntymisedusta hyöttyy nimenomaan siirtävä yhtiö. Vastaavasti myös riski liiketoimintakokonaisuuden hylkäämisestä ja sen myötä käyvän arvon tuloutumisesta on siirtävällä yhtiöllä, jolloin on perusteltua kytkeä liiketoimintakokonaisuuden muodostuminen jo siirtävään yhtiöön.⁴⁹

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty kannanottoja molempien näkökulmien puolesta. Yhtäältä on pitäydytty lain sanamuodon mukaisessa tulkinnassa, jonka perusteella liiketoimintakokonaisuuden tulisi olla EVL 52c.2 §:n mukainen kokonaisuus jo siirtävässä yhtiössä.⁵⁰ Perusteluna liiketoimintakokonaisuuden muodostumiselle jo siirtävässä yhtiössä on esitetty sitä, että liiketoimintakokonaisuus ei voi koostua useasta eri yhtiöstä siirrettävistä varallisuus- ja velkaeristä.⁵¹ Sen sijaan järjestely kokonaisuudessaan voidaan toteuttaa siten, että siihen osallistuu useampia siirtäviä yhtiöitä, jotka siirtävät toimintaansa ja varallisuuttaan vastaanottavaan yhtiöön. Tällöin kuitenkin liiketoimintakokonaisuuden muodostumista on tarkasteltava kunkin siirtävän yhtiön kannalta erikseen, mikä tarkoittaa sitä, että kustakin järjestelyyn osallistuvasta yhtiöstä siirretään verotuksellisesti eheä liiketoimintakokonaisuus.⁵² Mikäli osallistuvat yhtiöt siirtävät vain irralli-

---

⁴⁹ Kun liiketoimintakokonaisuus hyväksytään, vastaanottavan yhtiön verotuksessa liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvien varojen vähennyskelpoisena hankintamenona käytetään sekä osittaisjakautumisessa että liiketoimintasiirrossa samaa omaisuuden verotuksessa poistamatta olevaa hankintamenoa, joka luetaan liiketoimintakokonaisuuden luovuttavan tai siirtävän yhtiön luovutushinnaksi. Jos liiketoimintakokonaisuus puolestaan ei ole verotuksellisesti eheä ja varojen käypä arvo luetaan siirtävän yhtiön veronalaiseksi tuloksi, on hankintamenoina käytettävä vastaavaa, verotuksessa poistamatonta hankintamenoa korkeampaa arvoa. Liiketoimintasiirrossa vastikkeen antaa vastaanottava yhtiö osakkeina ja osittaisjakautumisessa puolestaan vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajat osakkeina ja mahdollisesti osittain rahana. Vastikeosakkeiden hankintamenoksi katsotaan liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvän nettovarallisuuden määrä, jolloin liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyydellä on vaikutusta myös vastikeosakkeiden hankintameno.

⁵⁰ On huomattava, että tässä suhteessa EVL:n ja OYL:n näkökulmat ovat erilaiset. OYL käsittelee liiketoimintakokonaisuutena siirtyvää varojen ja velkojen muodostamaa kokonaisuutta apporttina, jonka sisältöä arvioidaan nimenomaan vastaanottavan yhtiön kannalta. EVL:n ja OYL:n ero saattaa selittyä mm. sillä, että OYL:n funktiona on tässä yhteydessä varmistaa, että käytettäessä apporttia osakkeiden merkintähinnan maksamiseen apporttiomaisuudella on vähintään osakkeiden merkintähintaa vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. OYL:lla voidaan nähdä olevan tätä kautta myös velkojansuojafunktio.

⁵¹ Näin mm. Immonen 2011, s. 334.

⁵² Verohallitus 1997, kohta 3 Liiketoimintasiirto – 3.2 Liiketoimintakokonaisuus.

sia omaisuuseriä, liiketoimintakokonaisuus ja järjestely kokonaisuudessaan hylätään, vaikka vastaanottava yhtiö voisikin siirrettyin varoin harjoittaa omavaraista toimintaa.⁵³

Jos hyväksyttävyyden edellytyksenä ei olisi vaatimus siitä, että liiketoimintakokonaisuus muodostuu jo siirtävässä yhtiössä, säännös tosiasiallisesti mahdollistaisi yksittäisten varallisuuserien siirron verovapaasti. Siirtävässä yhtiössä muotoutunutta liiketoimintakokonaisuutta ei voida jakaa useammalle vastaanottavalle yhtiölle, koska tällöin kyse ei enää olisi omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön siirtämisestä, vaan niin ikään pelkän varallisuuden siirtämisestä⁵⁴. Siinä tapauksessa, että kullekin järjestelyyn osallistuvalla vastaanottavalle yhtiölle siirretään itsenäinen liiketoimintakokonaisuus, vastaanottavia yhtiöitä voi olla useampia⁵⁵.

Oikeuskirjallisuudesta löytyy toisaalta kannanottoja myös sen puolesta, että liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä tulisi edellyttää vasta vastaanottavassa yhtiössä. Näkemystä on perusteltu yritysjärjestelydirektiivin 2 artiklalla, jonka jälkiosan mukaan liiketoimintakokonaisuuden on oltava itsenäisesti toimeentuleva yksikkö. Oleellisinta hyväksyttävyydsarviota tehtäessä tulisi siis olla sen, että vastaanottava yhtiö pystyy harjoittamaan luovutettuun liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvilla varoilla objektiivisesti arvioituna tarkoituksenmukaista ja itsenäistä toimintaa.⁵⁶

---

⁵³ Ks. Immonen – Ossa – Villa 2011, s. 136, jossa mainitaan esimerkkinä useamman siirtävän yhtiön tilanteesta *joint venture* -tyyppinen yhteisyritys. Tällöin ei voida pitää hyväksyttävänä, että yksi järjestelyyn osallistuva yritys siirtää koneet ja kaluston, yksi toimitilat ja yksi toimintaan tarvittavat rahat.

⁵⁴ Pelkän varojen siirtämisen ei ole myöskään hallituksen esityksessä (247/2006 vp) täyttävän liiketoimintakokonaisuuden edellytyksiä. Näin myös esimerkiksi Immonen 2011, s. 334. Lisäksi lähtökohta on vahvistettu oikeuskäytännössä. Ks. tämän tutkimuksen luvussa 2.2 käsiteltävä ratkaisu KHO 2008:74.

⁵⁵ Ks. KVL 311/1996, jossa X Oy harjoitti maaliliiketoimintaa päätuotealoinaan teollisuusmaalit, kauppa- ja rakennusmaalit sekä sävytyspastat. X Oy siirsi teollisuusmaalityönteollisuuden, tutkimuksen ja markkinoinnin perustettavalle A Oy:lle, kauppa- ja rakennusmaalityönteollisuuden, tutkimuksen ja markkinoinnin B Oy:lle, sävytyspastatuotannon, tutkimuksen ja markkinoinnin C Oy:lle ja palveluiden tuottamisen konserniyhtiölle D Oy:lle. Kun hakijayhtiö siirsi kaikki em. toimintoihin kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyviin toimintoihin kohdistuvat osuudet siirtymävarauksestaan näitä toimintoja jatkamaan perustetuille osakeyhtiöille, liiketoimintasiirtoihin sovellettiin EVL 52 d §:n säännöstä.

⁵⁶ Näin mm. Nilsson 2003, s. 845. Myös Järvenojan (2007a, s. 171) näkemyksen mukaan liiketoimintakokonaisuuden sisältöä tulisi arvioida ensisijaisesti vastaanottavan yhtiön kannalta; liiketoimintakokonaisuus oli hyväksyttävä, jos se muodosti vastaanottavan yhtiön kannalta tarkasteltuna EVL:n mukaan verotettavan itsenäisen kokonaisuuden. Järvenojan näkemys kuitenkin perustuu ennen KHO:n vuosikirjaratkaisua 2012:24 vallinneeseen oikeustilaan, jonka mukaan vain EVL:n mukaan verotettava yhtiö voi toteuttaa EVL 52d §:n mukaisen liiketoimintasiirron.

Arviointi vastaanottavan yhtiön kannalta saattaisi kuitenkin aiheuttaa siirtävälle yhtiölle epätarkoituksenmukaisen tilanteen. Ei nimittäin välttämättä voida pitää perusteltuna, että siirtävän yhtiön tulisi esimerkiksi pystyä hankkimaan käsitys vastaanottavan yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja sen kyvystä ylläpitää toimintaa siirtyvän liiketoimintakokonaisuuden varoilla. Siirtävälle yhtiölle on ongelmallista, jos hyväksyttävyyttä arvioidaan vastaanottavan yhtiön kannalta. Jos siirtävä yhtiö ei tällöin syystä tai toisesta pysty varmistumaan vastaanottavan yhtiön taloudellisesta tilanteesta, realisoituu merkittävä epävarmuus siitä, hyväksytäänkö järjestelyä ylipäätään. Erityisen hankala tilanne on, koska veroseuraamukset lankeavat joka tapauksessa siirtävälle yhtiölle, jos liiketoimintakokonaisuutta ei hyväksytä.

Myöhemmin tässä tutkimuksessa käsitellään EUT:n asiassa Andersen og Jensen antamaa ratkaisua, jonka perustelujen on katsottu tukevan näkemystä siitä, että hyväksyttävyyssarvio tulee tehdä vasta vastaanottavan yhtiön tasolla⁵⁷. Tapauksessa viitataan vastaanottavan yhtiön rahoitusasemaan, jonka perusteella määritellään se, onko kyse omavaraiseen toimintaan kykenevästä yksiköstä. Oikeuskirjallisuudessa on tuotu esiin mahdollisuus, että EUT on Andersen og Jensen -asiassa antamissaan perusteluissa viitannut vastaanottavaan yhtiöön vain kyseisessä yksittäistapauksessa sen sijaan, että tarkoitettaisiin vastaanottavaa yhtiötä kaikissa tilanteissa. Kyseisessä tapauksessa vastaanottava yhtiö oli vastikään perustettu ja käytännössä sen taloudellinen itsenäisyys tulisi riippumaan siirrettävän liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuudesta.⁵⁸ Ylipäätään liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä arvioitaessa tulisi pitää mielessä se, että säännös koskee nimenomaan liiketoimintakokonaisuuden, *ei vastaanottavan yhtiön*, omavaraisuutta. Tältä osin EUT:n Andersen og Jensen -asiassa antamia perusteluita voidaan pitää jossain määrin epätarkkoina.⁵⁹

On myös arveltu, että mikäli liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä arvioidaan lähinnä siirtävän yhtiön kannalta, samanlaisia toimintoja voidaan verotuksessa kohdella eri tavoin riippuen siitä, millä tavalla toiminta on organisoitu siirtävässä yhtiössä.⁶⁰ Tätä

---

⁵⁷ Näin mm. Järvenoja 2007a, s. 171.

⁵⁸ Boulogne – Gooijer 2013, s. 245. EUT:n asiassa Andersen og Jensen (C-43/00) antamaa ennakkoratkaisua käsitellään tarkemmin myöhemmin tässä tutkimuksessa.

⁵⁹ Ståhl 2005, s. 143.

⁶⁰ Järvenoja 2007a, s. 171.

käsitystä voidaan kritisoida, sillä EVL 52c.2 §:n legaalimääritelmä ei edellytä liiketoimintakokonaisuuden olevan faktisesti oma yksikkönsä siirtävässä yhtiössä, vaan siltä edellytetään vain hallinnollista itsenäisyyttä.

3 VARAT JA VASTUUT – LIIKETOIMINTAKOKONAISUUTEEN KUULUVAT ERÄT

3.1 Käyttö-, rahoitus- ja vaihto-omaisuus

Liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan EVL 52c.2 §:n mukaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Liiketoimintakokonaisuuden varoina pidetään sekä irtainta että kiinteää omaisuutta sekä aineettomia ja aineellisia hyödykkeitä, joita tarvitaan toiminnan ylläpitämiseksi. Siten kaikki sellaiset tuotannontekijät, joita toiminnan harjoittaminen edellyttää, on sisällytettävä liiketoimintakokonaisuuteen.⁶¹

Liiketoimintakokonaisuuteen on sisällytettävä kaikki yhtiön kyseiseen liiketoiminnan osaan kohdistettavissa olevat varat, velat ja varaukset. Kohdistettavia varoja ja vastuita rajataan yhtäältä siten, että liiketoimintakokonaisuuteen voidaan sisällyttää vain kyseiseen liiketoiminnan osaan kohdistuvia varoja. Toisaalta kaikki tällä tavalla kohdistettavissa olevat varat on myös siirrettävä. Sama periaate koskee myös velkojen ja varausten siirtämistä. Näin ollen hyväksyttävänä ei voida pitää liiketoimintakokonaisuuden siirtämistä vain osittain.⁶²

Liiketoimintakokonaisuuden varoihin luetaan kuuluviksi niin yhtiön käyttö-, vaihtokuin rahoitusomaisuuskin. Omaisuuslajien määritelmät on kirjattu EVL 9–12 §:iin. Rahoitusomaisuudella tarkoitetaan yhtiön rahoja, pankki- ja tilisaamisia ja muita vastaavia rahoitusvaroja (9 §). Vaihto-omaisuutta puolestaan ovat elinkeinotoiminnassa sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut kauppatavarat, raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut hyödykkeet sekä elinkeinotoiminnassa kulutettaviksi tarkoitetut poltto- ja voiteluaineet ja muut tarvikkeet (10 §). Käyttöomaisuutta ovat elinkeinossa pysyvään käyttöön tarkoitetut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet

---

⁶¹ HE 247/2006 vp, s. 7.

⁶² Immonen 2011, s. 336–337.

(12 §). Kulumattomana käyttöomaisuutena pidetään maa-alueita, arvopapereita ja muuta vastaavaa omaisuutta. Lisäksi raha-, vakuutus- ja eläkelaitoksilla voi olla varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankittuja arvopapereita, kiinteistöjä tai muuta vastaavaa omaisuutta, jota käsitellään sijoitusomaisuutena (11 §).

Liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden arvioinnissa lähtökohtana on pidettävä sitä, että kaikki siirrettävään toimintaan kohdistuvat varat ja vastuut sisällytetään siirrettäväksi aiottuun kokonaisuuteen. Hyväksyttävyyden edellytyksenä on myös itse toiminnan sisällyttäminen liiketoimintakokonaisuuteen. Tästä seuraa se, että liiketoimintakokonaisuus ei voi käsittää pelkkää ”kuollutta substanssia” eli yksittäisiä varallisuuseriä, joilla ei ole liityntää itse toimintaan, vaan liiketoimintakokonaisuus muodostuu aktiivisesti liiketoimintaan sitoutuneista varoista.⁶³ Vaikka vain liiketoimintasiirtoa koskevassa säännöksessä on eksplisiittisesti tuotu esiin toiminnan jatkuminen vastaanottavassa yhtiössä, on perusteltua edellyttää toiminnan jatkuvuutta myös osittaisjakautumisessa, koska jo liiketoimintakokonaisuuden legaalimääritelmä edellyttää siirrettävän kokonaisuuden muodostavan ”itsenäisen toiminnan” ja ”omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön”.⁶⁴

Liiketoimintakokonaisuuden varoihin luetaan irtain ja kiinteä käyttöomaisuus sekä aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, jotka ovat tarpeen toiminnan ylläpitämiseksi⁶⁵. Peruseriaatteena pidetään näin ollen sitä, että siirrettävään toimintaan kuuluva käyttö-, rahoitus- ja vaihto-omaisuus tulee sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen⁶⁶.

Tapauksessa KVL 40/2007 oli kyse rakennustarvikkeiden valmistusta harjoittavasta yhtiöstä. Yhtiö aikoi osittaisjakautumisessa siirtää perustettavaan uuteen yhtiöön rakennustarvikkeiden valmistustoiminnan ja sen varoina keskeneräiset työt ja valmistuksen aineet ja tarvikkeet. Myös tuotantohenkilöstö siirrettäisiin järjestelyssä uuden perustettavan yhtiön palvelukseen. Siirtävään yhtiöön oli tarkoitus jättää tuotantotoiminnan tilat, valmistustoiminnan koneet ja laitteet, muu omaisuus sekä tuotteiden suunnittelu- ja myyntitoiminta. Keskusverolautakunta ei hyväksynyt järjeste-

---

⁶³ Immonen 2011, s. 337.

⁶⁴ Siihen, tuleeko vastaanottavan yhtiön jatkaa siirtyvää toimintaa liiketoimintakokonaisuuden luovuttamisen tai siirtämisen jälkeen, palataan myöhemmin tämän tutkimuksen luvussa 4.2 Toiminnallinen itsenäisyys.

⁶⁵ HE 246/2006 vp, s. 7.

⁶⁶ Ks. esim. Honkamäki – Pennanen 2010, s. 236.

lyä, koska se katsoi olennaisen osan liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvista varoista jäävän siirtävälle yhtiölle.

Ratkaisussa merkitykselliseksi katsottiin ilmeisesti se, että yhtiö aikoi siirtää valmistustoimintansa vastaanottavalle yhtiölle, mutta aikoi kuitenkin jättää liiketoimintakokonaisuuteen sisällyttämättä valmistustoiminnassa olennaisen tärkeät koneet ja laitteet. Kuten edellä on jo esitetty, liiketoimintakokonaisuuden tulkintaperiaatteisiin kuuluu myös se, että siihen on sisällytettävä sekä itse liiketoiminta että siihen kuuluvat varat ja vastuut. Hyväksyttävänä ei voida pitää sitä, että liiketoimintakokonaisuus käsittäisi vain joko liiketoiminnan tai varallisuutta. Ratkaisevaa on nimenomaan liiketoiminnan ja varallisuuden muodostama erityinen kokonaisuus.

Mikäli myös valmistustoiminnan koneet ja laitteet olisi edellä esiteltyssä tapauksessa KVL 40/2007 sisällytetty liiketoimintakokonaisuuteen, osittaisjakautuminen olisi mahdollisesti voitu hyväksyä. Tällöin toiminnan ylläpitämiseksi tarpeelliset hyödykkeet olisivat sisällyneet liiketoimintakokonaisuuteen ja siirtyneet vastaanottavaan yhtiöön, jolloin toiminnan ylläpitäminen itsenäisen liikeyrityksen tavoin olisi ollut mahdollista. Valmistustoiminnassa tarvittavien tuotantotilojen sisällyttäminen ei välttämättä olisi ollut edellytyksenä liiketoimintakokonaisuuden hyväksymiselle, sillä kiinteistöt voidaan oikeuskäytännössä muotoutuneen linjauksen mukaan tietyissä tilanteissa jättää liiketoimintakokonaisuuden ulkopuolelle. Kiinteistöihin liittyvään problematiikkaan keskitytään erikseen luvussa 3.4 Kiinteistöt ja kiinteistöliiketoiminta.

Poikkeuksena edellä kuvatusta varojen kohdistamisperiaatteesta on pidetty sitä, että sekä liiketoimintakokonaisuutta että siirtävälle yhtiölle jäävää toimintaa palvelevat varat voidaan jättää tietyissä tapauksissa siirtämättä ilman, että liiketoimintakokonaisuus murtuu.⁶⁷ Esimerkiksi liiketoiminnan käytössä olleen kiinteistön jättäminen pois ei murtaanut liiketoimintakokonaisuutta, koska tämä palveli konsernin kiinteistöomaisuuden keskitämistä KVL:n ennakkoratkaisussa 346/1996. Myös muissa poikkeuksellisissa tilanteissa varoja voidaan jättää liiketoimintakokonaisuuden ulkopuolelle. Esimerkiksi ratkai-

---

⁶⁷ Kiinteistövarallisuuden osalta näin esim. Immonen 2011, s. 337.

sussa KVL 234/1997 (ei julk.) käyttöomaisuusosakkeiden lunastusuhka on ollut riittävä peruste olla sisällyttämättä niitä liiketoimintakokonaisuuteen.

Pieniä liukumia on sallittu myös rahoitusomaisuuden käsittelyssä, sillä on katsottu, että liiketoimintakokonaisuutena siirrettävän toiminnan jatkumisen turvaamiseksi siihen voidaan sisällyttää kohtuulliseksi katsottava määrä käyttöpääomaa. Kohtuullisena voidaan pitää 1–3 kuukauden tarvetta vastaavaa määrää.⁶⁸ Oikeuskäytännössä on myös hyväksytty se, että rahoitusomaisuus on jätetty liiketoimintakokonaisuuden ulkopuolelle, koska yhtiön rahavarojen on liki mahdotonta osoittaa kohdistuvan juuri tiettyyn toimintaan. Siirtämättä jättämistä voidaan tapauskohtaisesti perustella myös muilla syillä.⁶⁹ Jos liiketoimintakokonaisuutena kuitenkin siirretään toiminnan osa, jota tosiasiallisesti yhtiön kirjanpidossa seurataan omana tulosityksikkönään ja jonka rahavirrat siten kirjataan kirjanpitoon omille tileilleen, rahoitusomaisuutta ei voitane jättää siirtämättä.

Muuhun rahoitusomaisuuteen kuuluva myynti- tai muu saaminen tulee pääperiaatteen mukaisesti sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen, jos saaminen voidaan kohdistaa siirrettävään toimintaan⁷⁰. Lähtökohtana on pidettävä sitä, että myös laina- ja siirtosaamiset sisällytetään liiketoimintakokonaisuuteen, jos ne selkeästi liittyvät siirrettävään liiketoimintaan. Saamisten allokointi voi kuitenkin osoittautua tietyissä tapauksissa varsin ongelmalliseksi. Esimerkiksi konserniyhtiöiden väliset lainajärjestelyt saattavat aiheuttaa rajanvetokysymyksiä erityisesti silloin, jos velkasuhteen osapuolina ovat siirtävä ja vastaanottava yhtiö. Myös verosaamiset voivat kohdistamisen kannalta olla hankalia, ja tällöinkin tulee selvittää, mikä osa verosaamisista liittyy siirrettävään toimintaan.⁷¹ Saamisiin ei liity vastaavaa problematiikkaa kuin velkoihin, joissa velallisen vaihdos ei ilman velkojan suostumusta ole mahdollinen. Saaminen voidaan yleensä siirtää velallista kuulematta.⁷²

---

⁶⁸ Verohallitus 2000, s. 6. Ks. myös Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 660–661.

⁶⁹ Ks. esim. KVL 57/1998, ei julk. Järvenojan (2007, s. 184–185) mukaan rahoitusomaisuutta ei tarvinnut siirtää, koska vastaanottavana yhtiönä oli konsernin rahoitusyhtiö.

⁷⁰ Ks. esim. KVL 39/1996.

⁷¹ Järvenoja 2007a, s. 187–188.

⁷² Immonen – Ossa – Villa 2011, s. 136. Immonen, Ossa ja Villa tuovat esiin mahdollisuuden, että saaminen on sopimuksen perusteella siirtokelvoton. Tällaisessa tilanteessa saaminen voidaan kuitenkin sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen vastaavanlaisella inter partes -konstruktiolla, kuin velkojen kohdalla pääsääntöisesti menetellään. Ks. velkojen allokoinnista tarkemmin tämän tutkimuksen jakso 4.3.

3.2 Liikearvo

Yhtiön liiketoimintaan voi liittyä myös liikearvoa (*goodwill*), joka voi perustua esimerkiksi yhtiön sopimuksiin, asiakaspiiriin tai henkilöstön osaamiseen. Liikearvo on voinut syntyä yhtiön oman toiminnan kautta, jolloin liikearvon kehittämiseksi tarpeelliset menot on yleensä kirjattu vuosikuluiksi eikä liikearvolla ole tasearvoa.⁷³ Liikearvo voi myös liittyä yrityskaupan tai muun uudelleenjärjestelyn kautta yhtiölle tulleeeseen liiketoimintaan, jolloin sillä voi olla poistamatonta hankintamenoa kirjanpidossa ja verotuksessa. Yhtiö on voinut kirjata pitkävaikutteisena menona taseeseensa aiemmassa yrityskaupassa tai yritysjärjestelyssä hankittua liikearvoa. Näin ollen liiketoimintakokonaisuutena siirrettävään toimintaan kohdistuu liikearvoa, jos sen käypä arvo on suurempi kuin varojen poistamattomien hankintamenojen ja vastuiden erotus.⁷⁴

Vastaanottava yhtiö voi kirjata poistamatonta liikearvoa taseessaan ja verotuksessaan huolimatta siitä, että siirtävä yhtiö ei voi tehdä itse kehittämästään liikearvosta kirjauksia taseeseen. Vastaanottava yhtiö ei tällöin kuitenkaan voi tehdä kulukirjauksia verotuksessaan.⁷⁵ Vastaanottava yhtiö ei voi verotuksessaan tehdä kulukirjauksia siirtävän yhtiön kehittämästä liikearvosta, koska itse kehitetyllä liikearvolla ei ole taseessa hankintamenoa eikä vastaanottava yhtiö voi vähentää verotuksessaan enempää kuin siirtävä yhtiö olisi voinut omassa verotuksessaan vähentää⁷⁶.

Liiketoimintakokonaisuutta koskevien periaatteiden perusteella on luontevaa, että silloin, kun siirrettävään toimintaan kohdistuu liikearvoa, myös liikearvo sisällytetään siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen⁷⁷. Liikearvo liittyy ennen kaikkea siirrettävään toimintaan kohdistuviin tulonodotuksiin, jolloin se on osa siirrettäviä varoja huolimatta

---

⁷³ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala 2014, luku 22 Jakautuminen, liiketoimintasiirto, osakevaihto – kohta Liiketoimintasiirto – Liiketoimintakokonaisuus – Liikearvot.

⁷⁴ Järvenoja 2007a, s. 189.

⁷⁵ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 661. Ennen vuotta 2009 vastaanottava yhtiö ei yritysjärjestelyissä noudatettavan arvosymmetrian vuoksi voinut kirjata kirjanpitoonsa sellaista siirtävän yhtiön kehittämää liikearvoa, jolla ei ollut kirjanpitoarvoa (KHO 1997 T 2157). KHO:n mainittu ratkaisu on annettu aikana, jolloin liiketoimintakokonaisuus tuli siirtää kirjanpidossa kirjanpitoarvoista ja verotuksessa poistamattomin hankintamenoin. Kirjanpitosidonnaisuus poistettiin lakimuutoksella 1077/2008, joka tuli voimaan 1.1.2009.

⁷⁶ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 237 ja Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala 2014, luku 22 Jakautuminen, liiketoimintasiirto, osakevaihto – kohta Liiketoimintasiirto – Liiketoimintakokonaisuus – Liikearvot.

⁷⁷ Verohallitus 2000, s. 5.

siitä, ettei sillä välttämättä ole erikseen kirjattua luovutushintaa.⁷⁸ Liikearvoon liittyvät tulkintatilanteet lienevät vähentyneet sen jälkeen, kun kirjanpitosidonnaisuudesta yritysjärjestelyissä luovuttiin.

Oikeuskirjallisuudessa on tuotu esiin mahdollisuus, että liikearvosta tehtäisiin yritysjärjestelyn osapuolten välillä erillinen kauppa⁷⁹. Perusteluna on liiketoimintasiirron yhteydessä käytetty ilmeisesti sitä, että koska jatkuvuusperiaate ei yllä esitetyn mukaisesti liikearvon kohdalla sovellu, liiketoimintasiirtoa koskeva EVL 52d § ei estä tekemästä erillistä kauppaa liikearvosta. Tätä näkemystä voitaneen kirjanpitosidonnaisuudesta luopumisen jälkeen pitää ongelmallisena, koska liikearvon siirtämättä jättäminen tarkoittaa sitä, että liiketoimintakokonaisuuteen on jätetty sisällyttämättä jotakin siihen kuuluvaa. Tästä seuraa, että liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä voidaan kyseenalaistaa.⁸⁰

3.3 Tytäryhtiön osakekanta

Yhtenä merkittävänä tulkintakysymyksenä voidaan mainita myös tytäryhtiöiden osakkeet. Kuten edellä on jo tullut esiin, tytäryhtiöosakkeisiin liittyvässä problematiikassa on kyse siitä, tulkitaanko siirrettävä kokonaisuus toiminnan ja siihen liittyvien varojen ja vastuiden muodostamaksi kokonaisuudeksi vai katsotaanko tällöin siirrettävän pelkkää passiivisuudesta varallisuutta⁸¹. Kysymys voidaan toisaalta muotoilla myös siten, voiko liiketoimintakokonaisuus muodostua välillisesti tytäryhtiöiden kautta harjoitetusta liiketoiminnasta vai voidaanko vain yhtiön itse harjoittama toiminta siihen liittyvine varoineen hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi⁸².

Lähtökohtana on, että silloin, kun tytäryhtiö toimii samalla toimialalla kuin emoyhtiöstä irrotettava liiketoimintakokonaisuus, tytäryhtiön osakkeet tulisi sisällyttää liiketoimin-

---

⁷⁸ Immonen 2011, s. 347.

⁷⁹ Mattila 1999, s. 435 ja Immonen 2011, s. 347.

⁸⁰ Näin myös Immonen 2011, s. 347.

⁸¹ Immonen – Ossa – Villa 2011, s. 131.

⁸² Näin mm. Järvenoja 2007a, s. 175.

takokonaisuuteen⁸³. Esimerkiksi ratkaisussaan 110/1996 keskusverolautakunta hyväksyi yhtiön esittämistä vaihtoehtoisista liiketoimintasiirron toteuttamistavoista yksinomaan sen, jossa emoyhtiön kanssa samalla toimialalla toimivat, suoraan omistetut tytäryhtiöt sisällytettiin liiketoimintakokonaisuuteen.

Silloin, kun yhtiö on järjestänyt toimintansa siten, ettei tytäryhtiö liity siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen, siirtovelvollisuutta ei luonnollisestikaan ole. Tämä tulkintaperiaate perustuu KVL:n ratkaisuun 185/1997, jossa koneiden valmistustoimintaa harjoittavalla yhtiöllä oli tuotantotoimintaa Suomessa, Sveitsissä ja Yhdysvalloissa sekä myyntitoimintaa seitsemässä eri valtiossa. Yhtiö suunnitteli liiketoimintasiirtoa, jossa tuotanto- ja myyntitoiminta Suomessa siirrettäisiin omiin yhtiöihinsä siten, että kaikki varat ja vastuut siirtyisivät vastaanottaville yhtiöille ja yhtiö itse jäisi konsernipalveluita tuottavaksi emoyhtiöksi. Kun kyseisessä järjestelyssä siirrettiin yksinomaan Suomessa sijaitsevien toimintojen varoja ja vastuita, katsottiin, että ne muodostivat verotuksellisesti hyväksyttävän liiketoimintakokonaisuuden, eikä muissa valtioissa sijaitsevien tytäryhtiöiden katsottu liittyvän kyseisiin liiketoimintakokonaisuuksiin.

Aivan poikkeuksellista ei tosin ole sekään, että tytäryhtiön osakkeet voitaisiin katsoa omaksi liiketoimintakokonaisuudekseen ilman liityntää emoyhtiöstä irrotettavaan liiketoimintaan. Ratkaisussa KHO 2010:9 (ään. 3–2) on nimittäin hyväksytty tytäryhtiön osakekanta EVL 52c.2 §:n tarkoittamaksi liiketoimintakokonaisuudeksi. Tässä ratkaisussa tulkintaongelma liittyy nimenomaan siihen, katsotaanko tytäryhtiön kautta välillisesti harjoitettu liiketoiminta varoineen ja velkoineen sellaiseksi kokonaisuudeksi, jota EVL 52c.2 §:ssä tarkoitetaan.

Tapauksessa KHO 2010:9 C Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö A Oy harjoitti tuotannollista valmistustoimintaa kahdessa tuotantolaitoksessa. Lisäksi A Oy omisti 100-prosenttisesti B Oy:n, joka harjoitti A Oy:n toiminnasta erillistä liiketoimintaa. Ennakoratkaisua haettiin KVL:sta siihen, voiko A Oy jakautua osittain EVL 52c §:ssä tarkoitettulla tavalla siten, että se luovuttaa liiketoimintakokonaisuutena B Oy:n osakekannan uuteen, perustettavaan yhtiöön (X Oy) ja A Oy jatkaa ennen osittaisjakautumista har-

---

⁸³ Verohallitus 2000, s. 5.

joittamaansa toimintaa. Mikäli osittaisjakautuminen hyväksyttäisiin, konsernissa toteutettaisiin vielä kaksi muuta yritysjärjestelyä toiminnan tehostamiseksi ja juridisten yksiköiden vähentämiseksi konsernissa. Osittaisjakautumisen jälkeen liiketoimintakokonaisuutena siirretty B Oy sulautuisi osittaisjakautumista varten perustettuun X Oy:öön ja tämän jälkeen X Oy sulautuisi konsernin emoyhtiö C Oy:öön. Lopputuloksena konsernissa olisi C Oy, jonka kokonaan omistamana tytäryhtiönä olisi edelleen A Oy.

A Oy:n liikevaihto edeltävällä tilikaudella oli ollut 101,9 miljoonaa euroa ja tulos noin kolme miljoonaa euroa tappiollinen, kun taas tytäryhtiö B Oy:n liikevaihto oli 112,8 miljoonaa euroa ja liikevoitto noin 17 miljoonaa euroa. Syynä B Oy:n sulautumiselle C Oy:öön oli se, että ne harjoittivat tosiasiallisesti jo ennen yritysjärjestelyjä toimintaa samalla tehdasalueella samoja konsernipalveluja hyödyntäen.

KVL katsoi, että B Oy:n osakekanta muodosti EVL 52c.2 §:ssä tarkoitetun liiketoimintakokonaisuuden, ja järjestelyyn voitiin soveltaa osittaisjakautumista koskevia säännöksiä. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö kuitenkin valitti ratkaisusta. Sen näkemyksen mukaan järjestelyssä oli kyse passiivisen osakeomistuksen siirrosta, koska tytäryhtiön toiminta ei tosiasiallisesti ole A Oy:n itse harjoittamaa toimintaa. Valituksensa perusteena oikeudenvallontayksikkö vetosi A Oy:n ja B Oy:n harjoittaman liiketoiminnan erilaisuuteen, B Oy:n osakkeiden luonteeseen yksittäisenä varallisuuseränä A Oy:n taaseessa ja B Oy:n luonteeseen omavaraiseen toimintaan kykenevänä yksikkönä ilman A Oy:n aktiivista panosta liiketoiminnan ylläpitämisessä. Näin ollen kyse ei oikeudenvallontayksikön näkemyksen mukaan voinut olla A Oy:n harjoittamasta liiketoiminnasta, joka voitiin siirtää liiketoimintakokonaisuutena. KHO hylkäsi valituksen ja pysytti voimassa KVL:n myönteisen ratkaisun.

Vaikka kyseisessä tapauksessa faktisesti liiketoimintakokonaisuutena siirrettiinkin osakkeita, KHO:n näkemyksen mukaan merkityksellistä lienee ollut kuitenkin se, että B Oy:n kautta välillisesti harjoitettu liiketoiminta siirtyi vastaanottavalle yhtiölle. KHO on perusteluissaan painottanut myös sitä, että tytäryhtiön toiminta muodosti emoyhtiön muusta toiminnasta erillisen ja omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Tapauksessa yhtiö, jonka osakekanta siirrettiin liiketoimintakokonaisuutena, oli aktiivista liike-

toimintaa harjoittava yhtiö, joka tuloksella mitattuna menestyi vieläpä paremmin kuin siirtävä yhtiö. KHO ei kuitenkaan ollut ratkaisussaan yksimielinen, vaan siitä äänestettiin (3–2). Eri mieltä olleet jäsenet vetosivat osakekannan luonteeseen taseen yksittäisenä eränä, jota ei voida katsoa EVL 52c.2 §:n tarkoittamaksi kokonaisuudeksi.

Todennäköisesti ratkaisu olisi ollut erilainen, jos B Oy:llä syystä tai toisesta ei olisikaan ollut lainkaan minkäänlaista toimintaa eli B Oy olisi ollut vain passiivinen pöytälaatikkoyhtiö, joka tarpeen tullen voidaan ”aktivoida” harjoittamaan toimintaa tai myydä edelleen. Tällöin olisi todennäköisesti katsottu, että kyse on pelkän varallisuuden tai kuolleen substanssin siirrosta ilman toimintaa, eikä järjestelyä olisi voitu hyväksyä EVL 52c §:ssä tarkoitetuksi osittaisjakautumiseksi.

KHO:n ratkaisua voidaan kuitenkin tulkintalinjan yhtenäisyyden kannalta kritisoida. Kuten ratkaisusta eri mieltä olleet KHO:n jäsenet toivat esiin, osakekanta on vain taseen yksittäinen erä. Vaikka tapauksessa tytäryhtiön harjoittama toiminta olikin omavaraista ja itsenäistä, on tulkinnanvaraista, olisiko *osakekanta* tullut hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi. Osakkeet ovat vain toiminnan juridista muotoa osoittavia arvopapereita.

Ratkaisun seurauksena verovelvollisille avautuu jatkossa myös useita verosuunnittelu- mahdollisuuksia. Esimerkiksi osakevaihto on hankkivalle yhtiölle varainsiirtoverovelvollisuuden aiheuttava⁸⁴ saanto. Tämä saattaa johtaa siihen, että kun osakekanta on oikeuskäytännössä hyväksytty liiketoimintakokonaisuudeksi, osakekanta voidaan siirtää myös liiketoimintasiirrolla ja siten siis ilman varainsiirtoverokustannuksia⁸⁵. Myös käyttöomaisuusosakkeiden verovapautta koskevan EVL 6b §:n kannalta ratkaisu on mielenkiintoinen. Ensinnäkin liiketoimintasiirrossa tai osittaisjakautumisessa voidaan liiketoimintakokonaisuutena luovuttaa ”millainen hyvänsä” osakekanta – verotuksen lykkääntymisen edellytykseksi ei yritysjärjestelyissä ole asetettu vastaavanlaisia ehtoja kuin EVL 6b §:n käyttöomaisuusosakkeiden verovapaalle luovutukselle. EVL 6b §:n mukaan

---

⁸⁴ VSVL:ssa ei ole osakevaihtoa koskevaa nimenomaista verovapaussäännöstä, joten osakevaihtoon sovelletaan pääsääntöä, jonka mukaan luovutuksensaajan tulee suorittaa varainsiirtovero arvopaperin kauppahinnasta. Liiketoimintasiirtoa sen sijaan koskee VSVL:n huojennus, jonka mukaan Verohallinto palauttaa hakemuksesta varainsiirtoveron silloin, kun liiketoimintakokonaisuus on luovutettu toimintaa jatkavalle yhtiölle ja liiketoimintakokonaisuuteen sisältyy arvopaperi tai kiinteistö (43 §).

⁸⁵ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 235.

luovuttajana oleva yhtiö voi luovuttaa käyttöomaisuusosakkeet verovapaasti, mutta luovutuksensaajan on kuitenkin suoritettava varainsiirtoveroa 1,6 prosenttia kauppahinnasta tai muusta vastikkeesta. Jos osakekaupan sijaan toteutetaan liiketoimintasiirto tai osittaisjakautuminen, varainsiirtoveroa ei tule suoritettavaksi⁸⁶.

3.4 Kiinteistöt ja kiinteistöliiketoiminta

Erityisesti kiinteistöt ja niihin liittyvä kiinteistöliiketoiminta ovat muodostuneet liiketoimintakokonaisuuden tulkinnessa ongelmallisiksi. Kolmannes KVL:n julkaistuista ennakkoratkaisuista koskee tavalla tai toisella kiinteistöjä, ja myös KHO:ssa niihin liittyvää problematiikkaa on käsitelty kahdessa tapauksessa⁸⁷. Oikeuskäytännön perusteella voidaan havaita, että vuoden 2007 jälkeen KVL:sta on haettu useampia kiinteistöihin liittyviä ennakkoratkaisuita. Taustalla lienee yritysjärjestelydirektiiviin perustunut EVL:n muutos, jolla mahdollistettiin osittaisjakautumisen käyttö yritystoiminnan uudelleenorganisoinnin välineenä. Liiketoimintasiirtoon on alusta alkaen liittynyt eksplisiittisesti vaatimus myös itse toiminnan siirtämisestä, minkä vuoksi kiinteistöjä passiivisina varallisuuserinä ei ole useinkaan hyväksytty liiketoimintakokonaisuudeksi. Koska osittaisjakautumisen legaalimääritelmä käsittää vain liiketoimintakokonaisuuden siirtämisen sellaisenaan yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ja vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden jättämisen siirtävään yhtiöön, osittaisjakautumisen on saatettu tulkita mahdollistavan myös yksittäisten erien siirtämisen⁸⁸.

Kiinteistöliiketoiminnalla voidaan Vänskän mukaan ”laajassa mielessä tarkoittaa kaikkia kiinteistön omistamiseen ja hyödyntämiseen liittyviä toimintoja, joilla on liiketaloudelliset lähinnä voiton tavoitteluun liittyvät tavoitteet omalle toiminnalleen”. Kiinteistö-

---

⁸⁶ Erona liiketoimintasiirrossa ja osakekaupassa on toki se, että käyttöomaisuusosakkeet luovuttavalle yhtiölle muodostuu liiketoimintasiirrossa uusi tytäryhtiö, kun taas osakekaupassa konsernirakennetta ei muodostu. Osittaisjakautumisessa vastike liiketoimintakokonaisuudesta puolestaan annetaan siirtävän yhtiön osakkeenomistajille.

⁸⁷ Määrät on tarkistettu Edilex-palvelusta 2.3.2014 KVL:n ja KHO:n oikeuskäytännöstä hakusanalla ”liiketoimintakokonaisuus”.

⁸⁸ VaVM 42/2006 vp kuitenkin korostaa, että myös osittaisjakautumisessa liiketoimintakokonaisuutta siirrettävää toimintaa tulisi jatkaa vastaanottavassa yhtiössä. Toiminnan jatkumiseen liittyvää problematiikkaa käsitellään tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 4.2 Toiminnallinen itsenäisyys.

liiketoiminnaksi voidaan siten katsoa kiinteistöjen vuokraus, kehittämis- ja jalostustoiminta, osto- ja myyntitoiminta sekä kiinteistöjen ylläpito. Myös kiinteistösijoittamista suoraan kiinteistöihin tai välillisesti osakkeiden ja rahastojen kautta voidaan pitää kiinteistöliiketoimintana.⁸⁹

Oikeuskäytännössä suhtautuminen kiinteistöihin liiketoimintakokonaisuutena on vaihdellut, eikä tulkintalinja ole vielä kukaan täysin yhtenäinen. Ennakkoratkaisuna annettavat kannanotot kiinteistöjen hyväksymisestä liiketoimintakokonaisuudeksi saattavat poiketa oikeuskäytännön perusteella tehtävistä johtopäätöksistä. Yksiselitteistä vastausta siihen, milloin kiinteistö tai kiinteistöliiketoiminta voi muodostaa liiketoimintakokonaisuuden, on siten vaikea löytää.⁹⁰

Oikeuskäytännön perusteella voidaan kuitenkin havaita tiettyjä edellytyksiä, joiden täytyessä kiinteistön voidaan katsoa olevan EVL 52c.2 §:ssä tarkoitettu kokonaisuus. Legaalimääritelmän perusteella yksi kiinteistö ei voine juuri missään tilanteessa muodostaa sellaista varojen ja velkojen kokonaisuutta, joka voisi harjoittaa omavaraista toimintaa. Oikeuskäytännössä verovelvollisten esitykset yhden kiinteistön siirtämisestä liiketoimintakokonaisuutena onkin hylätty, koska yksittäistä kiinteistöä pidetään vain yksittäisenä varallisuuseränä, johon ei liity toimintaa.

Verrattaessa esimerkiksi tapauksia KVL 346/1996 ja KHO 23.2.2010/323 havaitaan, että tapauksessa KVL 346/1996 oli kyse itse liiketoiminnan siirtämisestä ja kiinteistöomistuksen keskittämisestä, kun taas tapauksessa KHO 23.2.2010/323 yksinomaan toimitilakiinteistön siirtämisestä vastaanottavalle yhtiölle. Ensimmäisessä ratkaisussa liiketoimintakokonaisuus hyväksyttiin, KHO:n ratkaisussa ei. Asiallisesti molemmissa tapauksissa oli itse asiassa kyse siitä, että toimitilat haluttiin eriyttää itse liiketoiminnasta. Liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä arvioitaessa näyttää merkitystä olevan sillä, miten liiketoimintakokonaisuus muotoillaan. Liiketoimintakokonaisuudeksi saataan helpommin hyväksyä sellainen kokonaisuus, josta kiinteistöomistuksen keskittäminen on jätetty esimerkiksi yksi kiinteistö kokonaisuuden ulkopuolelle, kuin sellainen kokonaisuus, joka käsittää yksinomaan yhden kiinteistön.

---

⁸⁹ Vänskä 2012, s. 276.

⁹⁰ Vänskä 2012, s. 273.

KVL 346/1996: Teollista valmistustoimintaa harjoittanut yhtiö aikoi siirtää liiketoimintasiirtona kaiken valmistustoimintansa konsernin toiselle yhtiölle. Siirtävä yhtiö harjoitti valmistustoimintaa emoyhtiönsä omistamassa n. 9000 m² suuruudessa teollisuusrakennuksessa. Vaikka kyseinen teollisuusrakennus pääasiallisesti palveli siirrettävää toimintaa, sen jättäminen siirrettävän liiketoimintakokonaisuuden ulkopuolelle hyväksyttiin, kun rakennuksen jättäminen emoyhtiön omistukseen palveli sen kiinteistöomistuksen keskittämistä.

KHO 23.2.2010/323: Järjestelyä, jossa yhtiö suunnitteli omistamansa ja liiketoiminnassa käyttämänsä teollisuushallin siirtämistä osittaisjakautumisella uuteen kiinteistöosakeyhtiöön, ei hyväksytty. Osittaisjakautumisen jälkeen yhtiön oli tarkoitus jatkaa kiinteistöyhtiön vuokralaisena samoissa toimitiloissa. Järjestelyn katsottiin käsittävän vain yksittäisiä varoja, joiden ei voitu katsoa muodostavan EVL:ssa tarkoitettua liiketoimintakokonaisuutta.

Kiinteistövarallisuuden hyväksyminen liiketoimintakokonaisuudeksi voi linkittyä kiinteistöomistuksen keskittämisen ja eriyttämisen lisäksi liiketoiminnan ja kiinteistöomistuksen yhdistämiseen. Kiinteistöomistuksen ja liiketoiminnan eriyttämisen seurauksena konsernissa voi olla yksinomaan kiinteistöomistukseen keskittyvä emoyhtiö, jonka tytäryhtiöt harjoittavat liiketoimintaa. Konsernin laajuudesta riippuen emoyhtiötä voidaan verottaa TVL:n tai EVL:n mukaan.⁹¹

Tapauskohtaisista olosuhteista riippuu, kuinka laajaa kiinteistöliiketoiminnan edellytetään olevan, jotta osa siitä voidaan luovuttaa liiketoimintakokonaisuutena. KHO:n ratkaisussa 2008:73 ilmeisesti kiinteistöjen vuokraustoiminnan laajamittaisuus ja alueellinen yhtenäisyys on ollut perusteena hyväksyä kolmen keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön osakekannat liiketoimintakokonaisuudeksi:

KHO 2008:73: Kansainvälisen kiinteistörahastoryhmän välillisesti omistama suomalainen holdingyhtiö A Oy esitti ennakkoratkaisuhakemuksessa omistavansa satojen keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden, asuntoosakeyhtiöiden ja tavallisten kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeita Suomessa. A Oy:n omistamat kiinteistöt ja kiinteistöyhtiöt ovat erilaisia paitsi sijainniltaan myös arvoltaan, käyttötarkoitukseltaan sekä tuotoiltaan. A Oy:n tarkoituksena oli siirtää liiketoimintakokonaisuutena uudelle perustettaval-

---

⁹¹ Järvenoja 2007b, s. 328.

le yhtiölle kolme keskinäistä kiinteistöosakeyhtiötä, joiden osakkeet oikeuttivat X:n kaupungin keskustassa sijaitsevien liiketilojen hallintaan.

Perustettava yhtiö hallinnoi keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeita ja sai oikeuden kiinteistöjen vuokratuottoihin. Uuden yhtiön toiminta oli itsenäistä ja voittoa tavoittelevaa. KHO katsoi, että siirrettävät keskinäiset kiinteistöosakeyhtiöt muodostivat alueellisesti ja toiminnallisesti yhtenäisen vuokrauskohteen, jota voitiin pitää EVL 52c.2 §:n tarkoittamana liiketoimintakokonaisuutena. Osittaisjakautuminen hyväksyttiin.

Vastaanottavan yhtiön tulee jatkaa siirtyneeseen liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvan liiketoiminnan harjoittamista muodossa tai toisessa⁹². Koska liiketoimintakokonaisuuden edellytetään olevan omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö, joka voi ylläpitää toimintaansa itsenäisen liikeyrityksen tavoin, on perusteltua edellyttää myös kiinteistöjä hallinnoivan henkilökunnan sisällyttämistä liiketoimintakokonaisuuteen. Tämä lähtökohta on hyväksytty myös KVL:n ratkaisussa 57/2011.

KVL 57/2011: Yleishyödyllisen säätiön koko kiinteistöomaisuus muodostui viiden hehtaarin tontista, jolla sijaitsi kymmenen rakennusta. Osa rakennuksista oli säätiön ja sen omistaman yhtiön käytössä, osa vuokrattuna ulkopuolisille. Kiinteistön oli verotuksessa katsottu olevan elinkeinotoiminnan käytössä. Säätiön vuokratuotot verovuonna olivat yhteensä 900 000 euroa, josta 50 000 euroa oli saatu säätiön omistamalta yhtiöltä ja 850 000 euroa ulkopuolisilta vuokralaisilta. Säätiön vastuulla oli kiinteistöllä olevien rakennusten ylläpito ja huoltaminen.

Yleishyödyllinen säätiö aikoi liiketoimintasiirrolla siirtää liiketoimintakokonaisuutena kyseisen kiinteistön rakennuksineen ja kaikkine siihen liittyvine varoineen ja velkoineen uudelle perustettavalle yhtiölle. Kun liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettiin näiden erien lisäksi itse kiinteistöjen hallinnointi- ja vuokraustoiminta sekä näihin liittyvä henkilökunta, kiinteistön katsottiin muodostavan EVL:ssa tarkoitettua liiketoimintakokonaisuuden ja järjestely voitiin toteuttaa liiketoimintasiirtoa koskevien säännösten mukaan.

Ratkaisun perusteella voidaan päätellä, että kiinteistöomistuksen laajuuden arvioinnissa joudutaan tekemään tapauskohtaista harkintaa. Yleishyödyllisen säätiön esittämä liiketoimintakokonaisuus käsitti yhden kiinteistön, mutta koska kyseinen kiinteistö muodosti

---

⁹² VaVM 42/2006 vp, s. 2. Ks. myös Immonen 2011, s. 334.

kokonaisuudessaan säätiön kiinteistöomaisuuden ja myös muut liiketoimintakokonaisuudelle asetettavat edellytykset täyttyivät, kiinteistö voitiin tapauskohtaisen arvion perusteella hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi. Myös tässä yhteydessä merkitystä on todennäköisesti ollut sillä, että yleishyödyllisen säätiön omistaman yhtiön lisäksi vuokralaisena on ollut ulkopuolisia, koska juuri ulkopuolisten vuokralaisten vuokratuotot muodostavan merkittävämmän osan säätiön vuokratuotoista. Vuokraustoiminta on näin ollen suuntautunut sillä tavoin laajalle joukolle, että sitä on pidetty riittävän laajamittaisena, omavaraiseen toimintaan kykenevänä ja itsenäisenä toimintana riippumatta siitä tosiseikasta, että vuokrauksen kohteena oli vain yksi kiinteistö. Vaikka ratkaisuselosteessa ei tuodakaan asiaa esiin, merkitystä on kuitenkin todennäköisesti ollut myös sillä, että kyseisestä kiinteistöstä ulkopuolisilta saadut vuokratuotot olivat huomattavat suhteessa yleishyödyllisen säätiön omistamalta yhtiöltä saatuihin vuokratuotoihin. Siten kiinteistön voitiin katsoa muodostavan legaalimääritelmässä tarkoitetun itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön.

Lopputulokset olisivat todennäköisesti olleet toinen, jos koko kiinteistö olisi ollut vuokratuna säätiön omistamalle yhtiölle kokonaan tai osittain siten, että ulkopuolisia vuokralaisia ei olisi ollut. Ratkaisuselosteesta ei käy ilmi, missä suhteessa kiinteistöllä olevat rakennukset olivat kunkin käytössä, joten johtopäätöksiä ei voida tehdä siitä, onko yleishyödyllinen säätiö perinyt omistamaltaan yhtiöltä käypänä pidettävää tai samaa vuokraa kuin ulkopuolisilta vuokraajilta.

On esitetty, että ulkopuolisille vuokratun kiinteistön hyväksyminen liiketoimintakokonaisuudeksi estyisi jo sen vuoksi, että ulkopuolisilta tahoilta saatuja vuokratuloja verotetaan muun toiminnan tulolähteessä⁹³. Koska kansallisin säännöksin ei kuitenkaan voida tiukentaa yritysjärjestelydirektiivissä liiketoimintakokonaisuudelle asetettuja edellytyksiä, toiminnan verottamista elinkeinotoiminnan tulolähteessä ei voida pitää liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden edellytyksenä⁹⁴.

Näkemyksistä, ettei TVL-tulolähteessä verotettava toiminta kelpaa liiketoimintakokonaisuudeksi, lienee perustunut tulkintaan TVL 28 §:n viittaussäännöksestä, jossa salli-

---

⁹³ Järvenoja 2007a, s. 173.

⁹⁴ Yritysjärjestelydirektiivin minimisääntelyluonteesta tarkemmin esim. Penttilä 2012, s. 33.

taan sulautuminen ja jakautuminen myös TVL:n mukaan verotettaville yhtiöille. Toisaalta näkemyksen tausta voi piillä myös ennen EU:iin liittymistä voimassa olleessa EVL:n 52a §:n säännöksessä, jonka mukaan apporttina omaisuutta toiseen yhtiöön sijoittavan tai muuten liiketoimintansa osan tytäryhtiölle luovuttavan yhteisön edellytettiin harjoittavan elinkeinotoimintaa. Ennen ratkaisua KHO 2012:24 tulkintalinja onkin ollut se, että koska viittaussäännöksessä ei mainita liiketoimintasiirtoa, sitä ei myöskään voida TVL-yhtiössä toteuttaa. Mainittu ratkaisu kuitenkin muutti tulkintalinjaa siten, että myös TVL-yhtiö voi tehdä liiketoimintasiirron.

Kiinteistövarallisuus voidaan hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi myös silloin, kun järjestelyn perusteena on kiinteistöomaisuuden keskittäminen. Keskittäminen voidaan toteuttaa kahdella tavalla: joko liiketoimintakokonaisuutena luovutetaan varsinainen liiketoiminta toimintaa jatkavalle yhtiölle, jolloin luovuttava yhtiö jää kiinteistövarallisuutta omistavaksi holdingyhtiöksi, tai kiinteistöomistukset siirretään omaan yhtiöön⁹⁵. Tässäkin lähtökohtana on se, että kaikki liiketoimintakokonaisuuteen liittyvät varat, tässä tapauksessa siis kiinteistöt, on sisällytettävä liiketoimintakokonaisuuteen. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan saattaisi olla perusteltua hyväksyä toiminnallinen rajaus siten, että eri käyttötarkoituksia palvelevat, yksittäisetkin kiinteistöt olisi mahdollista siirtää omiin yhtiöihinsä. Tällöin edellytyksenä olisi se, että kukin liiketoimintakokonaisuus käsittää hallinnollisesti itsenäiseen ja omavaraiseen toimintaan kykenevän kiinteistökokonaisuuden.⁹⁶

Kaikkea varallisuutta tulisi kuitenkin arvioida saman lakiin perustuvan pääsäännön mukaan: vain liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvia varoja ja toisaalta vain näihin varoihin kohdistuvia vastuita voidaan sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen. Lisäksi edellytetään toimintakykyä itsenäisen yrityksen tavoin ja omavaraisesti. Mikäli yhdelle varallisuuslajille sallitaan poikkeus pääsäännöstä, tilanne johtaa pian siihen, että analogisen tulkinnan perusteella myös muiden varallisuuserien osalta on hyväksyttävä ”irrationaalisten” varojen siirtäminen⁹⁷. Kun kuitenkin huomioidaan yritysjärjestelyitä koskevien säännös-

---

⁹⁵ Immonen 2011, s. 337.

⁹⁶ Immonen 2011 s. 339.

⁹⁷ Tämä on riskinä myös tytäryhtiön osakekannan kohdalla. Ks. tarkemmin edellä luku 3.3 Tytäryhtiön osakkeet, jossa käsiteltiin KHO:n ratkaisua 2010:9. Ratkaisussa tytäryhtiön osakekanta hyväksyttiin liiketoimintakokonaisuudeksi, vaikka se periaatteessa voidaan katsoa yksittäiseksikin varallisuuseräksi.

ten tarkoitus ja niihin liittyvä poikkeuksellinen verotuksen lykkäytymisetu, lienee perusteltua, ettei yksittäisiä omaisuuseriä hyväksytä liiketoimintakokonaisuudeksi.

3.5 Velat

Myös velkojen sisällyttämisessä liiketoimintakokonaisuuteen noudatetaan samaa pääperiaatetta kuin varojen kohdistamisessa. Näin ollen liiketoimintakokonaisuuteen voi kuulua vain varoihin kohdistuvia velkoja. Erityisesti liiketoimintasiirrossa siirrettävän liiketoimintakokonaisuuden muotoilu saattaa kuitenkin osoittautua varsin haasteelliseksi, koska yhtiöoikeudelliselta luonteeltaan liiketoimintasiirrossa on kyse nettoapportista. Käytännössä nettoapporttiluonne viittaa siihen, että liiketoimintakokonaisuuteen sisällytetään siirtyvään toimintaan ja siihen liittyviin varoihin kohdistuvia velkoja.⁹⁸

Velkojen kohdistamisessa liiketoimintakokonaisuuteen kuuluviin varoihin ongelmia saattaa siviilioikeudellisesti aiheutua ennen muuta siitä, että velallisen vaihdos edellyttää velkojan hyväksyntää. Mikäli velkoja ei syystä tai toisesta suostu velallisen vaihdokseen, velkavastuu ei siirry. Velkojan kieltäytyessä hyväksymästä velallisen vaihdosta velkavastuu jää edelleen siirtävälle yhtiölle riippumatta siitä, mitä siirtävä yhtiö ja vastaanottava yhtiö velkavastuusta keskenään sopivat. Ilmeistä on, että tällaiset tilanteet ovat omiaan aiheuttamaan epäselvyyksiä osapuolten taloudellisessa ja oikeudellisessa asemassa.⁹⁹ Erityisen ongelmalliseksi velkojen kohdistaminen saattaa osoittautua rajat ylittävissä liiketoimintasiirroissa ja osittaisjakautumisissa. Velkoihin liittyvä lainsäädäntö saattaa vaihdella huomattavastikin eri valtioiden kesken. Lisäksi velallisen vaihtuminen ulkomaalaiseen yhtiöön saattaa entisestään vähentää velkojan halua suostua velallisen vaihdokseen, eikä esimerkiksi lainan myöntänyt rahalaitos todennäköisesti kovinkaan helposti suostu järjestelyyn.

Jos velkoja ei suostu velallisen vaihdokseen tai velkasummia ei muuten voida luotettavasti kohdistaa, siirtävän ja vastaanottavan yhtiön välille tulee muodostaa keskinäinen

---

⁹⁸ Immonen 2011, s. 326.

⁹⁹ Immonen 2011, s. 342.

velkasuhde. Yleisvelkojen jakoperusteena voidaan tällöin pitää esimerkiksi liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvien ja siirtävälle yhtiölle jäävien varojen suhdetta. Siirtävän ja vastaanottavan yhtiön keskinäisen velkasuhteen ehdot voidaan määrittellä siirtävän yhtiön keskimääräisten velkaehtojen mukaisiksi erityisesti silmällä pitäen keskinäisen lainan korko- ja lyhennysehtoja. Koska käytännössä velkojen kohdistaminen täydellisen tarkasti on miltei mahdotonta, ei liene perusteltua hylätä ehdotettua jakoperustetta aivan kevein perustein.¹⁰⁰

Inter partes -velkasuhteessa tulkintaongelmia voi kuitenkin syntyä silloin, jos alkuperäisessä velkasuhteessa tapahtuu muutoksia liiketoimintakokonaisuuden luovuttamisen jälkeen. Tällaisissa tilanteissa lähtökohtana voitaneen pitää tilannetta siirtohetkellä. Myöhemmillä muutoksilla ei siten enää tulisi olla merkitystä sen kannalta, miten varat ja velat kohdistetaan.¹⁰¹

Liiketoimintasiirrossa vastikkeena voidaan käyttää yksinomaan vastaanottavan yhtiön osakkeita. Käteisvastikkeen käyttö on siten kokonaan poissuljettu. Käteisvastikekiellon rikkomisena voidaan pitää tilannetta, jossa liiketoimintakokonaisuuteen sisällytetään velkoja, jotka eivät kohdistu siirrettävään toimintaan tai siirrettäviin varoihin. Käteisvastikekieltoa rikotaan myös silloin, jos liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvien varojen arvo on pienempi kuin siihen kuuluvien velkojen arvo. Tällöin siirtävän yhtiön vastikkeena saamien osakkeiden hankintameno muodostuu negatiiviseksi.¹⁰²

Viimeksi mainittu tulkinta käteisvastikekiellon rikkomisesta saattaa kuitenkin jossain määrin rajoittaa liiketoimintasiirron käyttöalaa. Ei nimittäin voitane pitää tavattomana, että yhtiön tietty liiketoiminta saattaa erityisesti toiminnan alkuvaiheessa toimia pääasiassa velkarahoituksella. Myös esimerkiksi alkuvaiheen suuret, lainarahalla toteutettavat investoinnit saattavat painaa liiketoimintakokonaisuuteen kohdistettavien varojen ja velkojen suhteen negatiiviseksi. Toiminta itsessään voi olla kannattavaakin huolimatta suuresta tai suurehkosta velkaantumisasteesta.

---

¹⁰⁰ Järvenoja 2007a, s. 192–193.

¹⁰¹ Karsio – Koila – Vartiainen – Äärilä 2012, s. 208.

¹⁰² Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 662. Osakkeiden negatiivisesta hankintamenosta ja siten käteisvastikekiellon rikkomisesta ks. tarkemmin KHO 2001:3, jota käsitellään lähemmin luvussa 4 Omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö.

Toisaalta on myös huomattava, että tietyn liiketoiminnan osan tappiollisuus ja sen ylläpitäminen velkarahalla ovat kaksi eri asiaa. Voitanee perustellusti kysyä, miksi menestyvä, mutta ”ylivelkainen” liiketoimintakokonaisuus ei ole hyväksyttävä EVL:n kannalta, mutta liiketoimintakokonaisuus, jossa itse liiketoiminta on tappiollista mutta varojen määrä on kuitenkin suurempi kuin velkojen määrä, voidaan hyväksyä. Muodollisin seikoin tarkasteltuna ei nimittäin liene perusteltua olla hyväksymättä tappiolla toimivaa liiketoimintakokonaisuutta EVL:ssa tarkoitetuksi kokonaisuudeksi etenkin, jos vastaanottavan yhtiön on tarkoitus jatkaa toimintaa. Käteisvastikekiellolla voidaan kuitenkin edistää liiketoimintakokonaisuutta koskevan omavaraisuuden edellytyksen täyttymistä, kun liiketoimintakokonaisuutena siirtyvä kokonaisuus ei välittömästi yritysjärjestelyn jälkeen saa olla kovin velkaantunut. Liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuuteen liittyviin kysymyksiin palataan tarkemmin pääluvussa 4 Omavaraiseen toimintaan kykenevä yksikkö.

Lain esityöt ja EVL 52c.2 § joka tapauksessa edellyttävät liiketoimintakokonaisuuden olevan itsenäisesti toimeentuleva taloudellinen yksikkö, joka pystyisi harjoittamaan itsenäistä elinkeinotoimintaa. Tältäkin osin tulisi kiinnittää huomiota siihen, että objektiivisesti tarkasteltuna olosuhteiden voidaan katsoa olevan sellaiset, että liiketoiminta voi jatkua vastaanottavassa yhtiössä ja että verovelvollisen esittämä liiketoimintakokonaisuus on liiketaloudellisesti perusteltu. Yksinomaan tai pääasiallisesti verotuksellisista syistä tapahtuviin järjestelyihin on puututtava EVL 52h §:n keinoin¹⁰³.

Liiketoimintakokonaisuuteen kohdennettaviin velkoihin sisällytetään niin liiketoimintakokonaisuuteen suorasti liittyvät velat kuin liiketoimintakokonaisuudelle kuuluva osuus yhtiön (pitkäaikaisista) yleisveloista. Yleisvelkojen allokointi tapahtuu liiketoimintakokonaisuutena siirtyvien ja siirtävälle yhtiölle jäävien nettovarojen suhteessa, ellei verovelvollinen osoita muuta allokointiperustetta yleisvelkojen jakamiselle.¹⁰⁴ Selkeästi tiettyyn toimintaan voidaan yleensä kohdistaa palkkavelat, lomarahavelat sekä työeläke-

---

¹⁰³ EVL 52h §:n mukaan lain 52 ja 52a–h §:ssä olevia säännöksiä ei sovelleta, jos on ilmeistä, että järjestelyjen yksinomaan tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen. Siten yritysjärjestelysäännösten soveltamisedellytyksenä on, että järjestely perustuu liiketaloudellisiin syihin, eikä verotuksen tulisi olla pääasiallinen syy tai houkutin järjestelyn toteuttamiselle. Hyväksyttävänä perusteina järjestelyn toteuttamiselle on pidetty esimerkiksi yritysrakenteen muokkaamista, toiminnan uudelleenorganisointia ja järjestyksistä sekä myös rekrytointiin liittyviä perusteluita.

¹⁰⁴ Vänskä 2012, s. 274.

maksuvelat, koska näiden perusteena on juuri tiettyyn toimintaan kuuluvan henkilöstön rahasaamiset työnantajaltaan. Koska liiketoimintakokonaisuus käsittää myös itse toiminnan ja toiminnan ylläpitäminen edellyttää myös siihen liittyvän henkilökunnan sisällyttämistä liiketoimintakokonaisuuteen, ei palkka-, lomarahaa- ja työeläkemaksuvelkoja voida jättää sisällyttämättä siirrettävään kokonaisuuteen.

Myös investointien rahoittamisessa tarpeellisten velkojen käsittely on selkeää. Investoinnin rahoittamiseen otettu velka tulee siirtää, mikäli myös velalla tehty hankinta sekä liiketoiminta, jota varten investointi on tehty, siirretään. Jos taas velka on otettu yleisesti yhtiön toiminnan rahoittamiseksi, noudatetaan edellä esitettyä periaatetta yleisvelkojen kohdistamisesta nettovarojen suhteessa.¹⁰⁵

Lyhytaikaiset velat on siirrettävä, jos ne voidaan kohdistaa siirrettäviin varoihin. Esimerkiksi ostovelkojen sisällyttämistä liiketoimintakokonaisuuteen edellytetään, jos ne perustuvat siirrettävää liiketoimintaa varten tehtyihin hankintoihin¹⁰⁶. Myös siirtyvään toimintaan liittyvät saadut ennakkomaksut, siirtyviin varoihin kohdistuvat siirtovelat ja muut lyhytaikaiset velat tulee sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen.¹⁰⁷

Liiketoimintakokonaisuuden velkoihin tulee sisällyttää sekä maksuunpannut että maksuunpanemattomat kotimaan ja ulkomaiden tuloverovelat. Verovelkasuhdetta ei voida oikeudellisesti pätevällä tavalla siirtää siitä syystä, että se on tiettyyn verovelvolliseen kohdistuva erä. Osapuolten välille on näin ollen muodostettava verovelkasuhteen ehtoja vastaava keskinäinen velkasuhde. Liiketoimintakokonaisuuteen kohdistuva osa verovelasta saadaan jakamalla verovelka siirtävän ja vastaanottavan yhtiön kesken esimerkiksi siirtyvien varojen suhteessa taseen loppusummaan.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Honkamäki – Pennanen 2010, s. 239.

¹⁰⁶ Verohallitus 1997, kohta 3.3 Velkojen siirtäminen. Ks. myös KVL 39/1996.

¹⁰⁷ Järvenoja 2007a, s. 194.

¹⁰⁸ Järvenoja 2007a, s. 195–197.

3.6 Varaukset

EVL 52c.4 §:n mukaan jakautuvan yhtiön verotuksessa vähennetyt varaukset, jotka kohdistuvat tiettyyn toimintaan, siirtyvät sille vastaanottavalle yhtiölle, jolle siirrettyyn toimintaan varaus kohdistuu. Osittaisjakautumisessa muut varaukset siirtyvät jakautuvalla yhtiölle ja vastaanottavalle yhtiölle samassa suhteessa kuin jakautuvan yhtiön nettovarallisuus jakautuu näille yhtiölle. Nettovarallisuudella tarkoitetaan ArvL:n 2 luvussa tarkoitettua nettovarallisuutta jakautumisajankohtana. Liiketoimintasiirrossa tulee EVL 52d §:n mukaan luovuttaa siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle.

Liiketoimintakokonaisuuteen kohdistuvat varaukset tulee sisällyttää vastaanottavalle yhtiölle siirrettävään liiketoimintakokonaisuuteen. Varaukset jaetaan EVL 52c.4 §:ssä kahteen ryhmään: tiettyyn toimintaan liittyviin varauksiin ja muihin varauksiin¹⁰⁹. Tiettyyn liiketoimintakokonaisuuteen kohdistuvia varauksia voivat olla jälleenhankintavaraukset (EVL 43 §), luottotappiovaraus (EVL 46 §) tai takuuvaraus (EVL 47 §).¹¹⁰ Näiden tiettyyn toimintaan kohdistuvien varausten ohella EVL 52c.4 § määrittelee yleisvarausten kohdistamista. Yleisvaraukset kohdistetaan siirtävälle ja vastaanottavalle yhtiölle samassa suhteessa kuin liiketoimintakokonaisuudesta luopuvan yhtiön nettovarallisuus jakautuu näiden yhtiöiden kesken¹¹¹.

Myös varauksiin sovelletaan jatkuvuusperiaatetta. Varauksia ei lueta vastaanottavan yhtiön veronalaiseksi tuloksi, vaan ne siirretään sellaisenaan vastaanottavalle yhtiölle. Osittaisjakautuminen on luonteeltaan yleisseuraanto, millä tarkoitetaan sitä, että siirtävän yhtiön liiketoimintakokonaisuuteen sisällyttämät varat ja vastuut siirtyvät suoraan vastaanottavalle yhtiölle lain nojalla eivätkä erilliset luovutustoimet ole tarpeen.¹¹² Liiketoimintasiirrolla sen sijaan ei ole yleisseuraantoluonnetta, jolloin vastaanottava yhtiö ei saavuta siirtävän yhtiön verotusasemaa muilta kuin säännöksessä erikseen mainituilta

---

¹⁰⁹ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 652.

¹¹⁰ Järvenoja 2007a, s. 191. Ks. takuuvarauksen osalta myös KVL 243/1996.

¹¹¹ HE 177/1995 vp., kohdassa Yleisperustelut, kohta 2.3. Jakautuminen.

¹¹² Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 643.

osin. On katsottu, että liiketoimintasiirrossa ei yleisseuraantoluonteen puuttumisen johdosta voida siirtää yleisvarauksia lainkaan, vaan ne tulee jättää siirtävään yhtiöön.¹¹³

Käytännössä varausten merkitys kuitenkin on varsin vähäinen. EVL:ssa hyväksytyjä varauksia ovat toimitilan ja kuluvan käyttöomaisuuden jälleenhankintavaraus, luottotappiovaraus, toimintavaraus (EVL 46a §), takuuvaraus (EVL 47 §-) ja hinnanlaskuvaraus (EVL 49 §). Toimintavaraus voidaan tehdä ainoastaan liikkeen- ja ammatinharjoittajan verotuksessa sekä sellaisen yhtymän tai kuolinpesän verotuksessa, jossa osakkaana on vain luonnollisia henkilöitä. Takuuvarauksen voi EVL 47 §:n mukaan vähentää vain rakennus-, laivanrakennus- tai metalliteollisuusliikettä harjoittava verovelvollinen. EVL 46 §:ssä luottotappiovarauksen käyttömahdollisuus on rajoitettu koskemaan vain talletuspankkeja ja luottolaitoksia. Myös hinnanlaskuvarauksen vähentäminen edellyttää tiettyjen edellytysten täyttymistä.¹¹⁴

---

¹¹³ Näin esimerkiksi Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 664 ja Järvenoja 2007a, s. 192.

¹¹⁴ EVL:n mukaisista varauksista ks. tarkemmin esim. Myrsky – Linnakangas 2010, s. 278 ss.

4 OMAVARAISEEN TOIMINTAAN KYKENEVÄ YKSIKKÖ

4.1 Asia C-43/00 Andersen og Jensen ApS

Liiketoimintakokonaisuuden käsitteen toisen elementin muodostaa legaalimääritelmän jälkiosa, jonka mukaan liiketoimintakokonaisuuden varat ja vastuut muodostavat hallinnollisesti itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Lain esitöissä tätä näkemystä vielä tarkennettiin: itsenäisesti toimeentulevalla taloudellisella yksiköllä tarkoitetaan sellaista varojen ja velkojen kokonaisuutta, joka pystyy harjoittamaan itsenäistä elinkeinotoimintaa¹¹⁵. Tämä tarkentava määritelmä perustune EUT:n asiassa Andersen og Jensen¹¹⁶ antamaan ratkaisuun.

Asiassa C-43/00 (Andersen og Jensen ApS) kantajana oli urheiluvälineiden tukku- ja vähittäiskauppaa harjoittava tanskalainen osakeyhtiö, Randers Sport A/S. Sukupolvenvaihdoksen toteuttamiseksi yhtiön osakkaat perustivat uuden yhtiön, Randers Sport Nyt A/S:n, jonka oli tarkoitus jatkaa siirtävän yhtiön elinkeinotoimintaa. Randers Sport A/S:n osakepääoma vastasi noin 40 200 euroa (300 000 Tanskan kruunua), kun taas uuden Randers Sport Nyt A/S:n osakepääoma oli noin 67 000 euroa (500 000 Tanskan kruunua). Siirtävä yhtiö otti noin 1,34 miljoonan euron (10 miljoonaa Tanskan kruunua) suuruisen lainan, jonka pääoma jäi siirtävään yhtiöön ja lainaan liittyvät vastuut siirtyivät vastaanottavalle yhtiölle. Randers Sport Nyt A/S:n likviditeetin turvaamiseksi sovittiin myös rahalaitoksesta otettavasta käyttöluotosta, jonka vakuudeksi annettiin Randers Sport Nyt A/S:n osakepääomaa edustavat osakkeet. Tällaisen järjestelyn ei katsottu täyttävän yritysjärjestelydirektiivissä liiketoimintakokonaisuudelle asetettuja edellytyksiä, koska lainan pääoma ja siitä johtuvat vastuut erotettiin toisistaan.

Mainittu ratkaisu on EUT:n ainoa kannanotto liiketoimintakokonaisuuden käsitteeseen ja ainoa nimenomainen ratkaisu, jossa käsitellään omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön käsitettä – joskaan EUT ei ratkaisussaan anna kovin yksityiskohtaista vastausta sen tulkintaan liittyvään problematiikkaan. Muita nimenomaan omavaraiseen toimintaan

---

¹¹⁵ HE 247/2006 vp. s. 7.

¹¹⁶ Silloinen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, asia C-43/00, Andersen og Jensen ApS v. Skatteministeriet, annettu 15.1.2002.

kykenevän yksikön tulkintaa koskevia ratkaisuja ei ole annettu EUT:ssa eikä kansallisissa tuomioistuimissa.

EUT:n näkemyksen mukaan toiminnallinen itsenäisyys on ensisijaista suhteessa taloudelliseen itsenäisyyteen. Toiminnallisella itsenäisyydellä EUT viittaa siihen, että liiketoimintakokonaisuuden on varoiteen ja velkoiteen muodostettava siirtohetkellä sellainen likvidi kokonaisuus, jonka toiminnan ylläpitäminen ei edellytä omistajien tai rahoittajien tekemiä lisäinvestointeja tai muuta lisärahoitusta. Ratkaisussa ei eksplisiittisesti selvitetä, mitä taloudellisella itsenäisyydellä tarkoitetaan. Perusteluista voitaneen kuitenkin päätellä, että sillä viitataan tiettyyn taloudelliseen riippumattomuuteen.¹¹⁷

EUT:n näkemyksen mukaan vastaanottavan yhtiön ottama pankkilaina ei välttämättä indikoi sitä, ettei liiketoimintakokonaisuus muodosta omavaraiseen toimintaan kykenevää yksikköä. Kuitenkin niissä tapauksissa, joissa vastaanottavan yhtiön taloudellinen tilanne on kokonaisuutena arvioiden heikko, liiketoimintakokonaisuutta ei ehkä kuitenkaan hyväksytä.¹¹⁸ EUT ei ratkaisussaan itse asiassa suoraan ota lainkaan kantaa toiminnan itsenäisyyteen, vaan jättää sen kansallisen tuomioistuimen ratkaistavaksi ja korostaa tapauskohtaisten erityisolosuhteiden merkitystä asiaa ratkaistaessa. Ratkaisun perusteluista voidaan päätellä, että kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida toiminnan itsenäisyyttä kussakin yksittäistapauksessa erikseen¹¹⁹.

EUT:n perustelut jättävät kuitenkin melko paljon tulkinnanvaraisuutta käsitteen sisällön arviointiin. Asiassa esitetty jaottelu toiminnalliseen ja taloudelliseen itsenäisyyteen on kyseisessä ratkaisussa ongelmallinen, sillä EUT näyttää toiminnallista itsenäisyyttä koskevissa perusteluissaan viittaavan jatkuvasti enemmän tai vähemmän siihen, riittävätkö liiketoimintakokonaisuutena siirretyt varat toiminnan harjoittamiseen¹²⁰. Andersen og Jensen -tapauksessa annettuja perusteluja on arvosteltu myös siksi, että EUT ei peruste-

---

¹¹⁷ Ks. C-43/00 Andersen og Jensen ApS, kohta 35.

¹¹⁸ Ks. C-43/00 Andersen og Jensen ApS, kohdat 35–36.

¹¹⁹ Ks. C-43/00 Andersen og Jensen ApS, kohta 37: ”Toiminnan itsenäisyyden arvioiminen on kuitenkin jätettävä kansalliselle tuomioistuimelle, jonka on otettava huomioon *kunkin yksittäistapauksen* erityiset olosuhteet.” Kursivoidusta ilmauksesta voitaneen päätellä, että EUT on tarkoittanut jättää itsenäisyyden arvioinnin poikkeuksetta kansallisen tuomioistuimen tehtäväksi. Kursivointi kirjoittajan.

¹²⁰ Asia C-43/00 Andersen og Jensen ApS, esimerkiksi kohta 35: ”Tästä seuraa, että itsenäistä toimintaa on arvioitava ensiksi toiminnalliselta kannalta – siirretyillä varoilla on voitava toimia itsenäisen yrityksen tavoin tarvitsematta turvautua investointeihin--”.

luissaan kovinkaan tarkasti yksilöi sitä, milloin varojen ja vastuiden voidaan katsoa liittyvän toisiinsa riittävällä tavalla¹²¹.

Vaikka EUT:n esittämä jaottelu toiminnalliseen ja taloudelliseen itsenäisyyteen onkin tietyllä tavalla ongelmallinen, tässä tutkimuksessa omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön käsitettä on lähestytty samasta näkökulmasta. Syynä tähän on se, että liiketoimintakokonaisuuteen edellytetään sisällytettävän myös harjoitettava liike- tai muu tulonhankkimistoiminta, jolloin liiketoimintakokonaisuuden on oltava toiminnallisesti selkeästi erotettavissa yhtiön muusta toiminnasta. Taloudellisella itsenäisyydellä on puolestaan merkitystä erityisesti toiminnan tulorahoituksen riittävyyden ja toiminnan tuloksellisuuden kannalta. Taloudellisen itsenäisyyden käsite on relevantti myös siksi, että liiketoimintakokonaisuuteen tulee sisällyttää varoihin kohdistuvat velat ja on ratkaistava, miten esimerkiksi liiallinen velkaantuminen vaikuttaa liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyteen.

4.2 Toiminnallinen itsenäisyys

EUT:n edellä esitellyn Andersen og Jensen ApS -ratkaisun mukaan itsenäisen liiketoiminnan käsitettä tulee siis arvioida ensisijaisesti toiminnalliselta ja toissijaisesti rahoitukselliselta kannalta. Toiminnallinen itsenäisyys viittaa tuomioistuimen mukaan siihen, että siirrettyjen varojen tulee siirron hetkellä muodostaa sellainen kokonaisuus, joka voi toimia itsenäisen yrityksen tavoin ilman merkittäviä lisäsijoituksia tai lisävarojen siirtämistä. Tämä linjaus on otettu esiin myös hallituksen esityksessä, jonka mukaan säännöksessä edellytettävällä itsenäisesti toimeentulevalla taloudellisella yksiköllä tarkoitetaan sellaista varojen ja velkojen kokonaisuutta, joka pystyy harjoittamaan itsenäistä elinkeinotoimintaa¹²².

Toiminnallisen itsenäisyyden kannalta liiketoimintakokonaisuuden olemassaoloa arvioitaessa ensin tulisi tutkia, millaista varallisuutta aiottu liiketoimintakokonaisuus sisältää. Tämän jälkeen tulisi arvioida varallisuuden riittävyyttä itsenäisen toiminnan harjoitta-

---

¹²¹ Boulogne – Gooijer 2013, s. 244.

¹²² HE 247/2006 vp, s. 7.

miseksi siten, ettei tarvetta lisäpääoman hankkimiseen synny. Toiminnallista itsenäisyyttä arvioitaessa tulisi siten tarkastella myös liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvän varallisuuden luonnetta eli sitä, olisiko kyseisillä varoilla mahdollista aloittaa liiketoiminnan harjoittaminen itsenäisen liikeyrityksen tavoin. Jos liiketoimintakokonaisuuden sisältämin varoin voitaisiin kyseisellä toimialalla harjoittaa elinkeinotoimintaa, toiminnan omavaraisuuden vaatimuksen voitaisiin katsoa täyttyvän.¹²³

Omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön vaatimuksessa on yksinkertaistetusti kyse siitä, että liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettävien varojen on riitettävä kattamaan liiketoimintakokonaisuuden velat ja varaukset sekä osakepääoman määrä verotuksessa poistamatta olevin hankintameno laskettuna¹²⁴. Vaikka seuraava vuosikirjaratkaisu koskeekin varsinaisesti liiketoimintasiirrossa käytettävää vastiketta, ratkaisusta voidaan kuitenkin saada tukea myös edellä esitetyille näkemykselle varojen riittävydestä.

KHO 2001:3: A Oy aikoi eriyttää osan liiketoiminnastaan B Oy:öön liiketoimintasiirrolla. Liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvien varojen kirjanpitoarvo ja varojen verotuksessa poistamatta oleva hankintameno oli yhteensä noin 52 miljoonaa markkaa ja niiden arvioitu käypä arvo noin 85 miljoonaa markkaa. Liiketoimintakokonaisuuden velkojen määrä yleisvelkojen osuus huomioon ottaen oli noin 59 miljoonaa markkaa. Velkojen määrä ylitti siis varojen verotuksessa poistamatta olevan hankintameno ja kirjanpitoarvon seitsemällä miljoonalla markalla. Luovuttava yhtiö A Oy tuli saamaan liiketoimintasiirrossa B Oy:n annettavaksi tulevia uusia osakkeita, joita vastaavan osakepääoman lisäys oli 10 000 markkaa. Varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen erotus oli tarkoitus kirjata B Oy:ssä voitovarojen vähennykseksi ja A Oy:llä osakkeiden hankintameno nollaksi markaksi. Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52d §:n soveltamisen yhtenä edellytyksenä on, että siirtävä yhtiö saa vastikkeeksi ainoastaan vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Jatkuvuusperiaate ja lain 52d §:n 4 momentti edellyttävät, että vastikkeeksi luetaan siirrettyjen varojen verotuksessa vähentämättä oleva määrä vähennettynä siirtyneiden velkojen ja varausten määrällä. Kun vastikkeeksi saatavien osakkeiden verotukselliseksi hankintameno tulisi näin laskettuna negatiivinen arvo ja verotuksessa näin toteutettua menettelyä ei voida hyväksyä, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52d §:n mukaisen liiketoimintasiirron edellytykset eivät täyttyneet.

---

¹²³ Ståhl 2005, s. 137–138.

¹²⁴ Järvenoja 2007a, s. 197.

KHO:n ratkaisussa korostuu EVL 52d §:n säännös siitä, että liiketoimintasiirrossa ei voida käyttää lainkaan käteisvastiketta. Se, että varojen ja velkojen verotuksessa poistamattomien hankintamenojen¹²⁵ erotus oli tarkoitus kirjata voittovarojen vähennykseksi olisi toteutuessaan merkinnyt käteisvastikkeen käyttöä. Merkitystä on annettu sille seikalle, että siirtävän yhtiön vastikkeena saamien osakkeiden hankintameno olisi järjestyksessä muodostunut negatiiviseksi. Tämän seurauksena liiketoimintakokonaisuuden ei olisi voitu katsoa olevan omavarainen EVL 52c.2 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Mikäli vastaanottavaan yhtiöön joudutaan pian osittaisjakautumisen tai liiketoimintasiirron jälkeen tekemään lisäinvestointeja tai muulla tavoin rahoittamaan sen toimintaa, on mahdollista, että omavaraisuutta koskevan edellytyksen täytyminen kyseenalaistetaan eikä järjestyksellä välttämättä hyväksytä. Tapauksessa yhtiö itse ilmeisesti on vedonnut siihen, että varat *käyvin arvo*in laskettuna olisivat riittäneet kattamaan velat ja osakepääoman, mutta kuten ratkaisussa on tuotu ilmi, jatkuvuusperiaate edellyttää arvostamaan liiketoimintakokonaisuutena siirrettävät varat niiden verotuksessa poistamatta olevaan hankintamenuun.

Toiminnallisen itsenäisyyden kannalta voitaneen ottaa esiin myös se, että oikeuskirjallisuudessa on kritisoitu EUT:n linjauksia liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvistä varoista. EUT:n Andersen og Jensen -asiassa antamien perustelujen mukaan liiketoimintasiirrossa *kaikkien* tiettyyn toimialaan liittyvien varojen ja vastuiden tulee siirtyä vastaanottavalle yhtiölle. Yritysjärjestelydirektiivin sanamuoto ei kuitenkaan näytä edellyttävän, että kaikki varat ja vastuut siirretään, vaan sanamuodon mukaan liiketoimintakokonaisuuden tulee sisältää ”yhtiön osan kaikki varat ja vastuut, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan, toisin sanoen omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön”. Itse asiassa direktiivissä ei siten edellytetä – kuten EUT on Andersen og Jensen -asiassa siis tulkinnut – että *kaikki* varat ja vastuut on siirrettävä. On esitetty, että direktiivin sanamuotoa tulisi tulkita siten, että ne varat ja vastuut, jotka tosiasiallisesti siirretään, yhdessä muodostavat liiketoimintakokonaisuuden, eikä yksittäisillä siirtävään yhtiöön jäävillä omaisuus- tai velkaerillä tulisi olla ratkaisevaa merkitystä liiketoimintakokonaisuuden

---

¹²⁵ Ratkaisuselosteessa viitataan tässä yhteydessä varojen ja velkojen kirjanpitoarvoihin, mutta selosteen alussa tuodaan esiin se, että sekä kirjanpitoarvo että verotuksessa poistamatta oleva hankintameno ovat samansuuruiset.

hyväksyttävyyden kannalta.¹²⁶ Tällainen tulkinta vastaisi esimerkiksi Ranskassa sovellettavan liiketoimintakokonaisuus-käsitteen sisältöä, sillä tällöin tosiasiallisesti siirrettiisiin liiketoimintaan *olennaisesti* liittyviä ja toiminnan ylläpitämiseksi välttämättömiä varallisuuseriä¹²⁷.

EUT:n näkemys ja yritysjärjestelydirektiivin sanamuoto näyttäisivätkin olevan jossain määrin ristiriidassa sen suhteen, mitä liiketoimintakokonaisuuteen tulee sisällyttää ja voiko siitä jättää jotakin pois. EUT:lla on kuitenkin EU-vero-oikeuden tulkinnassa vahva asema. Taustalla EUT:n korostuneessa asemassa on ennen kaikkea se, että direktiivit muotoillaan melko väljästi, minkä seurauksena EUT:n ennakkoratkaisut pitkälti muotoavat EU-oikeudellisten säännösten sisältöä jäsenvaltioiden verotuksessa. EUT varmistaa ratkaisullaan, että EU-oikeutta tulkitaan yhdenmukaisesti jäsenvaltioissa.¹²⁸ Näin ollen EUT:n käsitys liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettävistä eristä tulisi ottaa lähtökohdaksi hyväksyttävyyttä arvioitaessa.

Oikeuskirjallisuudessa on myös esitetty, että Andersen og Jensen ApS -ratkaisussa korostuu nimenomaan siirrettyjen varojen funktio. Siirretyillä varoilla itsessään tulisi siten olla tiettyjä ominaisuuksia, jotta edellytys omavaraisuudesta täyttyy. Toiminnallisen itsenäisyyden arvioinnin lähtökohtana tulisi olla itse liiketoimintakokonaisuus, ei niinkään se, miten varoja on siirtävässä ja vastaanottavassa yhtiössä käsitelty tai käsitellään yritysjärjestelyn jälkeen.¹²⁹ Toiminnallisen itsenäisyyden arvioinnissa saattaisi olla perusteltua ottaa huomioon, että vaikka tietyt varat eivät itsessään riittäisi omavaraisen toiminnan ylläpitämiseen, ne voivat kuitenkin kokonaisarvion perusteella olla merkittäviä tai jopa välttämättömiä toiminnan harjoittamisessa. Tällaisten varojen sisällyttäminen liiketoimintakokonaisuuteen ja siirtäminen osittaisjakautumisessa tai liiketoimintasiirrossa voi vaikuttaa positiivisesti vastaanottavan yhtiön tuottavuuteen ja kilpailukykyyn, jolloin liiketoimintakokonaisuuden hyväksymistä voitaisiin puoltaa.¹³⁰

---

¹²⁶ Näin Boulogne – Gooijer 2013, s. 244.

¹²⁷ Ks. tarkemmin tämän tutkimuksen luku 6.2.3 Ranskassa sovellettavasta liiketoimintakokonaisuuden käsitteestä.

¹²⁸ Ks. tarkemmin Helminen 2012, s. 57.

¹²⁹ Alhager 2003, s. 14–16.

¹³⁰ Boulogne – Gooijer 2013, s. 246.

Jossain määrin ongelmallisena toiminnallisen itsenäisyyden kannalta voidaan pitää sitä seikkaa, että osittaisjakautumista koskevassa EVL:n 52c.1 §:n 2-kohdassa¹³¹ ei ole mainintaa liiketoimintakokonaisuutena luovutettavan toiminnan jatkamisesta vastaanottavassa yhtiössä, kun taas liiketoimintasiirtoa koskevassa EVL 52d §:ssä nimenomaisesti edellytetään, että liiketoimintakokonaisuus siirretään toimintaa jatkavalle yhtiölle. Liiketoimintasiirtoa koskevassa säännöksessä erityisesti korostetaan *toiminnan* siirtämistä¹³². Lain esitöissä on kuitenkin nimenomaisesti myös osittaisjakautumisen yhteydessä tuotu esiin, että vastaanottavan yhtiön tulisi jatkaa liiketoimintakokonaisuutena siirrettävää toimintaa osittaisjakautumisen jälkeen¹³³.

Toiminnan jatkamisen vaatimusta osittaisjakautumisen jälkeen ei ole vastaanottavalle yhtiölle asetettu myöskään yritysjärjestelydirektiivissä, joten voidaanko edellyttää, että osittaisjakautumisessa vastaanottava yhtiö jatkaa liiketoimintakokonaisuutena luovutettavaa toimintaa? Periaatteessa jäsenvaltiot eivät kansallisin säännöksin tai muutenkaan voi tiukentaa direktiivissä asetettuja vaatimuksia yritysjärjestelydirektiivin minimisääntelyluonteen¹³⁴ vuoksi, joten vastaanottavan yhtiön ei periaatteessa voitane osittaisjakautumisen jälkeen edellyttää jatkavan toiminnan harjoittamista. Tällainen tulkinta kuitenkin aiheuttaa jossain määrin epätyytyttävän tilanteen, sillä tällä tavoin tulkittuna liiketoimintakokonaisuus saa osittaisjakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa eri sisällön. Tarkoituksena kuitenkin muutosdirektiiviä implementoitaessa oli, että käsitteellä on sama sisältö sekä osittaisjakautumisessa että liiketoimintasiirrossa¹³⁵. Tulkinnasta seuraa ongelmia myös sitä kautta, että osittaisjakautumisessa tulee periaatteessa mahdolliseksi luovuttaa pelkkää varallisuutta ilman toimintaa, jos toiminnan jatkamista osittaisjakautumisen jälkeen ei edellytetä. Tätä ei voida pitää lain ja yritysjärjestelydirektiivin kannalta tarkoituksenmukaisena.

---

¹³¹ EVL 52c.1 § 2-k: ”--osakeyhtiö selvitysmenettelyttä siirtää, ilman että se purkautuu, yhden tai useamman liiketoimintakokonaisuutensa sellaisenaan yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle ja jättää vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden siirtävään yhtiöön.”

¹³² Immonen 2011, s. 334.

¹³³ VaVM 42/2006 vp, s. 2.

¹³⁴ Ks. esim. Penttilä 2012, s. 33.

¹³⁵ He 247/2006 vp, s. 7.

4.3 Taloudellinen itsenäisyys

4.3.1 Rahoituksen ja varojen riittävyydestä sekä voitollisuuden edellyttämisestä

EUT ei Andersen og Jensen ApS -asiassa antamissaan perusteluissa määrittele, mitä se tarkalleen ottaen taloudellisella itsenäisyydellä tarkoittaa. Kuten edellä jo todettiin, perusteluista voitaneen päätellä, että taloudellisella itsenäisyydellä viitataan tietynasteiseen taloudelliseen riippumattomuuteen¹³⁶. Jos vastaanottava yhtiö joutuu pian yritysjärjestelyn jälkeen turvautumaan omistajien, rahoittajien tai emoyhtiön antamaan lisärahoitukseen tai uusiin yritysjärjestelyihin, on mahdollista, että liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuus kyseenalaistetaan eikä yritysjärjestelyä välttämättä hyväksytä. Omavaraisuuden kannalta riskialttiina voidaan pitää sekä oman pääoman ehtoisia lisäsijoituksia että jossain määrin myös vieraan pääoman ehtoista lisärahoitusta.¹³⁷

Oikeuskirjallisuudessa taloudellisen itsenäisyyden merkitys on jäänyt hieman taka-alalle ehkä sen vuoksi, että EUT on tulkinnallaan antanut sille jo lähtökohtaisesti toissijaisen aseman suhteessa toiminnalliseen itsenäisyyteen. Tulkinnallista epävarmuutta liittyy kuitenkin siihen, milloin liiketoimintakokonaisuuden voidaan katsoa olevan taloudellisesti riittävän itsenäinen siten, että vastaanottavassa yhtiössä voidaan jatkaa liiketoimintakokonaisuutena siirretyn toiminnan harjoittamista itsenäisen liikeyrityksen tavoin. EUT:n jaottelu toiminnalliseen ja taloudelliseen itsenäisyyteen on myös jossain määrin keinotekoinen, koska toiminnallinen itsenäisyys edellyttää tiettyä rahoitusasemaa, joka taas riippuu taloudellisesta itsenäisyydestä. Rajanveto näiden eri aspektien välillä voi siten muodostua haastavaksikin.

Liiketoimintakokonaisuus sisältää yhtiön osan varat, varoihin kohdistuvat velat sekä toimintaan kohdistuvat varaukset. Omavaraisuudella ja taloudellisella itsenäisyydellä ei siten tarkoiteta täydellistä velattomuutta, koska jo EVL:n liiketoimintakokonaisuutta

---

¹³⁶ Ks. C-43/00 Andersen og Jensen ApS, kohta 35.

¹³⁷ Vrt. Järvenoja 2007a, s. 197–198. Järvenojan mukaan vastaanottavan yhtiön lisärahoittaminen erityisesti oman pääoman ehtoisesti liiketoimintasiirron jälkeen aiheuttaa epäilyksiä vastaanottavan yhtiön omavaraisuudesta. Kuitenkin tietyissä tilanteissa myös velkarahoitus vieraan pääoman ehtoisesti aiheuttaa tulkinnanvaraisia tilanteita, joskaan EUT:n tulkinnan mukaan esimerkiksi pankkilaina ei automaattisesti johda liiketoimintakokonaisuuden hylkäämiseen. Velkarahoitukseen liittyvää problematiikkaa käsitellään myöhemmin tässä tutkimuksessa.

koskevan säännöksen mukaan siihen tulee sisällyttää myös velat. Jatkuvuusperiaate edellyttää, että niiden varojen, jotka liiketoimintakokonaisuutena siirretään verotuksessa poistamattomista arvoista, on riitettävä kattamaan siirrettävien velkojen, varausten ja osakepääoman määrä¹³⁸. Omavaraisuuden ja taloudellisen itsenäisyyden kannalta ratkaisevaa lienee se, pystytäänkö liiketoimintakokonaisuutena siirrettävällä toiminnalla tuotamaan riittävä tulorahoitus juoksevien kulujen hoitamiseksi ja mahdollisten tulevien investointien kattamiseksi.¹³⁹

Periaatteessa se, että tulorahoitus riittää juoksevien kulujen ja mahdollisten investointien kattamiseen, johtaa kuitenkin siihen, että tulos pitkällä aikavälillä on nolla. Vaikka varat ehkä riittäisivät kattamaan OYL:ssa määritellyn minimipääoman, ne eivät välttämättä riitä menestyvän liiketoiminnan harjoittamiseen. Tapauskohtaiset olosuhteet, kuten kilpailutilanne ja toimiala, vaikuttavat asiassa tehtävään kokonaispäätelmään.¹⁴⁰ Taloudellisen itsenäisyyden kannalta mielenkiintoinen kysymys on myös se, tuleeko liiketoimintakokonaisuudelta edellyttää voitollisuutta. Jos voitollisuutta edellytetään, tulisi määritellä myös riittävänä pidettävä voitollisuuden määrä ja se hetki, jolla voitollisuutta edellytetään. Yritysjärjestelydirektiivissä ei aseteta vaatimusta liiketoimintakokonaisuutena siirretyn toiminnan voitollisuudesta, vaan pelkästään sen kyvystä tulla omavaraisesti toimeen. Näin ollen nimenomaista edellytystä voitollisuudelle ei voida edes asettaa. Tiettyyn ajanhetkeen sidottu edellytys tuloksesta tai voitollisuudesta ei myöskään kertoisi mitään tulevista toimintaedellytyksistä.¹⁴¹

Oman kysymyksensä omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön tulkinnassa voi aiheuttaa se, mikä nettovarallisuuden määrä katsotaan sellaiseksi, että toimintaa voidaan tosiasiallisesti harjoittaa omavaraisesti ja itsenäisen yhtiön tavoin. Jos osittaisjakautuva tai liiketoimintasiirron tekevä yhtiö on esimerkiksi konsulttiyhtiö, liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettävien fyysisten varojen määrä voi olla hyvinkin vähäinen¹⁴². Liiketoimintakokonaisuus saattaa koostua yksinomaankin henkilöstön osaamisesta. Siten

---

¹³⁸ Järvenoja 2007a, s. 197.

¹³⁹ Ks. Mehtonen 2001, s. 151.

¹⁴⁰ Mehtonen 2001, s. 151–152.

¹⁴¹ Mehtonen 2001, s. 155. Mehtonen tuo esiin myös yritysjärjestelydirektiivin tarkoituksen yritystoiminnan kannattavuuden ja taloudellisen kannattavuuden parantamisesta.

¹⁴² Ks. osaamisintensivisistä toimialoista esimerkiksi Immonen 2011, s. 341.

varojen määrä itsessään ei välttämättä ole merkityksellinen sen kannalta, kuinka paljon varsinainen toiminta tuottaa tulorahoitusta yhtiölle. Jotkin yrityksen toiminnot, jotka voidaan liiketoimintakokonaisuuksina yhtiöittää, voivat myös olla hyvinkin riippuvaisia yhtiön muusta toiminnasta eivätkä ne välttämättä itsessään tuota voittoa, vaan vaikuttavat yhtiön rahavirtaan lähinnä välillisesti. Esimerkkinä näistä tilanteista voidaan mainita tuotekehitystoiminta tai markkinointi¹⁴³.

Liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuuden arvioinnissa ratkaiseva merkitys tulisi antaa sille, riittävätkö varat juuri kyseisen toiminnan harjoittamiseen – ei niinkään sille, kuinka paljon näiden varojen absoluuttinen euromääräinen arvo on. Avainkysymyksenä tällöin on se, voisiko liiketoimintakokonaisuuden nettovarallisuudella harjoittaa kyseistä toimintaa itsenäisen yrityksen tavoin. Vertailukohteena voitaisiin näin ollen käyttää vastaavalla alalla toimivaa kutakuinkin saman suuruusluokan yhtiötä. Tapauskohtaisilla olosuhteilla tulisi olla ratkaiseva merkitys nettovarallisuuden riittävyden arvioimisessa.

Voidaanko liiketoimintakokonaisuus hyväksyä, jos pääasiallisesti henkilöstön osaamisesta koostuvaan liiketoimintakokonaisuuteen sisällytetään käyttöpääomaa tai toiminnan käynnistämiseksi otetaan pankkilainaa? Esimerkiksi ratkaisussa KVL 80/1996 kyse oli nimenomaan osaamisintensiivisen liiketoimintakokonaisuuden siirrosta ja liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettäväksi käyttöpääomaksi hyväksyttiin hieman alle kuukauden tarvetta vastaava määrä:

A Oy ja B Oy perustivat X Oy:n, jonka osakekannasta A Oy merkitsi 40 % ja B Oy 60 %. A Oy siirsi uuteen yhtiöön atk-toimintoja ja 215 työntekijää. B Oy siirsi uuteen yhtiöön 15 henkilöä, jotka olivat toimineet tuki- ja konsultointitehtävissä ja muodostaneet oman liiketoimintaosan. A Oy ja B Oy siirsivät kaikki siirtyvän liiketoimintansa osaan kohdistuvat varat ja siirtyviin varoihin kohdistuvat velat. Koska siirrettävät liiketoiminnat muodostuivat suurelta osin henkilöiden tietotaidosta ja ammattipätevyydestä, siirrettävän varallisuuden määrä oli vähäinen. Uusi yhtiö tarvitsi toimintansa käynnistämiseen käyttöpääomaa, jotta toiminnan jatkaminen uudessa yhtiössä häiriöttä olisi mahdollista. A Oy ja B Oy sisällyttivät siir-

---

¹⁴³ HE 177/1995 vp, kohdassa Yksityiskohtaiset perustelut – 1. Lakiehdotusten perustelut – 1.1. Laki elinkeinotulon verottamisesta – 52d § tuodaan esiin, että esimerkiksi markkinointi voidaan eriyttää yhtiön muusta toiminnasta. Analogisesti tulkittuna myös tuotekehitystoiminta voitaneen hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi, joka voidaan eriyttää muusta toiminnasta, mikäli se täyttää EVL 52c.2 §:ssä asetetut edellytykset.

tyihin varoihin kohtuullista käyttöpääomaa vastaavan määrän rahoitusomaisuutta, joka oli hieman alle kuukauden säännöllisten menojen määrä. KVL hyväksyi järjestelyn EVL 52d §:n mukaiseksi liiketoimintasiirroksi.

4.3.2 Velkarahoitukseen liittyvästä problematiikasta

EUT mainitsee asiassa Andersen og Jensen ApS antamissaan perusteluissa, että vastaanottava yhtiö turvautuminen *tavanomaisin markkinaehdoin* myönnettyyn pankkilainaan ei välttämättä johda siihen, että toimintaa ei katsottaisi itsenäiseksi liiketoimintakokonaisuudelta edellytettävällä tavalla¹⁴⁴. Ilmaus ”tavanomaisin markkinaehdoin” luonnollisesti johtaa pohtimaan kysymystä siitä, miten tilannetta arvioidaan silloin, jos rahoitus on järjestetty muilla kuin tavanomaisiksi katsottavilla ehdoilla. Ongelmia voi syntyä esimerkiksi silloin, jos liiketoimintasiirroksessa syntyneen konsernin emoyhtiö rahoittaa tytäryhtiön toimintaa siinä määrin, ettei tämä itsenäisesti ilman emoyhtiön rahoitusta pystyisi ylläpitämään toimintaansa. Tästä puolestaan voi aiheutua alikapitalisointiin liittyviä kysymyksiä.¹⁴⁵

Alikapitalisoinnilla (*thin capitalization*) tarkoitetaan rahoitusjärjestelyjä, joissa vieraan pääoman suhde omaan pääomaan on ylimitoitettu verotuksellisten hyötyjen saamiseksi tilanteissa, joissa rahoittajana toimii konserniyhtiö tai muu lähipiiriin kuuluva yhtiö. Periaatteessa velkarahoitukseen liittyvät ongelmat kiteytyvät elinkeinotoiminnan korkojen laajaan vähennysoikeuteen (Suomessa EVL 18.1 § 2-k), jonka perusteella saajalleen veronalainen korkotulo on maksajalle vähennyskelpoista korkomenoa. Alikapitalisointia koskeva problematiikka nousee esiin erityisesti rajat ylittävissä tilanteissa, joissa yhtiöt hyödyntävät eri valtioiden erilaista verolainsäädäntöä ja erilaisia vähennysjärjestelmiä. Korkojen vähennysoikeuteen on puututtu useissa valtioissa paitsi alikapitalisointia koskevilla säännöksillä, myös korkojen vähennysoikeutta rajoittavilla säännöksillä.¹⁴⁶

---

¹⁴⁴Ks. C-43/00 Andersen og Jensen ApS, kohta 35. Kursivointi kirjoittajan.

¹⁴⁵ Mehtonen 2001, s. 151.

¹⁴⁶ Knuutinen 2012, s. 288–289. Suomessa korkojen vähennysoikeutta on rajoitettu 1.1.2013 alkaen EVL 18a §:llä. Ks. tarkemmin uudesta korkojen vähennysoikeutta rajoittavasta säännöksestä esimerkiksi Malmgrén 2013, Aalto – Viilo 2013 ja Tikkanen 2013.

Lähtökohtaisesti konsernin sisäisissä järjestelyissä velkarahoituksen ongelmatilanteet liittyvät siihen, minkä suuruista korkoa velan antanut konserniyhtiö toiselta konserniyhtiöltä perii. Verotuksessa edellytetään, että konserniyhtiöt noudattavat keskinäisissä järjestelyissään markkinaehtoperiaatetta (*at arm's length -principle*), millä tarkoitetaan sitä, että konserniyhtiöiden keskinäisissä järjestelyissä tulee noudattaa samoja ehtoja kuin toisistaan riippumattomat osapuolet noudattaisivat vastaavassa tilanteessa.¹⁴⁷ Liiketoimintakokonaisuuden kannalta merkityksellistä on se, missä määrin emo- tai muu konserniyhtiö taikka muu lähipiiriin kuuluva yhtiö rahoittaa liiketoimintasiirrolla yhtiötetyn liiketoimintakokonaisuuden toimintaa liiketoimintasiirron jälkeen. Siinä mielessä myös velkajärjestelyn markkinaehtoisuudella kuitenkin on merkitystä, että mikäli konserniyhtiöt noudattavat keskinäisessä velkajärjestelyssään markkinaehtoperiaatetta, liiketoimintakokonaisuutta ei voitane hylätä yksinomaan sillä perusteella, että lainan antaja on konserniyhtiö.

EUT:n viittausta tavanomaisin markkinaehdoin myönnettyyn pankkilainaan analogisesti soveltaen voitaisiin siis ajatella, että pääsääntöisesti markkinaehtoisesti myönnetty laina ei automaattisesti vaaranna liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä. Vasta siinä tilanteessa, ettei laina syystä tai toisesta olisi markkinaehtoperiaatteen mukainen tai kun kokonaisuutena arvioituna liiketoimintakokonaisuuden kyky omavaraiseen toimintaan olisi kyseenalainen esimerkiksi emoyhtiön antaman pitkäaikaisen tai merkittävän lisärahoituksen vuoksi, voitaisiin liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyys asettaa kriittiseen valoon.¹⁴⁸

Oikeuskirjallisuudessa on kyseenalaistettu taloudellisen itsenäisyyden merkitys liiketoimintakokonaisuuden arvioinnissa. Käsite näyttää aiheuttavan merkittäviä tulkintaongelmia, vaikka sen arviointi EUT:n mukaan on liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuuden kannalta toissijaista. Esimerkiksi Mehtonen kritisoi sitä, että ”taloudellinen itsenäisyys” ei ole vero-oikeudellinen käsite, jolloin tulkinta-apua on haettava muista lähteistä. Taloudellista itsenäisyyttä joudutaan varsin monesti arvioimaan vasta sen jäl-

---

¹⁴⁷ Helminen 2012, s. 217.

¹⁴⁸ Näin Tizzano 2001, s. 392.

keen, kun yritysjärjestely on jo tehty.¹⁴⁹ Jälkikäteen tapahtuva arviointi aiheuttaa verovelvolliselle tarpeetonta epävarmuutta liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyydestä.

Taloudellisen itsenäisyyden käsitettä kohtaan esitetty kritiikki on perusteltua. Taloudellista itsenäisyyttä voidaan arvioida sekä koko yhtiön että sen tietyn osan kannalta. Mehtonen on tuonut esiin myös taloudellisen itsenäisyyden suhteellisuuden, millä hän viitanee siihen, että riippuu tarkasteltavasta yhtiöstä, sen koosta, toimialasta, kilpailutilanteesta ja muista vastaavista tilannekohtaisista olosuhteista, kuinka kannattavaa ja menestyvää yhtiön toiminta kunakin hetkenä on. Ongelmallista on myös se, että koska käsite ei sisälly verolainsäädäntöön, siitä ei ole tulkintakäytäntöä eikä sen tulkinta välttämättä ole yhtenäistä. Ei voida myöskään yksiselitteisesti sanoa, millaisin kriteerein liiketoimintakokonaisuuden taloudellista itsenäisyyttä tulisi arvioida.¹⁵⁰

Jos yhtiön eri toimintoja käsitellään omina seurantayksiköinä, on suhteellisen vaivatonta todeta, onko kyseinen toiminta ollut tuloksellista ja millaiset ovat toiminnan muut tunnusluvut. Seuranta voidaan tehdä useilla eri mittareilla ja tunnusluvuilla, jotka eivät välttämättä osoita samansuuntaisia tuloksia. Tietyn yksikön omavaraisuus ei välttämättä ole osoitus sen kannattavuudesta, eikä menestyväkään toimintaa aina voida ylläpitää yksinomaan tulo-rahoituksen turvin, vaan esimerkiksi investointien toteuttamiseksi rahoituslaitokselta otettava laina voi olla välttämätön¹⁵¹.

Kuten edellä on jo tuotu esiin, EUT on oikeastaan ainoa taho, joka on ottanut kantaa omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön muodostumiseen. Ratkaisussa on tosin kyse lähinnä siitä, voiko tietynlainen rahoituksellinen riippuvuus vaarantaa hyväksyttävän liiketoimintakokonaisuuden muodostumisen. On huomautettava, että EUT:n perusteluita asiassa Andersen og Jensen ei ole pidetty kovinkaan onnistuneena. Perusteluita on pidetty kestävämminä suhteessa tosielämän liiketoimintaan eivätkä perustelut ainaakaan selventäneet yritysjärjestelydirektiivissäkin käytettävää yksikön omavaraisuuteen

---

¹⁴⁹ Mehtonen 2001, s. 156.

¹⁵⁰ Mehtonen 2001, s. 156.

¹⁵¹ Velkarahoituksella voidaan myös ns. vipuvaikutuksen (*financial leverage*) kautta kasvattaa oman pääoman tuottoa hyvinä vuosina. Vipuvaikutuksella on kuitenkin positiivinen vaikutus vain silloin, kun yrityksen kannattavuus on niin hyvä, että koko pääoman tuotto eli oman ja vieraan pääoman tuotto yhteensä on suurempi kuin vieraan pääoman kustannukset. Ks. vipuvaikutuksesta esim. Kinnunen – Laitinen – Laitinen – Leppiniemi – Puttonen 2009, s. 64–67.

liittyvää käsitettä.¹⁵² Kansallisella tasolla oikeustapaukset ovat pitkälti keskittyneet analysoimaan varoihin ja vastuisiin liittyviä kysymyksiä. Muutamissa ratkaisuissa on vain ikään kuin ”sivulauseessa” viitattu asiaa enemmän perustelematta myös siihen, että kyseinen liiketoimintakokonaisuus voidaan katsoa omavaraiseen toimintaan kykeneväksi yksiköksi¹⁵³.

---

¹⁵² Vinther – Werlauff 2002, s. 445. Ks. myös Boulogne – Gooijer 2013, s. 243–248.

¹⁵³ Ks. esimerkiksi KHO 2010:9, jossa tytäryhtiön osakekannan hyväksymistä liiketoimintakokonaisuudeksi perusteltiin sillä, että se muodostaa siirtävän yhtiön toiminnasta erillisen ja omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Ratkaisussa ei ole lähemmin perusteltu näkemystä osakekannan omavaraisuudesta.

5 LIIKETOIMINTAKOKONAISUUS EU-ALUEELLA TAPAHTUVASSA YRITYSJÄRJESTELYSÄ

Lähtökohtaisesti SEUT 18 artikla kieltää kaiken kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän. Jäsenvaltio ei voi kansallisessa lainsäädännössään kohdella eri tavalla kotimaisia ja rajat ylittäviä tilanteita eikä ottaa verosopimukseensa määräystä, joka mahdollistaa syrjivän kohtelun. Kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää on jäsenvaltion menettely, jonka seurauksena kyseisen jäsenvaltion verojärjestelmässä kohdellaan jäsenvaltion omia ja muiden jäsenvaltioiden kansalaisia eri tavoin seurauksella, että muiden jäsenvaltioiden kansalaisiin kohdistuu jäsenvaltion omia kansalaisia raskaampi verotus.¹⁵⁴

Maan rajat ylittävä osittaisjakautuminen tai liiketoimintasiirto on kyseessä silloin, kun järjestelyn toisena osapuolena on ulkomainen yhtiö. Yritysjärjestelydirektiivin soveltamisalan piirissä ovat EU:n jäsenvaltiossa asuvat tiettytyyppiset yhtiöt, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että yritysjärjestelydirektiiviä sovelletaan sellaisiin yritysjärjestelyihin, jotka tapahtuvat kahdessa eri EU-jäsenvaltiossa asuvan yhtiön välillä. Jos siirrettävä liiketoimintakokonaisuus sijaitsee muussa kuin vastaanottavan yhtiön asuinvaltiossa, vastaanottavalle yhtiölle käytännössä muodostuu kiinteä toimipaikka liiketoimintakokonaisuuden sijaintivaltioon¹⁵⁵.

EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä sovelletaan myös rajat ylittäviin tilanteisiin silloin, kun sulautuminen, jakautuminen, liiketoiminnan siirto tai osakkeiden vaihto koskee yritysjärjestelydirektiivissä mainittuja yhteisöjä, jotka ovat velvollisia suorittamaan yhteisöveroa (EVL 52 §). Yhtiön katsotaan olevan jäsenvaltiossa, jos sen kotipaikka on jäsenvaltion lainsäädännön mukaan tuossa valtiossa eikä sen katsota Euroopan unionin jäsenvaltion ja kolmannen valtion välisen kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevan sopimuksen mukaan olevan unionin ulkopuolella sijaitseva.

EVL 52e §:n mukaan silloin, kun sulautumisessa, jakautumisessa, osittaisjakautumisessa tai liiketoimintasiirrosta on vastaanottavana yhtiönä ulkomainen yhtiö, sovelletaan

---

¹⁵⁴ Helminen 2012, s. 42–43 ja 61–65.

¹⁵⁵ Helminen 2013, luku 12 Kansainväliset yritysjärjestelyt – Liiketoimintasiirto – Liiketoimintasiirron käsite.

jatkuvuusperiaatetta ja verotus lykkääntyy siltä osin, kuin siirtyvät varat jäävät tosiasiallisesti liittymään vastaanottavan yhtiön Suomeen muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan. Siltä osin kuin varat eivät tosiasiassa liity Suomeen muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan tai varat myöhemmin lakkaavat liittymästä siihen, varojen todennäköinen luovutushinta luetaan veronalaiseksi tuloksi.

Säännösten soveltaminen rajat ylittävissä tilanteissa, joissa vastaanottava yhtiö asuu toisessa EU:n jäsenvaltiossa, on näin ollen kytketty siihen, että osittaisjakautumisessa tai liiketoimintasiirrossa liiketoimintakokonaisuutena siirtyvä nettovarallisuusmassa jää Suomen verotusvallan alaisuuteen. Kun tämä liityntä päättyy, Suomi siirtävän yhtiön asuinvaltiona voi verottaa liiketoimintakokonaisuuteen kuuluneiden varojen arvonnousun, jotta jatkuvuusperiaatteen soveltamisella saatava verotuksen lykkääntymisetu ei jäisi lopulliseksi¹⁵⁶. Direktiivi ja EVL:n yritysjärjestelysäännökset turvaavat kiinteän toimipaikan käsitteen kautta verotusoikeuden Suomelle täällä tapahtuneesta varojen arvonnoususta.¹⁵⁷

Kun osittaisjakautuminen tai liiketoimintasiirto toteutetaan kahdessa eri jäsenvaltiossa asuvan yhtiön välillä, saattaa ongelmaksi muodostua se, muodostaako järjestelyssä siirtyvä liiketoimintakokonaisuus kiinteän toimipaikan EVL:n edellyttämällä tavalla. Yritysjärjestelydirektiivissä ei määritellä kiinteän toimipaikan käsitettä. Suomen lainsäädännössä kiinteä toimipaikka on määritelty TVL 13a §:ssä. Sillä tarkoitetaan paikkaa, jossa elinkeinon pysyvää harjoittamista varten on erityinen liikepaikka tai jossa on ryhdytty erityisiin järjestelyihin. Säännöksessä mainitaan esimerkkeinä kiinteästä toimipaikasta paikka, jossa sijaitsee liikkeen johto, sivuliike, toimisto, teollisuus- tai tuotantolaitos, työpaja tai myymälä taikka muu pysyvä osto- tai myyntipaikka.

Toisaalta tulkinta-apua kiinteän toimipaikan käsitteestä voitaneen hakea myös muista yritysverotusta koskevista direktiiveistä, esimerkiksi emo-tytäryhtiödirektiivistä¹⁵⁸, koska ei liene perusteltua käyttää unionin tasolla samaa terminologiaa eri tavoin. Emo-

---

¹⁵⁶ Ks. Immonen 2011, s. 463.

¹⁵⁷ Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 667–669.

¹⁵⁸ Neuvoston direktiivi 90/435/ETY, annettu 23 päivänä heinäkuuta 1990, eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verojärjestelmästä. Direktiivin määritelmä vastaa OECD:n malliverosopimukseen sisältyvää kiinteän toimipaikan perusmääritelmää.

tytäryhtiödirektiivin mukaan kiinteä toimipaikka on jäsenvaltiossa sijaitseva kiinteä liikepaikka, jonka kautta toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan yhtiön liiketoimintaa osaksi tai kokonaan harjoitetaan. Direktiivin mukaan kyse on direktiivin kattamasta kiinteästä toimipaikasta vain silloin, jos liikepaikan voitot ovat veronalaisia sijaintivaltiossa verosopimuksen tai kansallisen lainsäädännön perusteella.

Yritysjärjestelydirektiivin 10(1) artiklan sanamuodon¹⁵⁹ perusteella voidaan päätellä, että liiketoimintakokonaisuus on jossakin määrin laajempi käsite kuin kiinteä toimipaikka. Sanamuodon mukaan kiinteä toimipaikka voi *sisältyä* siirrettäviin varoihin. Näin ollen voitaneen todeta, että kiinteä toimipaikka siihen liittyvine varoineen ja vastuineen muodostaa aina liiketoimintakokonaisuuden, mutta liiketoimintakokonaisuus ei välttämättä muodosta kiinteää toimipaikkaa¹⁶⁰. Esimerkiksi silloin, kun liiketoimintakokonaisuudeksi EVL:n mukaan hyväksytään kiinteistöomaisuutta, jotka konsernin kiinteistöomistuksen ja hallinnoinnin keskittämiseksi siirretään vastaanottavaan yhtiöön, hyväksytyä liiketoimintakokonaisuutta ei todennäköisesti katsottaisi kiinteäksi toimipaikaksi.

Suomessa käytössä oleva kiinteän toimipaikan legaalimääritelmä ja toisaalta myös OECD:n malliverosopimukseen perustuva emo-tytäryhtiödirektiivin kiinteän toimipaikan määritelmä tukevat näkemystä siitä, että kiinteän toimipaikan voidaan käytännössä aina katsoa muodostavan liiketoimintakokonaisuuden. Tätä käsitystä voidaan perustella sillä, että kiinteään toimipaikkaan liittyy oletamus liiketoiminnan harjoittamisesta ja sen harjoittamiseksi tarpeellisista tiloista, koneista ja kalustosta. Nämä liittyvät keskeisesti myös liiketoimintakokonaisuuden käsitteeseen.

Syrjimättömyysperiaatteen voidaan katsoa edellyttävän yhdenmukaista kohtelua niin EU:n alueella tapahtuvissa yritysjärjestelyissä kuin puhtaasti kotimaisissa tilanteissa. Tästä johtuen sekä rajat ylittävissä että kansallisissa tilanteissa tulisi tulkita samanlaisin perustein sitä, mitä liiketoimintakokonaisuuteen tulee sisällyttää ja mitä siihen ei voida sisällyttää. Niissä tilanteissa, joissa osittaisjakautumisen tai liiketoimintasiirron vastaan-

---

¹⁵⁹ Yritysjärjestelydirektiivi 10 (1) artikla: ”Jos sulautumisen, jakautumisen, osittaisjakautumisen tai varojensiirron yhteydessä siirrettyihin varoihin kuuluu siirtävän yhtiön kiinteä toimipaikka--”.

¹⁶⁰ Näin myös Terra – Wattel 2005, s. 545.

ottavana osapuolena on toisessa EU-valtiossa asuva yhtiö, voidaan liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyteen, siihen sisällytettäviin varoihin ja vastuisiin sekä omavaraisuuteen liittyvä arviointi tehdä tämän tutkimuksen pääluvuissa 3 ja 4 esitettävät näkemykset huomioon ottaen. Jos siirtävänä yhtiönä on suomalainen yhtiö ja vastaanottavana yhtiönä toisessa EU-valtiossa asuva yhtiö, liiketoimintakokonaisuuden tulkinnan ei itse asiassa juurikaan tulisi erota siitä, miten sitä arvioidaan puhtaasti kansallisissa tilanteissa. Jos taas siirtävä yhtiö on toisessa EU-valtiossa asuva yhtiö, liiketoimintakokonaisuutta tulisi tulkita siirtävän yhtiön asuinvaltion verolainsäädännön mukaisesti.

Yritysjärjestelydirektiivi periaatteessa sallii¹⁶¹ jäsenvaltioiden verottaa rajat ylittävissä yritysjärjestelyissä varojen arvonnousut heti, kun liiketoimintakokonaisuutena siirretyt varat lakkaavat liittymästä vastaanottavan yhtiön kiinteään toimipaikkaan Suomessa. Voidaan kuitenkin pohtia sitä, voidaanko rajat ylittävissä yritysjärjestelyissä kuitenkaan tosiasiallisesti edellyttää kiinteän toimipaikan muodostumista. Kysymys perustuu siihen, että kansallisissa yritysjärjestelyissä kiinteän toimipaikan muodostumista ei edellytetä¹⁶².

Kansallisissa yritysjärjestelyissä liiketoimintakokonaisuus siirretään kotimaiselta yhtiöltä toiselle kotimaiselle yhtiölle, jolloin ei synny riskiä siitä, että varojen arvonnousu jäisi kokonaan Suomessa verottamatta, kun varat myös yritysjärjestelyn jälkeen omistaa ja seuraavan kerran luovuttaa kotimainen yhtiö. Rajat ylittävissä järjestelyissä kiinteän toimipaikan vaatimuksen funktiona on nimenomaisesti jäsenvaltion fiskaalisten intressien turvaaminen. Kiinteän toimipaikan vaatimusta ei ole ollut tarpeen liittää kansallisiin

---

¹⁶¹ Direktiivin 4(1) artiklan sanamuodon mukaan ”sulautuminen, jakautuminen tai osittaisjakautuminen ei saa johtaa siirrettyjen varojen ja vastuiden todellisen arvon ja niiden verotuksessa käytettävän arvon välisen eron mukaisesti laskettujen pääomavoittojen verottamiseen. Siirretyillä varoilla ja vastuilla tarkoitetaan siirtävän yhtiön varoja ja vastuita, jotka yhtiön sulautumisen tai jakautumisen taikka osittaisjakautumisen seurauksena jäävät tosiasiallisesti liittymään siirtävän yhtiön jäsenvaltiossa sijaitsevaan vastaanottavan yhtiön kiinteään toimipaikkaan ja vaikuttavat verotusperusteiden määräytymiseen.” Kääntäen voidaan tulkita, että silloin, kun varat *eivät* tosiasiallisesti jää liittymään kiinteään toimipaikkaan, niiden arvonnousujen verottaminen on mahdollista.

¹⁶² Kiinteän toimipaikan käsite liittyy keskeisesti nimenomaan kansainväliseen vero-oikeuteen ja siihen, millä valtiolla on verotusoikeus yhtiön maailmanlaajuisiin tuloihin ja millä valtiolla rajoitetumpi verotusoikeus. Suomen verolainsäädännön mukaan Suomessa on yleisesti verovelvollinen eli maailmanlaajuisista tuloistaan veron maksaa Suomeen Suomessa rekisteröity yhtiö. Jos yhtiötä ei ole rekisteröity Suomeen, se katsotaan ulkomaiseksi yhtiöksi, jota voidaan Suomessa verottaa vain sen täältä saamasta tai sen Suomessa olevan kiinteän toimipaikan tulosta. Kiinteän toimipaikan käsitteestä, verotuksellisesta asemasta ja tulkinnasta ks. tarkemmin Helminen 2013, luku 6. Yritystoiminnan muodot ja liikeluonnon verotus – Kiinteä toimipaikka.

säännöksiin, koska liiketoimintakokonaisuus pysyy myös yritysjärjestelyn jälkeen Suomen verotusoikeuden piirissä.

Yritysjärjestelydirektiivissä määritellään liiketoimintakokonaisuus tietyllä tavalla. Luonteavaa ja johdonmukaista olisi, että liiketoimintakokonaisuuden määritelmä olisi yhdenmukainen kaikissa unionin jäsenvaltioissa. Erot säännöksen sanamuodossa ja tulkinnassa jäsenvaltioiden välillä vaikeuttavat rajat ylittävien osittaisjakautumisten ja liiketoimintasiirtojen toteuttamista, mikäli siirtävän ja vastaanottavan yhtiön asuinvaltiossa tulkitaan liiketoimintakokonaisuuden käsitettä eri tavoin. Tulee kuitenkin huomata se, että ensisijaisesti tulkintariski liittyy siihen, voidaanko siirtävän yhtiön ehdottama liiketoimintakokonaisuus hyväksyä siirtävän yhtiön asuinvaltiossa. Jos sitä ei hyväksytä, tulo realisoituu siirtävän yhtiön asuinvaltiossa eikä vastaanottavan yhtiön asuinvaltion käsityksellä liiketoimintakokonaisuuden tulkinnasta ole merkitystä verokohtelun kannalta.

Faktisesti EVL 52e §:n säännös, jonka mukaan varojen arvonnousuista voidaan verottaa siltä osin, kuin varat eivät jää liittymään muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan, kuitenkin tarkoittaa sitä, että varoille, jotka siirtyvät pois Suomen verotusoikeuden piiristä, määrätään maastapoistumis- tai jäähyväisveron (exit tax) tyyppinen veroseuraamus. Exit tax -säännösten on katsottu olevan kyseenalaisia SEUT 49 artiklan sijoittautumisvapauden periaatteen kannalta yhtiöiden sijoittautumisvalintoja rajoittavana tekijänä. Exit tax -säännökset saattavat rajoittaa Suomessa tai muissa EU:n jäsenvaltioissa asuvien yhtiöiden ja yksityishenkilöiden vapaata liikkumista tai sijoittautumista.¹⁶³ Yritysjärjestelydirektiivissä on kuitenkin tuotu esiin jäsenvaltioiden verotuksellisten intressien turvaaminen yritysjärjestelyiden yhteydessä.¹⁶⁴

---

¹⁶³ Näin mm. Immonen 2011, s. 371 ja 466–467.

¹⁶⁴ SEUT:n turvaamat perusvapaudet (myös sijoittautumisvapaus, 49 art.) kuuluvat unionin ensisijaisesti sovellettavaan oikeuteen eli primäärioikeuteen. Primäärioikeutta ei voida loukata tai rajoittaa direktiivein tai muutenkaan ilman EUT:n oikeuskäytännön perusteella hyväksyttävää oikeuttamisperustetta (*rule of reason*). Rule of reason -periaatteen mukaan perusvapauksia rajoittava veronormi voidaan hyväksyä, jos normilla pyritään sinänsä SEUT:n mukaiseen, sallittuun tavoitteeseen, joka on tarpeen yleistä etua koskevien pakottavien syiden vuoksi. EUT:n oikeuskäytännössä tällaisena perusteena on tuotu esiin esimerkiksi jäsenvaltioiden välisen verotusvallan tasapainoinen jakautuminen. Unionin tuomioistuin on perussopiusten tulkintaa koskevassa ratkaisukäytännössään hyväksynyt oikeuttamisperusteena myös alueperiaatteen, jossa on kyse siitä, että jäsenvaltiolla on oltava oikeus verottaa sen alueella tapahtuvaa toimintaa ja syntynyttä arvonnousua. Ks. tarkemmin mm. Helminen 2012, s. 115 ss.; Järvenoja 2007a, s. 208–209; Andersson – Ikkala – Penttilä 2009, s. 669; EUT C-9/02 de Lasteyrie du Saillant ja C-470/04 N.

6 LIKETOIMINTAKOKONAISUUS MUIDEN JÄSENVALTIOIDEN LAINSÄÄDÄNNÖISSÄ

6.1 Yritysjärjestelydirektiivi lainsäädäntöohjeena

Direktiivit ovat Euroopan neuvoston yksimielisellä päätöksellä ja tietyin edellytyksin antamia lainsäädäntöohjeita, jotka sitovat jäsenvaltioita. Direktiivit edellytetään määräajassa pantavan täytäntöön jäsenvaltioiden kansalliseen lainsäädäntöön siten, että direktiivillä tavoiteltavat päämäärät ja tavoitteet voidaan saavuttaa. Jokaisella jäsenvaltiolla on siten SEU 4 artiklan ja SEUT 288 artiklan mukaan velvollisuus kansallisessa lainsäädännössään toteuttaa ne tarvittavat toimenpiteet, joita direktiivin toimeenpano ja sen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin itsenäisesti päättää niistä muodoista ja keinoista, joilla direktiivin tavoitteet parhaimmin voidaan saavuttaa.¹⁶⁵

Jäsenvaltioilla on siten velvollisuus panna direktiivit kansallisesti täytäntöön direktiivissä asetetut tavoitteet ja vaatimukset toteuttavalla tavalla. Jäsenvaltioiden mahdollisuudesta valita itsenäisesti direktiivin tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeelliset keinot kuitenkin aiheutuu epäyhtenäisyyttä jäsenvaltioiden kansallisissa lainsäädännöissä. Epäyhtenäisyyttä syntyy yhtäältä siitä, ettei direktiivi edellytä jäsenvaltioita implementoimaan direktiivin määräyksiä tietyn sanamuodon mukaan, ja toisaalta siitä, että jäsenvaltioiden kansalliskielet voivat aiheuttaa terminologisia ja vivahde-eroja säännöksen sisällön tulkintaan. Myös jäsenvaltioissa annetut hallinnolliset ohjeet direktiivien tulkinnasta voivat aiheuttaa eroja direktiivin tietyn käsitteen sisällön määrittämisessä.

Yritysjärjestelydirektiivissä liiketoimintakokonaisuudesta käytetään käsitettä *toimiala*. Direktiivin 2 artiklan j-kohdan mukaan toimialalla tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen

---

¹⁶⁵ Direktiivit kuuluvat unionin sekundääri- eli johdettuun oikeuteen. Näin ollen myös SEUT 115 artiklan nojalla annetut verotusta koskevat direktiivit kuuluvat EU:n sekundäärioikeuteen. Yritysjärjestelydirektiivi on yksi neljästä välitöntä verotusta koskevasta direktiivistä. Direktiiveistä ja niiden antamisvaltuutuksesta, vaikutuksesta ja sitovuudesta tarkemmin esim. Helminen 2012, s. 36 ss.

toimintaan kykenevän yksikön¹⁶⁶. Voidaan havaita, että EVL:n liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös on varsin samansisältöinen kuin yritysjärjestelydirektiivin vastaava määritelmä. Myös yritysjärjestelydirektiivin implementointia jäsenvaltioissa koskevan raportin perusteella voidaan todeta, että Suomessa liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös noudattelee yritysjärjestelydirektiivissä asetettua linjaa¹⁶⁷.

Euroopan komissiolle yritysjärjestelydirektiivin implementoinnista laaditun raportin perusteella voidaan kuitenkin havaita myös edellä kuvailtu direktiiveihin liittyvä heikkous: eri jäsenvaltioissa liiketoimintakokonaisuutta koskevat säännökset on muotoiltu hyvinkin eri tavoin, minkä lisäksi kansalliset vero- ja muut viranomaiset ovat antaneet omia tulkintaohjeitaan ja -suosituksiaan siihen liittyen. Tutkielman liitteenä 1 olevasta taulukosta havaitaan, että liiketoimintakokonaisuuden käsite voidaan yksiselitteisesti tulkita yritysjärjestelydirektiivin kanssa yhteensopivaksi vain muutamien jäsenvaltioiden lainsäädännössä. Toisaalta minkään jäsenvaltion lainsäädännössä liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös ei ole selvästi yritysjärjestelydirektiivin kanssa ristiriidassa¹⁶⁸. Ongelmat kansallisten säännösten ja yritysjärjestelydirektiivin yhteensovittamisessa lienevät seurausta myös siitä, että yritysjärjestelydirektiivissä oleva toimialan määritelmä on melko laeva ja siten omiaan aiheuttamaan jäsenvaltioissa epävarmuutta sekä säännöksen muotoilussa että tulkinnassa.

Yritysjärjestelydirektiiviin otettu määritelmä ja sen pohjalta laaditut kansalliset säännökset ovatkin aiheuttaneet kritiikkiä. Tässä tutkimuksen luvussa tuodaan esiin tiettyjä arvostelun kohteeksi joutuneita piirteitä. Kuten seuraavista alajaksoista voidaan havaita, liiketoimintakokonaisuutta koskevan yritysjärjestelydirektiivin määräyksen toimeenpano ja soveltamiskäytäntö vaihtelevat varsin paljon jäsenvaltioiden välillä. Perustellusti voitaneen kysyä, saavuttaako yritysjärjestelydirektiivi tavoitteensa poistaa verotuksel-

---

¹⁶⁶ Yritysjärjestelydirektiivin mukaan: ”*branch of activity shall mean all the assets and liabilities of a division of a company which from an organizational point of view constitute an independent business, that is to say an entity capable of functioning by its own means*”. Selkeyden vuoksi tässä pääluvussa käytetään liiketoimintakokonaisuuden käsitettä myös puhuttaessa yritysjärjestelydirektiivin toimialakäsitteestä.

¹⁶⁷ Ernst & Young 2009a, s. 58 ja s. 202.

¹⁶⁸ On syytä huomata, että yritysjärjestelydirektiivin implementointia jäsenvaltioissa koskevan raportin (Ernst & Young 2009a ja 2009b) laadintaan ovat osallistuneet kussakin jäsenvaltiossa paikalliset asiantuntijat. Raportissa esitetyt päätelmät liiketoimintakokonaisuutta koskevan kansallisen säännöksen hyväksyttävyydestä suhteessa yritysjärjestelydirektiiviin perustuvat raportin laatineiden asiantuntijoiden näkemyksiin.

lisia esteitä sisämarkkinoiden toteutumiselta ja mahdollistaa rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä, jos soveltamis- ja tulkintakäytäntö riippuu kustakin jäsenvaltiosta. Verovelvollisen kannalta tilannetta ei voida pitää tyydyttävänä, sillä järjestelmän ennakoitavuus ei toteudu.

6.2 Liiketoimintakokonaisuus tietyissä muissa jäsenvaltioissa

6.2.1 Itävalta

Itävallan liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös voidaan liitteenä 1 olevan taulukon mukaisesti tulkinta ”ilmeisesti yhteensopivaksi” yritysjärjestelydirektiivin kanssa. Yritysjärjestelyitä Itävallassa sääntelee erityinen yritysjärjestelyiden verotusta koskeva laki (*Umgründungssteuergesetz*, UmgrStG), johon myös liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös on sijoitettu. Liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös lain 12.2 §:ssä on sinänsä mielenkiintoinen, koska siinä on jo terminologisesti jaoteltu tilanteet sen mukaan, onko kyse yhden liiketoimintakokonaisuuden (*Teilbetrieb*) vai kaikkien liiketoimintakokonaisuuksien (*Betrieb*) siirtämisestä.

Itävallan valtiovarainministeriö (*Bundesministerium für Finanzen*) on antanut soveltamisohjeita¹⁶⁹ yritysjärjestelyiden verotusta koskevan lain tulkinnasta. Valtiovarainministeriön antamien soveltamisohjeiden mukaan oikeuskäytännön avulla voidaan Itävallassa hahmotella seuraavat kriteerit liiketoimintakokonaisuudelle:

- 1) osa liiketoiminnasta (*Betriebsteil eines Gesamtbetriebes*)
- 2) tietty organisatorinen itsenäisyys (*organische Geschlossenheit des Betriebsteils innerhalb des Gesamtbetriebes*)
- 3) itsenäisyys suhteessa yhtiön muuhun toimintaan (*gewisse Selbständigkeit des Betriebsteiles gegenüber dem Gesamtbetrieb*)
- 4) omavaraisuus (*eigenständige Lebensfähigkeit des Betriebsteiles*).¹⁷⁰

---

¹⁶⁹ BMF 2013a ja BMF 2013b. Nämä ovat tällä hetkellä voimassa olevat Itävallan valtiovarainministeriön antamat ohjeistukset.

¹⁷⁰ BMF 2013b, s. 1287.

Myöskään Itävallassa liiketoimintakokonaisuus ei voi koostua yksittäisistä varallisuus-eristä, mikä käy ilmi ensimmäisestä kriteeristä. Lisäksi edellytetään, että liiketoimintakokonaisuus voidaan vaikeuksitta erottaa muusta varallisuudesta ja toiminnasta. Sääntely perustuu siten olettamaan, että yhtiössä on vähintään kaksi liiketoimintakokonaisuutta, ja ainakin yhden liiketoimintakokonaisuuden tulee jäädä siirtävään yhtiöön järjestyksen jälkeen. Organisatorisella itsenäisyydellä viitataan varojen muodostamaan kokonaisuuteen, jonka käsittämää toimintaa vastaanottava yhtiö voi jatkaa. Itsenäisyys suhteessa siirtävän yhtiön muuhun liiketoimintaan puolestaan edellyttää sitä, että liiketoimintakokonaisuus voidaan erottaa muusta toiminnasta. Neljännen edellytyksen mukaan liiketoimintakokonaisuutena siirtyvän toiminnan ja varojen tulee muodostaa perusta liiketoiminnan jatkamiselle vastaanottavassa yhtiössä.¹⁷¹

Soveltamisohjeiden mukaan tiettyjen elementtien olemassaolo voidaan yhdistää liiketoimintakokonaisuuteen. Kun liiketoimintakokonaisuudeksi esitetyllä liiketoiminnan osalla siten on esimerkiksi omaa käyttö- tai vaihto-omaisuutta, itsenäinen hallinto ja henkilökunta, oma kirjanpito ja kustannuslaskenta sekä laskutus, voidaan olettaa, että kyse on liiketoimintakokonaisuudesta¹⁷². Hyväksyttävyyys arvioidaan kuitenkin kokonaisuuden perusteella.

Itävallassa liiketoimintakokonaisuuden käsite puhtaasti kotimaisissa tilanteissa ei ole sama kuin rajat ylittävissä tilanteissa. Rajat ylittävissä tilanteissa sovellettava käsite on sisällöllisesti laajempi kuin kotimaisissa tilanteissa sovellettava käsite.¹⁷³ Koska yritysjärjestelydirektiivi sääntelee nimenomaan rajat ylittävissä tilanteissa noudatettavaa menettelyä, on periaatteessa mahdollista, että jäsenvaltio soveltaa puhtaasti kansallisiin järjestelyihin poikkeavaa sääntelyä. Käytännössä ongelmaksi suhteessa direktiiviin voi kuitenkin muodostua ainakin se, jos kansallisiin järjestelyihin sovelletaan rajat ylittäviä edullisempia säännöksiä.

---

¹⁷¹ BMF 2013b, s. 1287–1288.

¹⁷² BMF 2013b, s. 1288–1289. Ks. myös Wolf 2005, s. 769. Wolfin mukaan Itävallassa liiketoimintakokonaisuutta arvioidaan sekä yhtiön sisäiseltä että ulkoiselta kannalta, ja erityisesti fyysisesti muusta yhtiöstä erillään oleva varallisuus, oma henkilökunta ja asiakaskunta sekä kirjanpito ovat vahvoja liiketoimintakokonaisuuden olemassaoloa osoittavia tekijöitä. Myös Ranskassa on muodostunut jaottelu sisäisiin ja ulkoisiin arviointitekijöihin.

¹⁷³ Ernst & Young 2009b, s. 351.

Kansallisten ja kansainvälisten tilanteiden erilainen verokohtelu ja sovellettavien käsitteiden erilainen sisältö ovat yleensä omiaan aiheuttamaan hankalia rajanvetotilanteita. Ensinnäkin ne voivat aiheuttaa epävarmuutta käsitteen sisällöstä kussakin yksittäistapauksessa ja toisaalta yhtiöille saattaa syntyä kiusaus – ehkä osin keinotekoisestikin – ottaa järjestelyn osaksi toisessa jäsenvaltiossa asuva yhtiö, jotta mahdollisimman edullinen lopputulos voidaan saavuttaa. Kuten edellä on tullut ilmi, Suomessa nämä ongelmat on vältetty ottamalla EVL:iin yritysjärjestelydirektiiviä vastaavat säännökset sovellettaviksi myös puhtaasti kansallisissa tilanteissa.

6.2.2 Ranska

Ranskassa liiketoimintakokonaisuuden käsitettä, *la branche complète d'activité*, ei ole määritelty lainsäädännön tasolla lainkaan, vaan sen sisältö perustuu hallinnollisiin ohjeisiin (*Bulletin Officiel des Finances Publiques-Impôts*) ja oikeuskäytäntöön. Hallinnollisissa ohjeissa¹⁷⁴ määritelty liiketoimintakokonaisuuden käsite kuitenkin perustuu yritysjärjestelydirektiivin määritelmään.

Ohjeissa täsmennetään, että siirretyn liiketoiminnan osan tulee muodostaa muusta yhtiöstä itsenäinen osa asiakaskunnan, tilojen ja kaluston, henkilökunnan ja hallinnon suhteen. Liiketoimintakokonaisuuden tulee niin ikään olla omavarainen siten, että se toimialallaan normaaleissa olosuhteissa voi toimia itsenäisesti. Näistä ensimmäistä kutsutaan sisäisen itsenäisyyden vaatimukseksi ja jäljempää ulkoisen itsenäisyyden vaatimukseksi. Ohjeissa korostetaan sitä, että erityisesti ulkoisen itsenäisyyden vaatimuksen tulee täytyä siirtävässä yhtiössä.¹⁷⁵

Ranskassa edellytetään, että edellä mainittujen liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyydelle asetettujen vaatimusten tulee täytyä sekä siirtävässä että vastaanottavassa yhtiössä. Edellytysten tulee lisäksi täytyä sekä yritysjärjestelyn toteuttamis- että päättä-

---

¹⁷⁴ BOI 2012, luku I: Définition de la branche complète d'activité - Scissions - Apports partiels d'actif. Hallinnollisten ohjeiden tässä luvussa käsitellään pääasiallisesti liiketoimintakokonaisuuden käsitteen määrittelyä ja tulkintaa.

¹⁷⁵ BOI 2012, s. 3.

mishetkellä. Ranskassa on kuitenkin mahdollista hakea ennakkoratkaisulla yritysjärjestelydirektiivin mukaista verokohtelua siitä huolimatta, että kaikki edellytykset eivät täytyisi. Kuten komissiolle laaditussa raportissa asianmukaisesti huomautetaan, tällainen ennakkoratkaisu aiheuttaa verovelvolliselle ylimääräistä hallinnollista taakkaa ja menettely on siten tältä osin todennäköisesti ristiriidassa yritysjärjestelydirektiivin kanssa.¹⁷⁶

Hallinnollisissa ohjeissa on täsmennetty myös sitä, mitä varoja ja vastuita liiketoimintakokonaisuuteen voidaan sisällyttää. Lähtökohtana ohjeistuksen perusteella on se, että liiketoimintakokonaisuus koostuu kaikista niistä varoista ja vastuista, jotka suorasti tai epäsuorasti liittyvät siirrettävään toimintaan. Ohjeissa esimerkiksi todetaan, että liiketoimintakokonaisuuteen sinänsä liittyvät liiketilat ja rakennukset voidaan jättää siirtävän yhtiön omistukseen, jos niiden käyttöoikeus kuitenkin siirtyy vastaanottavalle yhtiölle. Edellytyksenä tällöinkin on, että vastaanottavalla yhtiöllä on itsenäinen ja pitkäaikainen käyttöoikeus tiloihin. Vastaava edellytys koskee myös erilaisia brändejä liiketoimintakokonaisuuden yhteydessä. Ohjeiden mukaan liiketoimintakokonaisuuteen ei voida sisällyttää siirtävän yhtiön muihin liiketoimintakokonaisuuksiin liittyviä varoja.¹⁷⁷

Ranskassa on kuitenkin myös tehty tiettyjä lievennyksiä yritysjärjestelydirektiivin vaatimukseen, jonka mukaan kaikki liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvat varat ja velat tulee sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen. Ohjeistuksen mukaan järjestely voidaan toteuttaa veroneutraalisti myös tilanteessa, jossa liiketoimintakokonaisuuteen sisällytetään siihen kuulumattomia velkoja. Tällöin liiketoimintakokonaisuuteen kuulumaton varallisuus katsotaan käteisvastikkeeksi. Yritysjärjestelydirektiivin mukaisen verokohtelun edellytyksenä on kuitenkin se, ettei käteisvastikkeen määrä ylitä osakkeen arvoa.¹⁷⁸ Toisena ”helpotuksena” on mainittu se, että osa veloista voidaan jättää siirtämättä silloin, kun ne eivät liity yksinomaan liiketoimintakokonaisuuteen kuuluviin varoihin ja velkojen sisällyttämiselle ei ole taloudellista tai lakiin perustuvaa syytä.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ Ernst & Young 2009b, s. 574.

¹⁷⁷ BOI 2012, s. 2–6 ja Ernst & Young 2009b, s. 574.

¹⁷⁸ BOI 2012, s. 5, kohta 130.

¹⁷⁹ BOI 2012, s. 6, kohta 220.

Ranskan korkein oikeusinstanssi veroasioissa, Conseil d'Etat, on muotoillut tiettyjä kriteereitä, joiden täytyessä liiketoimintakokonaisuus voidaan hyväksyä. Conseil d'Etat'n mukaan se hyväksytään, jos se sisältää kaikki siirrettävän liiketoiminnan ylläpitämiseksi tarvittavat varat ja sekä siirtävä että vastaanottava yhtiö voivat hyödyntää liiketoimintakokonaisuutta itsenäisesti. Jos varojen omistus jää siirtävälle yhtiölle, vastaanottavalla yhtiöllä on oltava pitkäaikainen käyttöoikeus varallisuuteen. Lähtökohtaisesti muun varallisuuden sisällyttäminen ja toisaalta relevantin omaisuuden jättäminen pois murtaavat liiketoimintakokonaisuuden.¹⁸⁰

Ranskan liiketoimintakokonaisuuden käsitteeseen liittyy joitakin ”harmaita alueita”. Hallinnollisissa ohjeissa liiketoimintakokonaisuuteen on liitetty sellaisia vaatimuksia, jotka eivät perustu yritysjärjestelydirektiivin sanamuotoon. Yritysjärjestelydirektiivi edustaa minimisääntelyä, millä viitataan siihen, että yhtiöiltä jäsenvaltioiden tulee lainsäädännössään antaa yritysjärjestelydirektiivissä taatut edut sen kattamille yritystoiminnan uudelleenjärjestelyille ja toisaalta sitä, että jäsenvaltiot eivät voi lainsäädännöllään asettaa direktiivin tarkoittamille yritysjärjestelyille mitään lisäedellytyksiä¹⁸¹. Komissiolle yritysjärjestelydirektiivin implementoinnista laaditun raportin perusteella Ranskassa sovellettava liiketoimintakokonaisuuden käsite on kuitenkin tulkittu yhteensopivaksi direktiivin kanssa, mutta tiettyjä epäkohtia on raportissakin tuotu esiin.

6.2.3 Ruotsi

Ruotsissa yritysjärjestelydirektiiviin muutosdirektiivillä 2005/19/EY tehdyt muutokset on Suomen tapaan saatettu voimaan 1.1.2007 alkaen. Tuolloin myös Ruotsin tuloverolakiin (*inkomstskattelag*, IL) sisällytettiin liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös. IL 2 luvun 25 §:n mukaan liiketoimintakokonaisuus (*en verksamhetsgren*¹⁸²) on ”sellainen osa liiketoimintaa, joka voidaan erottaa itsenäiseksi toiminnaksi”.

---

¹⁸⁰ Esitetyt kriteerit perustuvat ratkaisuun 259052, Societe B.L., annettu 27.5.2005. Ks. tarkemmin Donsimoni 2006, s. 3.

¹⁸¹ Penttilä 2012, s. 33.

¹⁸² IL 2 luvun 25 §: ”Med verksamhetsgren avses sådan del av en rörelse som lämpar sig för att avskiljas till en självständig rörelse.”

Ruotsin IL:n mukaan liiketoimintakokonaisuus ei voi koostua yksinomaan käteisvaroista, arvopapereista tai vastaavista varoista, mutta ne voivat sisältyä liiketoimintakokonaisuuteen. Ruotsissa liiketoimintakokonaisuuden edellytetään muodostavan oman liikkeensä (*en rörelse*¹⁸³) sekä ennen yritysjärjestelyä että sen jälkeen. Oikeuskirjallisuudessa esitetyn näkemyksen mukaan merkitystä ei ole sillä, siirtyykö liiketoimintakokonaisuus osaksi jo harjoitettavaa toimintaa vai onko vastaanottava yhtiö uusi, vielä toimintaa harjoittamaton yhtiö. Liiketoimintakokonaisuutta tulee siten arvioida objektiivisin perustein, eikä sen hyväksyttävyyden kannalta tulisi olla merkitystä sillä, missä käytössä liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvät varat vastaanottavassa yhtiössä tulevat olemaan tai ovat olleet siirtävällä yhtiöllä. Tärkein tekijä on siis se, että varat soveltuvat itsenäisen toiminnan harjoittamiseen.¹⁸⁴

Ruotsissa liiketoimintakokonaisuus voidaan lain esitöiden ja oikeuskäytännön perusteella rajata fyysisen sijainnin tai toiminnan perusteella. Säännöksen esitöissä liiketoiminnan osana on mainittu esimerkkinä laivanvarustamon yhteen laivaan liittyvä toiminta. Ruotsissa yksittäiset kiinteistöt voidaan hyväksyä liiketoimintakokonaisuudeksi. Edellytyksenä hyväksyttävyydelle joka tapauksessa on, että toiminnan harjoittaminen itsenäisesti on tarkoituksenmukaista.¹⁸⁵

Jossain määrin ongelmallisena voidaan pitää sitä, että Ruotsissa termiä *verksamhetsgren* käytetään myös Ruotsin sisäisessä lainsäädännössä alihintaisia luovutuksia koskevassa säännöksessä (IL 2 luvun 23 §). Alihintaisiin luovutuksiin liittyvä säännös on puhtaasti kansallinen eikä sillä siten ole liityntää EU-oikeuteen. Ruotsin oikeuskäytännössä on käsitelty muutamia alihintaisiin kaappoihin ja niissä tarkoitettuihin liiketoimintakokonaisuuksiin liittyviä oikeuskysymyksiä, jolloin tulkintaongelmia aiheutuu siitä, voidaanko näissä tapauksissa syntyneitä liiketoimintakokonaisuuden tulkintalinjauksia soveltaa myös yritysjärjestelydirektiivin tarkoittamaan liiketoimintakokonaisuuteen. Yritysjärjestelydirektiiviin liittyvissä tilanteissa jäsenvaltion tulee tulkita sisäisessä lainsäädännössään määriteltyjä käsitteitä siten, että ne ovat sopuoinnussa EU-oikeuden kans-

---

¹⁸³ IL 2 luvun 24 §: ”Med rörelse avses annan verksamhet än innehav av kontanta medel eller värdepapper. Innehav av kontanta medel eller värdepapper hänförs dock till en rörelse om medlen eller värdepappren innehas som ett led i rörelsen.”

¹⁸⁴ Nilsson 2003, s. 844–845.

¹⁸⁵ Prop. 1998/99:15, s. 138.

sa. Tulkinnan johdonmukaisuuden kannalta lienee yksinkertaisinta, että käsitteen tulkinta olisi molemmissa tilanteissa yhdenmukaista EU-oikeuden kanssa.¹⁸⁶

6.2.4 Saksa

Itävallan tavoin myös Saksan yritysjärjestelyitä koskevassa verolaissa (*Umwandlungsteuergesetz*, 15 §) on omat käsitteensä yhdelle liiketoimintakokonaisuudelle (*Teilbetrieb*) ja kaikkien liiketoimintakokonaisuuksien muodostamalle kokonaisuudelle (*Betrieb*). Termi *Teilbetrieb* mainitaan yritysjärjestelyitä koskevan verolain jakautumista ja varojensiirtoa koskevissa säännöksissä, mutta sitä ei tarkemmin määritellä. Saksassa annettujen tulkintaohjeiden mukaan liiketoimintakokonaisuus on hyväksyttävä vain, jos kaikki liiketoimintaan olennaisesti liittyvät varat sisällytetään siihen. Varojen olennaisuus arvioidaan tulkintaohjeiden mukaan toiminnallisesta lähtökohdasta käsin.¹⁸⁷ Tämän voitaneen olettaa tarkoittavan sitä, että liiketoimintakokonaisuuteen voidaan sisällyttää vain sellaisia varoja, jotka palvelevat siirrettävää toimintaa.

Koska Saksassa liiketoimintakokonaisuuden käsitettä ei laissa ole määritelty, oikeuskäytännössä on kehittynyt tiettyjä kriteereitä sen määrittelemiseksi. Kansallisesti liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan organisatorisesti erillistä, tietyllä tavalla itsenäistä yhtiön osaa, joka voi toimia itsenäisen yrityksen tavoin. Liiketoimintakokonaisuuden tulisi muodostaa kokonaisuus, joka on yhtiön sisällä sen itsenäinen osa, mutta joka kuitenkin ulospäin näyttäytyy omavaraiseen toimintaan kykenevänä yksikkönä.¹⁸⁸

Komissiolle direktiivin toimeenpanosta annetussa raportissa tuodaan esiin useita tekijöitä, joiden suhteen Saksan *Teilbetrieb*-käsite saattaa erota direktiivissä esitetystä määritelmästä. Ensimmäisenä erona mainitaan se, että tulkintaohjeiden mukaan liiketoimintakokonaisuuden edellytetään olevan muista yhtiön toiminnoista erillinen yksikkö järjestelyn toteuttamispäivänä¹⁸⁹. Siltä edellytetään myös tosiasiallista ja selvää itsenäisyyttä

¹⁸⁶ Ks. tarkemmin Alhager 2003, s. 15–17 ja Alhager 2002, s. 676. Näin myös Ståhl 2005, s. 133–134.

¹⁸⁷ Bundesfinanzministerium 2011, s. 81, kohta 15.02.

¹⁸⁸ Graw 2013, s. 12–13.

¹⁸⁹ Bundesfinanzministerium 2011, s. 81, kohta 15.03. Ks. myös Ernst & Young 2009b, s. 628–629.

suhteessa siirtävään yhtiöön jäävään toimintaan¹⁹⁰. Yritysjärjestelydirektiivi puolestaan edellyttää liiketoimintakokonaisuudelta vain hallinnollista itsenäisyyttä, joten Saksan kansallinen säännös saattaa tässä suhteessa muodostua tulkinnaltaan tiukemmaksi kuin direktiivi.

Saksassa tulkintaongelmia on niin ikään aiheutunut siitä, tulisiko liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä arvioida siirtävän vai vastaanottavan yhtiön kannalta. Tulkintaohjeiden mukaan liiketoimintakokonaisuuden kuitenkin on muodostuttava siirtävässä yhtiössä¹⁹¹. Saksassa edellytetään lisäksi, että siirtävä yhtiö omistaa kaikki liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettäviksi aiotut varat, jolloin ongelmaksi muodostuvat sellaiset hyödykkeet, jotka palvelevat useampaa toimintaa kerrallaan.¹⁹² Saksassa siis todennäköisesti ei olisi mahdollista liiketoimintasiirrolla yhtiöittää esimerkiksi yhtiön tuotekehitystoimintaa siihen liittyvine varoineen ja vastuineen, jos tuotekehitystoiminta palvelisi useampia eri toimialoja.

Saksan liiketoimintakokonaisuutta koskevien säännösten tulkinnassa erotellaan olennaisesti toimintaan liittyvät varat, epäolennaiset varat sekä liiketoimintakokonaisuuden kannalta neutraalit varat¹⁹³. Varoihin kohdistettavat vastuut luetaan kuuluviksi näistä viimeisimpään kategoriaan, mikä saattaa aiheuttaa merkittäviäkin ongelmia, sillä siirtävä yhtiö voi harkintansa mukaan sisällyttää vastuut liiketoimintakokonaisuuteen tai olla sisällyttämättä. Tämä mahdollistaa liiketoimintakokonaisuuteen liittyvien varojen ja näihin varoihin kohdistuvien vastuiden erottamisen toisistaan esimerkiksi siten, että velkarahalla hankittu kone siirretään toiminnan ohella liiketoimintakokonaisuutena vastaanottavaan yhtiöön ja velkaan liittyvät velvoitteet jäävät siirtävälle yhtiölle. Tämän voidaan katsoa olevan ristiriidassa sekä direktiivin liiketoimintakokonaisuutta koskevan 2 artiklan j-kohdan että edellä käsitellyn EUT:n asiassa Andersen og Jensen antaman ratkaisun kanssa.

---

¹⁹⁰ Graw 2013, s. 30.

¹⁹¹ Bundesfinanzministerium 2011, s. 81, kohta 15.02.

¹⁹² Bundesfinanzministerium 2011, s. 82, kohta 15.08.

¹⁹³ Ernst & Young 2009b, s. 629.

Saksassa voimassa olevan liiketoimintakokonaisuuden käsitteen voidaan siten havaita olevan jossain määrin tiukempi kuin yritysjärjestelydirektiivin määritelmä. Tästä huolimatta Saksan veroviranomainen on linjannut, että myös rajat ylittävissä järjestelyissä sovelletaan kansallisen lainsäädännön mukaista liiketoimintakokonaisuuden käsitettä. Tietyistä tulkinnanvaraisuuksista huolimatta myös komissiolle yritysjärjestelydirektiivin implementoinnista laaditussa raportissa Saksan soveltama käsite on tulkittu ilmeisesti yhteensopivaksi direktiivin kanssa.

6.2.5 Tanska

Tanskassa liiketoimintakokonaisuutta koskeva säännös on sisällytetty yritysjärjestelyitä koskevaan lakiin (*fusionsskatteloven*, FUL 15 § 2-k). Myös Tanskan veroviranomainen on antanut ohjeistuksen yritysjärjestelydirektiivin tulkinnasta¹⁹⁴. Tanskan säännökset on niin ikään tulkittu komissiolle annetussa raportissa ilmeisesti yhteensopivaksi direktiivin kanssa.

Tanskassa liiketoimintakokonaisuuden käsite noudattelee yritysjärjestelydirektiivissä asetettua sanamuotoa, ja liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyden arviointi perustuu verovelvollisen esittämään informaatioon ja kokonaisarviointiin¹⁹⁵. Ohjeistus korostaa tapauskohtaisen arvioinnin merkitystä liiketoimintakokonaisuuden tulkinnassa – on esimerkiksi erikseen arvioitava, mihin osaan liiketoimintaa kukin varallisuus- tai velkaerä kuuluu ja täyttääkö esitetty liiketoimintakokonaisuus laissa säädetyt edellytykset¹⁹⁶.

Pääsääntönä voidaan todeta, että Tanskassa yksittäiset varat tai velat eivät muodosta hyväksyttävää liiketoimintakokonaisuutta. Ehdotettua kokonaisuutta ei hyväksytä myöskään silloin, jos osa liiketoimintakokonaisuuteen kuuluvista varoista tai veloista jätetään siirtävään yhtiöön.¹⁹⁷ Suomen tapaan myös Tanskassa siten edellytetään, että

---

¹⁹⁴ Skatteministeriet 2014.

¹⁹⁵ Ernst & Young 2009b, s. 497.

¹⁹⁶ Skatteministeriet 2014, C.D.6.2.3.1 Gren af en virksomhed, kohdassa Konkret vurdering.

¹⁹⁷ Skatteministeriet 2014, C.D.6.2.3.1 Gren af en virksomhed, kohdassa Samtlige aktiver og passiver – Enkelte aktiver og/eller passiver.

kaikki varat ja vastuut on siirrettävä. Tästä pääsäännöstä poikkeuksena voidaan pitää sitä, että yhtiön pääasialliseen liiketoimintaan liittymätöntä varallisuutta ei välttämättä ole siirrettävä. Näin ollen esimerkiksi rakennuksia tai kulkuneuvoja voidaan jättää siirrettävään yhtiöön.¹⁹⁸

Tanskassa voimassa olevien yritysjärjestelydirektiivin soveltamisohjeiden mukaan kiinteää omaisuutta koskevat edellä esitetystä poikkeavat säännökset. Vaikka lähtökohta on, että yksittäinen varallisuuserä ei muodosta liiketoimintakokonaisuutta, kiinteää omaisuutta kuitenkin voidaan jo itsessään pitää liiketoimintakokonaisuutena. Tämä pätee sekä vuokrakiinteistöihin että yhtiön liiketoiminnan käytössä olleisiin kiinteistöihin.¹⁹⁹ Tanskan käytäntö tytäryhtiöosakkeiden kohtelusta vastaa Suomessa vakiintunutta käytäntöä: tytäryhtiön osakkeet tulee sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen, jos sen harjoittama toiminta liittyy siirrettävään toimintaan. Osakkeet eivät kuitenkaan itsessään voi Tanskassa muodostaa liiketoimintakokonaisuutta.²⁰⁰ Omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön vaatimuksen osalta on tuotu esiin se, että liiketoimintakokonaisuutta ei hyväksytä, mikäli toiminnan ylläpitämiseksi tarvitaan emoyhtiön tai enemmistöosakkaiden jatkuvaa lisärahoitusta.²⁰¹ Merkityksellisintä on se, muodostavatko liiketoimintakokonaisuutena siirretyt varat ja vastuut itsenäiseen toimintaan kykenevän yksikön.

---

¹⁹⁸ Skatteministeriet 2014, C.D.6.2.3.1 Gren af en virksomhed, kohdassa Biaktivitet.

¹⁹⁹ Skatteministeriet 2014, C.D.6.2.3.1 Gren af en virksomhed, kohdassa Grenkravet for særlige typer af aktiver og passiver – Fast ejendom. Vrt. edellä jaksossa 3.4 Kiinteistöt ja kiinteistöliiketoiminta esitettyihin Suomea koskeviin näkemyksiin. Suomessa oikeuskäytännössä lähtökohtana on pidetty sitä, että yksittäinen kiinteistö ei muodosta liiketoimintakokonaisuutta.

²⁰⁰ Skatteministeriet 2014, C.D.6.2.3.1 Gren af en virksomhed, kohdassa Grenkravet for særlige typer af aktiver og passiver – Aktiebesiddelse. Tanskassa on ollut esillä tapaus, jossa kolmen tytäryhtiön osakkeita itsessään ei pidetty liiketoimintakokonaisuutena, mutta ne kuitenkin tuli sisällyttää liiketoimintakokonaisuuteen, koska niiden toiminta oli yhteydessä siirrettävään toimintaan. Samassa ratkaisussa evättiin holdingyhtiöiden osakkeiden sisällyttäminen liiketoimintakokonaisuuteen, koska niiden toiminnalla ei ollut yhteyttä liiketoimintakokonaisuutena siirrettävään toiminnan osaan.

²⁰¹ Skatteministeriet 2014, C.D.6.2.3.2 "Fungere ved hjælp af egne midler, kohdassa Konkret vurdering.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkimuksessa on syvennytty osittaisjakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa siirrettävän liiketoimintakokonaisuuden käsitteeseen. EVL 52c.2 §:ssä liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön osan kaikkia varoja ja vastuita, jotka hallinnollisesti muodostavat itsenäisen toiminnan eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön. Tutkimuksessa on pyritty selvittämään säännöksen legaalimääritelmän kahden eri elementin sisältöä lainsäädännön, oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden kautta. Toisaalta on paneuduttu myös liiketoimintakokonaisuuteen EU-alueella tapahtuvissa osittaisjakautumisissa ja liiketoimintasiirroissa ja selvitetty, millaisin kansallisin säännöksin tiettyissä muissa EU-jäsenvaltioissa liiketoimintakokonaisuutta on säännelty.

Verohallinnon näkemyksen mukaan verovelvollinen voi itse luontevimmin määrittää osittaisjakautumisessa tai liiketoimintasiirrossa siirrettävän liiketoimintakokonaisuuden. Tällöinkin tulee pitää mielessä se, että yritysjärjestelydirektiivi ja EVL:n yritysjärjestelysäännökset mahdollistavat poikkeuksellisen verotuksen lykkääntymisen yritysjärjestelyä seuraavaan luovutukseen. Tarkoituksena ei siten ole sallia omaisuuden luovutusta veroseuraamuksitta kaikissa mahdollisissa tapauksissa eikä varojen arvonnousun lopullista verottamatta jäämistä. Näin ollen tapauskohtaisesti joudutaan kulloinkin arvioidaan sitä, täyttääkö verovelvollisen näkemys laissa säädetyt ja oikeuskäytännön perusteella muotoutuneet edellytykset. Rajausperusteena on hyväksytty moniakkin erilaisia, liiketaloudellisesti perusteltuja kriteereitä²⁰². Rajauksen hyväksyttävyyden kannalta merkityksellisintä lienee se, että verovelvollinen pystyy esittämään sen perusteeksi pääasiallisesti muita kuin verotukseen liittyviä syitä ja riittävän tarkasti kohdistamaan siirrettävään liiketoiminnan osaan kohdistettavat varat ja vastuut.

Jos Verohallinto ei hyväksy esitettyä liiketoimintakokonaisuutta, seurauksena on yhteisön purkautuminen verotuksessa. Tällöin purkautuvan yhteisön verotuksessa omaisuuden luovutushinnaksi katsotaan sen todennäköistä luovutushintaa vastaava määrä EVL 51d §:n mukaisesti. Käytännössä seurauksena on siis se, että varojen käypä arvo luetaan

---

²⁰² Yksinomaan verotukseen liittyvät syyt yritysjärjestelyn perusteena saattavat johtaa siihen, että yritysjärjestelyllä epäillään kierrettävän veroja. Itse liiketoimintakokonaisuuteen tuskin sovelletaan EVL 52h §:n veron kiertämistä koskevaa säännöstä, sillä liiketoimintakokonaisuus voidaan hylätä jo EVL 52c.2 §:n perusteella.

yhtiön veronalaiseksi tuloksi. Luovutuksensaajalle aiheutuu myös velvollisuus suorittaa varainsiirtoveroa siltä osin, kuin liiketoimintakokonaisuus sisältää arvopapereita tai kiinteistöjä. Kun osittaisjakautumista koskevat EVL:n säännökset soveltuvat, luovutuksensaaja on vapautettu varainsiirtoveron suorittamisesta. VSVL:ssa on liiketoimintasiirtoa koskeva huojennussäännös, jonka seurauksena myös liiketoimintasiirrossa osana liiketoimintakokonaisuutta siirtyvien kiinteistöjen ja arvopapereiden osalta Verohallinto voi hakemuksesta palauttaa suoritetun varainsiirtoveron.

EVL:ssa lähtökohtana on se, että osittaisjakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa siirtävä yhtiö siirtää *liiketoimintakokonaisuutensa*, mistä voidaan päätellä, että liiketoimintakokonaisuuden tulee muodostua jo siirtävässä yhtiössä. Liiketoimintakokonaisuutta ei voida jakaa useammalle vastaanottavalle yhtiölle, mutta samassa yritysjärjestelyssä voi olla vastaanottajana useampia yhtiöitä, jos niistä kullekin siirretään oma, eheä liiketoimintakokonaisuutensa. Koska liiketoimintakokonaisuuden on muodostuttava jo siirtävässä yhtiössä, sille asetettuja edellytyksiä ei täyty järjestely, jossa useammalta yhtiöltä ”kootaan” erilaisia varallisuus- ja velkaeriä ja niistä yhdistellään vastaanottavalle yhtiölle siirrettävä kokonaisuus.

Varojen ja vastuiden kohdistaminen liiketoimintakokonaisuuteen tapahtuu yksiselitteisesti: kaikki siirrettävään liiketoimintaan kohdistuvat varat, näihin varoihin kohdistuvat velat ja siirrettävään toimintaan kohdistuvat varaukset on sisällytettävä liiketoimintakokonaisuuteen. Hallituksen esityksen²⁰³ mukaan varoihin katsotaan kuuluvan irtain ja kiinteä käyttöomaisuus sekä muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, jotka ovat toiminnan ylläpitämiseksi tarpeen. Liiketoimintakokonaisuuteen ei pääsääntöisesti voida sisällyttää mitään siihen kuulumatonta tai jättää sisällyttämättä mitään siihen kuuluvaa. Olennainen seikka liiketoimintakokonaisuuden muotoilussa on se, ettei pelkkien varojen siirtäminen ilman toimintaa täyty liiketoimintakokonaisuudelle asetettuja vaatimuksia. Myös oikeuskäytännössä on hyväksytty, että pelkän varallisuuden tai kuolleen substanssin siirtäminen ei muodosta liiketoimintakokonaisuutta.

---

²⁰³ HE 247/2006 vp, s. 7.

Liiketoimintakokonaisuuteen sisällytettävistä varoista ja vastuista on säännöksen olemassaolon aikana jo kertynyt melko kattava oikeuskäytäntö. Lieneekin haastavaa vielä löytää sellaisia omaisuuseriä tai niiden kohdistamiseen liittyviä kysymyksiä, joita ei olisi jo KVL:ssa tai KHO:ssa ratkaistu. Varsinkin kiinteistöt liiketoimintakokonaisuutena ovat olleet esillä useassa KVL:aan tehdyssä ennakkoratkaisupyynnössä ja myös KHO:ssa. Kiinteistöjä koskevan tulkintalinjan tulisi edelleen olla se, ettei yksittäinen kiinteistö täytä liiketoimintakokonaisuudelle asetettuja kriteereitä, koska pääsääntöisesti yksi kiinteistö on ”vain” kiinteää omaisuutta eikä liity siihen varsinaista toimintaa. Poikkeuksena tästä voidaan pitää sellaisia tilanteita, joissa tulonhankkimiskäytössä oleva kiinteistö tai muutaman kiinteistön muodostama kokonaisuus muodostaa alueellisesti ja käyttötarkoitukseltaan muusta toiminnasta erillisen kokonaisuuden. Se, kuinka laajaa kiinteistöomistuksen tulee olla, ratkaistaan tapauskohtaisesti. Tällöinkin kaikki toimitaan kohdistuvat varat ja velat sekä toiminnan ylläpitämiseksi tarpeellinen henkilökunta tulee sisällyttää siirrettävään kokonaisuuteen.

Legaalimääritelmän toisen osan, omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön, sisältöä ei juurikaan ole kotimaisessa tai EUT:n oikeuskäytännössä käsitelty. EUT on ylipäätään antanut liiketoimintakokonaisuuden käsitteestä yhden ratkaisun²⁰⁴, jossa myös liiketoimintakokonaisuuden omavaraisuuteen liittyvää problematiikkaa käsitellään. Kotimaisessa oikeuskäytännössä ei ratkaistavana välittömästi ole ollut ainoatakaan omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön tulkintaan liittyvää tapausta. Omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön käsite kyllä mainitaan monissakin ratkaisuisissa, mutta siihen ei liiemmästi ole syvennyt ja siihen viitataan vain pintapuolisesti. Tutkimuksessa kuitenkin havaittiin, että nimenomaan omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön käsitteeseen liittyy tulkinnallista epävarmuutta.

Hallituksen esityksessä²⁰⁵ itsenäisesti toimeentulevalla taloudellisella yksiköllä viitataan sellaiseen varojen ja vastuiden muodostamaan kokonaisuuteen, joka voi harjoittaa elinkeinotoimintaa itsenäisen liikeyrityksen tavoin. Liiketoimintakokonaisuutena siirrettävän toiminnan tulisi siten muodostaa siirtävän yhtiön muusta toiminnasta toiminnalli-

---

²⁰⁴ Silloinen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, asia C-43/00, Andersen og Jensen ApS v. Skatteministeriet, annettu 15.1.2002.

²⁰⁵ HE 247/2006 vp, s. 7.

sesti itsenäinen osa, jonka toiminnan ylläpitäminen ei edellytä omistajien tai rahoittajien lisäinvestointeja. EUT on linjannut, ettei esimerkiksi pankkilainan ottaminen liiketoimintakokonaisuuden toiminnan jatkumisen turvaamiseksi automaattisesti vaaranna sen hyväksyttävyyttä, mutta erityisesti silloin, jos vastaanottavan yhtiön taloudellinen tilanne kokonaisuutena arvioiden on heikko, lisärahoitus voi kyseenalaistaa järjestelyn hyväksyttävyyden. Voitaneen pitää perusteltuna sitä, ettei markkinaehtoisesti myönnetty pankkilaina automaattisesti vaaranna liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyyttä, koska jo siitä, että toimintaa varten ylipäättään myönnetään rahoitusta, voidaan päätellä jotakin toiminnan elinkelpoisuudesta ja tulevaisuuden odotuksista.

Tutkimuksessa on käsitelty liiketoimintakokonaisuuden käsitettä myös kansainvälisissä tilanteissa. Koska yritysjärjestelydirektiivissä säännellään EU-alueella asuvien yritysten välisiä yritysjärjestelyitä, tutkimuksessa on rajattu käsittely koskemaan liiketoimintakokonaisuuden käsitettä lähinnä EU-alueella tapahtuvissa osittaisjakautumisissa ja liiketoimintasiirroissa. EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä sovelletaan myös rajat ylittäviin tilanteisiin tietyin edellytyksin silloin, kun siirtyvät varat jäävät tosiasiallisesti liittymään vastaanottavan yhtiön Suomeen muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan. Siltä osin kuin varat eivät tosiasiaassa liity Suomeen muodostuvaan kiinteään toimipaikkaan tai varat myöhemmin lakkaavat liittymästä siihen, varojen todennäköinen luovutushinta luetaan veronalaiseksi tuloksi. Käytännössä säännöstä voidaan kuitenkin pitää jäähyväisveron tyyppisenä veroseuraamuksena, joka saattaa rajoittaa yhtiöiden sijoittautumispäätöksiä.

Liiketoimintakokonaisuuteen sisältyvän varallisuuden tulee siis jäädä Suomen verotusvallan piiriin, jotta verotus lykkääntyy yritysjärjestelyä seuraavaan luovutukseen. Tutkimuksen kannalta merkityksellinen kysymys rajat ylittävässä tilanteissa on se, muodostaako siirtyvä liiketoimintakokonaisuus kiinteän toimipaikan. Oikeuskirjallisuuden perusteella kysymykseen on vaikea löytää yksiselitteistä vastausta, koska käsitteitä *kiinteä toimipaikka* ja *liiketoimintakokonaisuus* käytetään rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä käsittelevissä kirjoituksissa osittain synonyymeinä ja osittain niiden perusteella tehtävät johtopäätökset ovat epäselviä. Yritysjärjestelydirektiivin 10(1) artiklan perusteella johto-

päätöksenä kuitenkin tässä tutkimuksessa esitetään, että liiketoimintakokonaisuuden käsite on kiinteän toimipaikan käsitettä laajempi.

Rajat ylittävissä osittaisjakautumisissa ja liiketoimintasiirroissa edellytetään niin ikään siirrettävän liiketoimintakokonaisuus. Tutkimuksessa havaittiin, että vaikka liiketoimintakokonaisuutta koskevan säännöksen kunkin jäsenvaltion lainsäädännössä tulisi perustua yritysjärjestelydirektiivin määritelmään, eri valtioiden lainsäädännöissä säännöksen muotoilu vaihtelee merkittävästikin. Säännöksen sanamuodon erilaisuuden lisäksi eroavaisuuksia tulkinnassa aiheuttaa se, että jäsenvaltioiden kansalliset instanssit ovat antaneet käsitteen tulkinnasta omia hallinnollisia ohjeitaan. Jäsenvaltioiden erilaiset tulkinnot ja se, mitä ne liiketoimintakokonaisuudeksi hyväksyvät, saattavat johtaa osittain keinotekoiisiinkin tilanteisiin, kun jäsenvaltioiden erilaisista tulkintakäytännöistä pyritään hyötymään.

Tutkimuksen perusteella voidaan edelleen yhtyä näkemykseen siitä, että liiketoimintakokonaisuutta koskeva EVL:n säännös on laveahko. Verovelvollisen kannattanee jatkossakin hankkia ennakkoratkaisu liiketoimintakokonaisuuden hyväksyttävyydestä joko Verohallinnolta tai, milloin asia on periaatteellisesti merkittävä tai siinä annettava päätös edistää verotuskäytännön yhtenäisyyttä, KVL:lta. Maksullisuudestaan huolimatta ennakkoratkaisun hakeminen on suositeltavaa etenkin silloin, jos kyse on tulkinnanvaraisesta asiasta. Koska liiketoimintakokonaisuuden hylkääminen osittaisjakautumisessa tai liiketoimintasiirroissa johtaa järjestelyn epäämiseen kokonaisuudessaan ja siten siirtävän yhtiön purkautumiseen verotuksessa ja käyvän arvon tuloutumiseen siirtävälle yhtiölle, ennakkoratkaisun hakeminen voi lopulta olla varsin pieni kustannus suhteessa kokonaisuuteen.

Verohallinnon kannanotot liiketoimintakokonaisuudesta sisältyvät vuonna 1997 julkaistuun Verohallituksen tiedotteeseen ja vuonna 2000 julkaistuun Verohallituksen yritysjärjestelyitä koskevaan ohjeeseen. Tämän jälkeen yritysjärjestelyitä koskevia EVL:n säännöksiä on uudistettu ja esimerkiksi osittaisjakautuminen on tullut mahdolliseksi, arvostamisen kirjanpitosidonnaisuus on poistettu vuoden 2009 alusta lukien, liiketoimintakokonaisuutta koskevaa oikeuskäytäntöä on saatu lisää ja yritysjärjestelyt ylipää-

tään lienevät yleisempiä operaatioita kuin vuosituhannen taitteessa. Saattaisi olla perusteltua, että Verohallinto antaisi yritysjärjestelyistä uuden, päivitetyn ohjeen, jossa se myös hieman tarkemmin valottaisi tulkintalinjaansa suhteessa uudempaankin oikeuskäytäntöön. Ohjeen päivittäminen olisi perusteltua myös siksi, että yhtiöillä olisi paremmat lähtökohdat laatia ennakkoratkaisuhakemuksia ja myös itse selvittää liiketoimintakokonaisuudelle asetettavia vaatimuksia. Ohjeen päivittäminen myös yhtenäistäisi liiketoimintakokonaisuuden tulkintaa ennakkoratkaisuhakemuksia käsiteltäessä ja Verohallinnon toimittaessa verotusta verovuositain.

LIITTEET

Liite 1: Liiketoimintakokonaisuutta koskevien säännösten yhteensopivuus yritysjärjestelydirektiivin kanssa. Taulukossa on huomioitu niiden valtioiden liiketoimintakokonaisuutta koskevat säännökset, jotka ovat olleet EU:n jäsenvaltioita raportin julkaisuhetkellä 22.1.2009.²⁰⁶

Jäsenvaltio	Yhteensopiva	Ilmeisesti yhteensopiva	Mahdollisesti yhteensopimaton
Alankomaat		x	
Belgia		x	
Bulgaria		x	
Espanja		x	
Irlanti		x	
Iso-Britannia	x		
Italia		x	
Itävalta		x	
Kreikka		x	
Kypros		x	
Latvia	x		
Liettua		x	
Luxemburg	x		
Malta	x		
Portugali		x	
Puola		x	
Ranska		x	
Romania	x		
Ruotsi		x	
Saksa		x	
Slovakia	x		
Slovenia		x	
Suomi		x	
Tanska		x	
Tšekin tasavalta		x	
Unkari		x	
Viro		x	

²⁰⁶ Taulukko perustuu Ernst & Youngin Euroopan komissiolle laatimaan selvitykseen yritysjärjestelydirektiivin implementoinnista jäsenvaltioissa (Ernst & Young 2009b). Selvityksessä esitetyt käsitykset kunkin maan liiketoimintakokonaisuutta koskevan säännöksen sopusoinnusta yritysjärjestelydirektiivin kanssa ovat paikallisten asiantuntijoiden esittämiä näkemyksiä, eivät ”absoluuttisia totuuksia”.